

Luke Kapāyīi Yesu wīi na

Saba nwo wāyrūhū yīŋ

¹ Tohofile, waa u wādyaha ne. Kai- nkāy ke pye wo nsoho wo Yesu cāã na, nawee- mpāy ke wāyrūhūyaha fe gbe. ² Mpāy ter ke kai- fegbesaha yāã yīnde ne, ma ke yar wo na. Poofa n nii le Yāhā kapāyīi pāãfa. ³ Wādyaha Tohofile, ta bya tē ke kai- luhu, n ke gbe ke ya wuhu na, ma ke yey fūū, ma ke tērsaha cā. Koo kē ta n yee n ga ke yrūhū yaha, ma gbe ke fegbecāã na, ma ga waa ke kuasaha na. ⁴ N ke yrūhū ma kē, ma waha cā kai- nkāy nawee- ma yar Yesu wīi na, cīinde wūhū kē ke ne.

Dyakaridya u cɔɔ Lisabete ne

⁵ Cāã gii cāã na Yεrɔte tuu pye Yude kui yahaseefua, Yāhā yūndefua waa pye pe naa n yee Dyakaridya. Pe Yāhā yūndefa laam wo, mpāy pye pe naa n yee Dabyafa. U Dyakaridya pye poo waa. Pe naa u Dyakaridya cɔɔ yee Lisabete. U Dyakaridya tesē u Lisabete ne, pe pye u faale Yāhā yūndefua Yarɔ nwoŋ pii. ⁶ Dyakaridya tesē Lisabete ne, pe syām byε ba sroŋ Yāhā yīnde na, ma naa n yār Yāhā kānde wo. ⁷ Lisabete -sē pye cayroŋ. Nanlεr n sya ba nɔ pe na, pe sē kicar nen waa gε yāã see ye.

U yāhāyīŋ tēnlεhε Gaburele Nsān wāsee wīi cāã yar yaha

⁸⁻⁹ Per gaa, Dabyafa tēn tē lay ba maha nɔ ke Yāhā kangbāŋ laam wo. Dyakaridya n yāŋ yi loo tēn na. Loo ne u Dyakaridya pye ke Yāhā kangbāŋ laam wo, ma naa

wusuna le naa laam wo. ¹⁰ U wusuna leyale wo naa wo, nabuar pye nkur ye, pe yeŋ naa Yāhā nar.

¹¹ Loo nde pyeyale wo, Yīŋfua Yāhā yāhāyīŋ tēnlēhē waa n fe gbe yi u Dyakaridya na ke Yāhā kangbāŋ laam wo, ke wusuna suhusaha fla kāndigi koho kuε ye. ¹² Dyakaridya n u yāā, ma nii n sege fyar koho wo. ¹³ U yāhāyīŋ tēnlēhē n u pye ma yee: «Dyakaridya, ma'a n fya ye, taa naa Yāhā nar lii ne, ke le sya ma ye. Ma cɔɔ ga lai gbe, u naa kicar waa see, ma u myaha taha Nsān. ¹⁴ U wāsee wīi ga ba ma laam sron flege ma kē. Nabuar ga ba naa nuhu di loo na. ¹⁵ U ga ba nii naweengbāŋ Yīŋfua Yāhā ye. U saa ba naa defīi wɔ, tesē sēm mpāy syi ne pe nawee yigi ye. U wāyitāŋ u nahafua laha wo, Yāhā Yrā Fānga ga ba dye u wo, ke u laam yīi. ¹⁶ U ga ba ta Yiisɛfa busāā n dur naa n yār Yīŋfua Yāhā kānde wo. ¹⁷ Yāhā ga ba ta u n Yāhā kai- cā, tuu maha fānga yāā mii faale Yāhā kaplāŋ tōrfua Yeli wāŋ syi dyaŋ. Loo ga ba ta u n tuhufa wāā le pe kicar ne, tuu kapeepyefa ta pe n koho klaha, pe naa pe troho tāhā naweeyōm yor wo. U ga ba nawee- gbihi ta Yīŋfua Yāhā kē.»

¹⁸ Dyakaridya n u yāhāyīŋ tēnlēhē pye ma yee: «Lii raa tōr nde, n waha le syi sya la n yee cīinde? Ndo ta cɔɔ ne, wo sē le tɛr la syihi wāsee na?» ¹⁹ U yāhāyīŋ tēnlēhē n u yē wāā sya ma yee: «Ndo kē Gaburεle, n ma Yāhā tāy ma ke laam wūhū pye. Koo ke ra lēhē wāā ma ye, n ba le kapāyīi nde tōr ma ye. ²⁰ Kaplāŋ nkāy tē pāā ma ye, le kai pyeyale ma ba nɔ, le ga pye. Taa sē -sē ra kaplāŋ sya cīinde ye, maa nii bebe ma yē ga mar ma ye, ma saa waha naa n pāā ye. Kai- ngīi ga ba pye, ma yē n cā kuā, ma n waha dur naa n pāā.» ²¹ Loo yale wo, te nabuar rii te pye nkur ye, te naa Dyakaridya sēŋ. U tee ba ma kuee tɛr ke Yāhā kangbāŋ laam wo, le n pe laam wɔ. ²² U n ba yi, u sē

waha pãã pe nabuar ne ye, pe n cã ma yee u ba nгаа yãã wãytãã wo ke Yãhã kangbãñ laam wo. U ba naa kluε ya yãhã kaplãñ draha wo, u yẽ ba mar.

²³ Dyakaridya kai- wãpyeñ lay n ba kua ke Yãhã kangbãñ wo, u n dur ga u kaha wo. ²⁴ Loo kur ye, u Dyakaridya cɔɔ Lisabεte n ba lai gbe, ma naa n kuee kaha ya laam wo yrey bua, u sẽ naa n yi ye. U laam wo, u naa le ga ma naa n yee: ²⁵ «-Ye naa Yãhã yãñ ke nde pye ra kẽ. Ke sronj yεr yagaa ra fyar wãgbekãã wĩ na ra na, ta n ga waha yĩñ kuã yir naa nawee- yãñ. Pe saa naa ra yãñ cayronj nantãñ ye.»

U yãhã yĩñ tẽnlεhε Gaburεle Yesu wãsee wĩ cãã yar yaha

²⁶ Lisabεte lai yrey kuay wuhu, Yãhã n ke yãhã yĩñ tẽnlεhε Gaburεle nɔ wãã Galεε kãntraha klo nde laam wo pe n yee Nasarεte. ²⁷ U n ka capua waa fla na pe naa n yee Maari. U sẽ -sẽ ba naa cã wa ye. Pe ba yεr u wãwãã wĩ na cɔɔ, naa waa kẽ pe naa n yee Yosεfe. U Yosεfe faale wãdyaha bii kẽ Dawide ne, wii tuu bii pye Yiisrεfa yĩñfua faale wo.

²⁸ U yãhã yĩñ tẽnlεhε n dye ga u Maari fla na, maa u pye ma yee: «N ma syar Maari, mboo wii, ma yãñ yi. Yĩñfua Yãhã ma ma ne.» ²⁹ Maari tuu kaplãñ ngĩ luhu, tuu ga lii pye u sẽ le cã ye. U n nii le ga u laam wo ma yee: «Syaha nge yĩñ kẽ lii ne?» ³⁰ Loo na, u yãhã yĩñ tẽnlεhε n u pye ma yee: «Maari, ma' a n fya ye. Yãhã ke laantãr yar ma na. ³¹ Maa ba lai gbe, ma naa kicar waa see, ma ba u myaha taha Yesu. ³² U myaha ga ba gboho, pe ga ba naa u yee ke Yãhãngbãñ Dya. Yãhã ga ba u faale wãdyaha Dawide yĩñfar wãã u kẽ. ³³ U ga ba nii Yiisrε kur Yĩñfua. Too yĩñfar nde saa ba sya kãã yãã u koho wo ye, u n kuee yai tãñ Yĩñfua.»

³⁴ Maari n u yāhāyīŋ tēnlēhē pye ma yee: «Eh, n ga pye mii n waha lai gbe, tē sē -sē naa cā wa ye?» ³⁵ U yāhāyīŋ tēnlēhē n u pye ma yee: «Yāhā Yrā Fānga ga ba tege ma na, Yāhāngbāŋ Fānga ga ba paha tā ma na mii yīm wāŋ syi dyaŋ. Koo syi kē, kicaryō wii u n pai see, pe ga ba naa u yee Yāhā Dya. ³⁶ Ma nwoŋfua Lisabete, u wāle naa bye ne, u ma lai ne, u ga ba naa kicar see. Pe sē ba naa n yee la, a u ma cayroŋ? Yagaa u ma yrey kuay lai ne. ³⁷ Cā, laa sē Yāhā yia ye.»

³⁸ Loo na, Maari n yee: «N nwo, n ma Yāhā koho wo. Taa le tōr mii, le -sē pye koo syi.» Loo kur ye, u yāhāyīŋ tēnlēhē Gaburēle n tēr.

Maari ka Lisabete fla na

³⁹ Too plii na, Maari n yir ma Yude yāy klo laa kānde sya, ma tēr farfar Lisabete fla na. Loo klo nde wo, Lisabete ye pye ke fla na u puai Dyakaridya ne. ⁴⁰ Maari n ga dye pe kaha wo, ma Lisabete syar. ⁴¹ Yaliile Lisabete tuu u syaha yīmbui luhu, kicar wii tuu pye u laha wo u n u ya yehe. Yāhā Yrā Fānga n dye u Lisabete wo, ma u laam yī. ⁴² U n tē sya ma yee: «Maari, Yāhā kaa taha ma na, ma tēr ca bye yaha. Ke maha kaa taha u kicar na, wii raa n pai see. ⁴³ Nawee la ta syi ne, ta Yīŋfua nahafua n sya yir ba ra fla na? ⁴⁴ Ma sē yāā, yaliile tē ma syaha luhu, nuhu n u kicar yigi, u n sya u ya yehe ta laha wo. ⁴⁵ Ma wī yō, mboo wii taa Yīŋfua Yāhā kaplāŋ sya cīinde, kaplāŋ nkāy ke ba tōr ma ye.»

Maari Yāhā sey

⁴⁶ Maari n too Yāhā wāsey na ma yee:
«N Yīŋfua Yāhā sey,

⁴⁷ n nuhu di, Yāhā ma ra Syayahafua.

⁴⁸ Ke fāy sya, ma kuē tege ma ra syi yāŋ,
ndoo wii tē ma ke koho wo.

Yagaa, ta myaha ga ba dye kuee yai tãñ
 kãntrahafa byε yẽ wo,
 pe n naa le pãã pe yee:
 ☩☩ nwo wĩĩ fihĩ yõ cĩĩnde.

⁴⁹ Ye sẽ yãã, Yãhã kayũhũ pye ra kẽ,
 nkãy ke gbaha.

Ke miingbãñ kai- laha.

⁵⁰ Mpãy byε pe n luhu ke ye,
 ke ke laantãr yar pe na yalebyε.

⁵¹ Ke kãnkai- sron pye ke ya koho fãnga kãmay na.
 Ke fyar ta yatanfa na.

⁵² Ke nangbãm ta pe n kuã too,
 ma naflam ta pe n kuã yir.

⁵³ Ke fããfa ta klafa,
 pe n yãã ma sya ta tɛr pe wãdiñ yaha.

Ke walefa dur wãã kãnwai ne.

⁵⁴ Yãhã ke laantãr yar wo faale wãlε na.
 Ke dye Yiisrɛfa kuε ye,

Yiisrɛfa mpãy pe pye ke koho wo.

⁵⁵ Ke bii yẽ tɛr Brama ye tesẽ u kur ne,
 ma yee ke ga naa ke laantãr yar
 pe na yalebyε.»

⁵⁶ Loo kur ye, Maari n kuee yrey tãã syi Lisabɛte fla na,
 ma cã ba dur tɛr u kaha wo.

Nsãn wãsee

⁵⁷ Lisabɛte seeper n ba nɔ, u n naa ricar see. ⁵⁸ Loo kafuẽ n yi, u kasohowai n le luhu tesẽ u kahafa ne. Pe n nii nuhu di, ma nii n yee Yãhã ke laantãr yar Lisabɛte na.

⁵⁹ Plii kuatãã wuhu, nawee- n pe ya wãã ba u kicar kũúsaha wo. Pe n yee poo ga u tuhufua Dyakaridya myaha gbe pe taha u na. ⁶⁰ U kicar nahafua n pe pye ma yee: «Aye, ye tyii u myaha n nii Nsãn.» ⁶¹ Pe n u pye ma yee, a u nwɔnfua waa myaha sẽ pye yãã Nsãn ye, a poo saa waha koo myaha

nge gbe pe taha u kicar na ye. ⁶² U kicar tuhufua tuu sē -sē waha naa n pãã ye, pe n kluε yāhã wãã u ye, a ter myaha gii yai ke taha u kicar na. ⁶³ Dyakaridya n kluε yāhã wãã pe ye, pe n kla wãã u kĕ, u n yrūhū ke na ma yee: «Nsān ke ma u kicar myaha.» Le n pe byε fe gbe. ⁶⁴ Loo yalebya wo, Dyakaridya yĕ n kuã, u n too Yāhã wāsey na ma sya nii yīmbui yir.

⁶⁵ Loo nde le pye ke syi, pe klofa byε n fya, le kapān n cãāŋ yi Yude yāy teebεhε byε wo. ⁶⁶ Le n nii, wii ma le luhu, u ga naa laam ga u yee, a kicar nwo ma ba lε, u ga ba nii nwasyipyefua? Yāhã yīnde -sē pye u kicar na yalebyε.

Dyakaridya Yāhã sey, ma kai- yar yaha

⁶⁷ Yāhã Yrã Fānga n dye u kicar tuhufua Dyakaridya laam wo, ma u yī. Kai- nkāy ke n pai pye, u n too ke na ma nii ke yar n yaha ma yee:

⁶⁸ «Wo Yīŋfua wii u ma Yiisrεfa Yāhã,
ke myaha yai ke gboho nawee- byε yĕ wo.

Ke wo kuε yāŋ, ma wo sya yaha.

⁶⁹ Ke u Syayahafua yīŋ yi
wo faale yīŋfua Dawide nwoŋ wo,
ma fānga wãã u kĕ.

⁷⁰ Yīŋfua Yāhã bii ke kaplāŋ tōrfayōm ta
pe n bii loo nde cãã yar yaha faale wo ma yee,

⁷¹ Yāhã ga ba dye wo kuε ye.

Ke u Syayahafua nɔ wãã wo ye,
u n wo sya yaha wo napīi- koho wo,
tesĕ mpāy ne wo wīi fūhū pe ye.

⁷² Ke bii wo wālε pye ma yee,
koo ga ba ke laantār yar pe na,
koo saa faha yāã ke naambiyār na ye.

⁷³ Ke sē bii yĕ tεr la
wo faale wādyaha Brama ye koo syi?

⁷⁴ Ke ga ba wo sya yaha wo napĩ- fãnga koho wo,
 wo n waha naa ke laam wũhũ pye,
 ntãncEr saa pye nantãŋ ye.

⁷⁵ Loo na, wo ga nii Yãhã nawee-,
 wo ga maha naa n sroŋ ke yaha ye yalebye.

⁷⁶ Ta dya, mboo na, pe ga ba naa ma yee
 Yãhãngbãŋ kaplãŋ tõrfua.

Maa ba cãã yi Yĩŋfua yahasee ye,
 ma u kãnde gbihi yaha u kẽ.

⁷⁷ Taa u nawee- yar, u n pai pe sya yaha,
 u pe kapee- laha kãã pe yĩŋ na.

⁷⁸ Ye sẽ yãã,
 Yãhã n traha ke ke laantãr yar wo na,
 koo syi kẽ ke ga ba ta ke cãã- n pa wo ye,
 mii yainsatãhã wãŋ syi dyaŋ.

⁷⁹ Loo na, mpãy pe nii wam wo Yãhã kuE ye,
 tesẽ mpãy ne pe gbã fya,
 poo cãã- ga pa pe ye.

Ke syi, wo byE n waha naa n yãr
 Yãhã yrĩŋ kãnde wo.»

⁸⁰ U kicar nii n lE, u yĩntaha nii n too. Tuu ba nii
 naanfuẽ, u n ga kuee dragba gaa laam wo yatata. Per gaa,
 u n cã ba u ya yi YiisrE kur n u yãã.

2

*Yesu wãsee Betel*Emu wo
 (Mat 1.18-25)

¹ Koo kai- wãpyeŋ cãã na, Woguse tuu pye kãntre
 fãngafa byE yĩŋfua. U bii yir ma yee, a pe kãntre nawee-
 ter byE myar yrũhũ. ² Too nayrũhũ nde ne te pye nayrũhũ
 cir. Koo cãã na, Cirimusu tuu pye Syire kui fãngafua.
³ Nawee- byE naa n gaha, maa naa pe myar yrũhũ pe wãlE
 klE na.

⁴ U Yosēfe -sē pye klo lii wo pe n yee Nasarēte, Galēle kântraha na. Tuu -sē pye faale yīñfua Dawide kur waa, u n yir le klo wo, ma ka Betelēmu wo Yudē kântraha laam wo. U nwoñ wādyaha Dawide kusey ba kē. ⁵ U n ka, woo tesē Maari ne wii tuu ga nii u cōō, pe n ga yrūhū. Maari pye lai ne. ⁶ Pe pye ke Betelēmu laam wo, Maari seeper n ba nō. ⁷ U n ke syihi cir nge see, naa ricar. U n u kicar maha tā kompua fai ne, ma u sāy ta mbaa didi katañ wo. Draha sē ba yāã pe ye nampay syāsaha fla wo ye. Pe n gblihi laa, ma ga dye nii yraha sāysaha fla wo.

⁸ Le klo känkāy na mbanaha mpāy pye, pe naa n kuee nyē wo yīmper wo ma naa pe mbaa sēñ. ⁹ Yāhāyīñ tēnlēhe waa n fe gbe yi pe na, Yāhā nayōr cāã- n yēhe pe telai wo. Pe n fya nii. ¹⁰ U yāhāyīñ tēnlēhe n pe pye ma yee: «Ye ma n fya ye, kapāyī laa ne tē ga tōr ye ye, lii le ga ba nuhungbān yigi ye kântraha nawee- byē kē. ¹¹ Yīmper nge laam wo, ye wādyaha Dawide klo nde laam wo, ye Syayahafua ma tuu see, Syayahafua wii u ma u Yāhā Yīndefua. ¹² Ta n ye yar laa ne, lii le ga ta ye n waha ga u yāñ cā: Ye ma ga pēyāhā gii yāã pe maha tā kompua fai ne, ma ke sāy ta mbaa didi katañ wo, yaa cā koo kē.»

¹³ Loo yalebya wo, yāhāyīñ tēnlēhe mpāy n maha fe gbe yi pe na, ma ba yer u yāhāyīñ tēnlēhe nen nwo tāy, ma nii Yāhā sey ma yee:

¹⁴ «Miingbāñ, Yāhā wāñ kē
ke ne yāhāyīñ na.

Ke ke yrīñ wāã kântrahafa kē,
poo mpāy wī le n tāy ke ye.»

¹⁵ Pe yāhāyīñ tēnlēhe pe dur tēr yāhāyīñ na, pe mbanaha n pe ya pye ma yee: «Ye tyii wo n yir ga ke Betelēmu laam wo; Yāhā ke wo yar lii ne, wo ga le yāã wo yīnde ne.» ¹⁶ Pe loo pāã wa, pe n yir farfar, maa dye

ma Maari yāã Yosεfe ne, tesē le pēyāle ne pe kompua fai maha tā le na, ma le sāy le yaha mbaa didi kataŋ wo. ¹⁷ Pe le pēyāle yāã pe yīnde ne, pe n too ke kai- na ma nii n tōr, kai- nkāy u yāhāyīŋ tēnlεhε ba yar pe na le pēyāle wī na. ¹⁸ Nawee- mpāy pe naa ke luhu, ke n pe laam wɔ. ¹⁹ Maari n -sē ke byε le yaha u ya laam wo, ma nii ke wūu u ya ya. ²⁰ Pe mbanaha pe ba le pēyāle yāã wa, pe n dur ma pe nakoho kānde sya. U yāhāyīŋ tēnlεhε tuu ba ke kai- tōr pe ye mii, pe n ga ke yāã koo syi. Pe n nii Yāhā miingbāŋ gboho ke kai- wī na.

²¹ U kicar wāsee plii kuatāã wuhu na, pe n u kūū, ma u myaha taha Yesu. Koo myaha kē u yāhāyīŋ tēnlεhε u ba yar yaha, u nahafua n cā u lai gbe.

Yesu wāyar Yāhā kangbāŋ wo

²² Per gii Maari wāsee wor yai te yee kāã, mii le yar mii kānde* lii wo Yāhā bii le le soho Musa koho wo faale wo, Yosεfe tesē Maari ne, pe n u kicar gbe ba Yurusalem kungbāy wo, ma ga u yar Yāhā na ke kangbāŋ wo. ²³ Le ma le yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ wo ma yee: «Naa kicar wii ma cāã see u nahafua na, woo ter ga nii Yīŋfua Yāhā wūu.» ²⁴ Diŋ gii u faale wādyaha Musa bii yar yaha Yāhā kānde wo, Yosεfe ye n ke yi. Koo diŋ nge n yi kate syām mpāy ter ne, laa na nasar katepir syām.

Syimu tesē Ana ne, pe u Syayahafua yāã Yāhā kangbāŋ wo

²⁵ Le Yurusalem klo wo, naa waa pye pe naa n yee Syimu. U ba sron, ma naa Yāhā kānde yār. U naa u Syayahafua wāpaŋ yehe, Syayahafua wii ruu n pai Yiisrēfa yi kāã pe fεn wo. Yāhā Yrā Fānga pye u ne, ²⁶ ma

* ^{2:22} ^{2.22} Faale wādyaha Musa bii Yāhā kānde laa yar yaha ma yee, cɔɔ ma kicar see, u wāsee plii gbeesī pe yai pe ba u cɔɔ wor yee kāã u na, u n nii gbεgbε.

ba u yar ma yee u saa ku mii u sē u Syayahafua yāã ye, u Crise wii u ma Yāhā Yīndefua. ²⁷ Per gii Yesu seefa pe ba u gbe ga, pe n gaha u yar Yāhā na mii Yāhā kānde le yar mii, Yāhā Yrā Fānga n Syimu gbe ga Yāhā kangbāŋ wo, pe fla na. ²⁸ Syimu n u kicar gbe yigi kluε wo, ma syaha wāã Yāhā kē ma yee:

²⁹ «Yīŋfua Yāhā, taa yē tēr ra ye lii ne,
le nii cīnde.

Yagaa, maa waha tyii ra na ra n ku laanyīn ne,
ndoo wii tē ma ma koho wo.

³⁰ Ma nwo, taa ra ta
ra n u Syayahafua yāã yīnde ne.

³¹ U Syayahafua wii taa gbihi,
u n ga tēr kāntrahafa byε yahasee ye,
pe wāsyayaha yīmbui ne.

³² Syayahafua nwo sē na tuu ga ba ta,
kāntrahafa byε n ma cā,
u maha ta, Yiisrēfa myaha n gboho,
Yiisrēfa mpāy pe ma ma koho wo?»

³³ Syimu tuu naa kai- nkāy pāã Yesu wī na, koo ngī n Yesu tuhufua laam wɔ tesē u nahafua ne. ³⁴ Syimu n Yāhā nar pe kē, ke kaa taha pe na. Loo kur ye, u n Yesu nahafua Maari pye ma yee: «Yāhā kē ke kicar nwo yāŋ yi, u ba ta, nabuar mpāy n too Yiisrε kāntraha na, nabuar mpāy n kuā yir. U ga ba Yāhā wūhū pye naa n yar nawee- na. Pe nawee- -sē ga ba u sye. ³⁵ U ga ba ta, nabuar laam wūhū nkāy pe ga yigi, ke n yi yaha gbaa na. Ma -sē yee mboo na cɔɔ, kayaan ga ba too ma na, le n naa ma yaa mii sān dyaŋ pe ma waa.»

³⁶⁻³⁷ cɔɔ waa pye Yāhā kaplāŋ tōrfua, pe naa n yee Ana. U pye Yasēr nwoŋfua, Fayer pueesya ba kē u ne. U ba sroŋ lε, u ba dyε- gbeeresyar yāã wīhī resyar ne. U cabir laam wo, u ba puai yāã, pe n dyε- kuasī pye pe ya ne, u puai

n ku u yaha. U n kuee calangusya u kuāŋ ne. U sē naa n cēr Yāhā kangbāŋ na ye, ma naa tēn tē Yāhā kē ke yai ke yīmper. Kaa na u ga yai plaŋ, ngaa saa le yē wo ye, u naa Yāhā nar. ³⁸ Yaliile Syimu tuu ba naa koo kaplāŋ ngī pāā Yesu wī na, Ana n ba dye Yesu seefa fla na, ma naa Yāhā sey. Loo kur ye, u n nii u kicar wī pāā nawee- mpāy ye pe naa Yurusalēm wāsyayaha wī kē.

³⁹ Yesu seefa pe ba Yāhā kai- byē pye kua wa, pe n dur tēr Yesu ne Galēlē kāntraha klo laa wo pe n yee Nasarēte. Pe niisaha ba kē. ⁴⁰ U kicar nii n lē, u yīntaha nii n too. Wālē kacān pye u ye, u wī naa n tāy Yāhā ye.

Yesu Yāhā kangbāŋ wo u kicar cāā na

⁴¹ Dyē- byē Yesu seefa naa n gaha Yurusalēm wo, syayaha gbar na. ⁴² Yesu tuu ba dyē- sēnsye syāŋ yāā dyē lii, pe n ka u ne too gbar nde na, mii Yiifēe- kānde le yar mii. ⁴³ Te gbar te ba kua wa, nawee- byē n dur ma n tēr pe kui wo. Yesu n wlāhā kuee Yurusalēm wo, u seefa sē le cā ye, ma tēr u yaha. ⁴⁴ Pe naa le ga ma yee, a ter u ma pe yrāhāyārwei ne. Pe n sya yār per wihi, ma cā yir u wātay na pe nampyer- laam wo, tesē pe naambiyām ne. ⁴⁵ Pe sē u yāā ye, pe n gblihi laa, ma dur ma u tay n gaha, ma sya ga dye ke Yurusalēm laam wo. ⁴⁶ Pe n u tay plii tāā ke Yurusalēm laam wo, ma cā ga u yāā Yāhā kangbāŋ laam wo. U pye Yiifēe- yahaseefa telai wo, tuu dye nii, ma nii n luhu pe ye, ma pe yey kai- ne. ⁴⁷ Yesu ba kai- busāā cā, ma maha pe yahaseefa yē wāā naa n sya kacān ne. Nde n yē gbāā mpāy na pe pye ke fla na.

⁴⁸ U seefa pe u yāā, le n pe sron fe gbe. U nahafua n u pye ma yee: «Ta dya, lii raa pye wo na ke dyaŋ? Ma sē yāā, ma wo ta wo n fya, ma nii ma tay teebēhē byē wo, wo syām ma tuhufua ne.» ⁴⁹ U n pe yē wāā sya ma yee: «Nwa ta ye n ga ra tay teelaa wo? Ye sē cā la, n yai n nii

ta Tuhufua Yāhā kangbāŋ wo?»⁵⁰ U seefa sē -sē u kaplāŋ yīntaha war ye.

⁵¹ Yesu n yir, pe n wāã kūn tēr Nasarēte wo. U naa n luhu pe ye. Koo kai- ngīi pye tēr, u nahafua Maari n ke byε le yaha u ya laam wo.

⁵² Yesu nii n lε, kaa nii n taha u kadye na, tesē u laantor ne. U wīi naa n tāy Yāhā ye ma suhu nawee- ne.

3

Nsān nawee- tāāfua kayar

(Mat 3.1-12; Mar 1.1-8; Nsān 1.19-28)

¹ Dyε lii kāntrε fāngafa byε yīŋfua Tyibere fānga wāma- ke ba nō dyε- sēnsye bua na, koo cāã kē fāngafua Pōsyi Pilati u pye Yude kāntraha kur byε yīŋ na. Yērōte u pye Galēle kui yahaseefua, u nampyesey Filipe pye Lityire kui yahaseefua ma suhu Trakūhū kui ne. Lesāhā u -sē pye Labyile kui yahaseefua. ² Yana tesē Kayifu ne, poo pe pye Yāhā yūndefa yīŋfa.

Loo dyε Dyakaridya dya Nsān tuu pye drawaha fla wo, ma Yāhā yē kapān luhu. ³ Loo na, u n yir ma Yurdane lafeŋ tūntūn kui tay n klaha, ma nii le gble nawee- ye ma yee: «-Ye le sya ye cā ye kapee- wāpyeŋ sē yō ye, -ye ke miy yaha! -Tee pa, ta n ba ye tāã yi loho wo. Yāhā -sē ga ye kapee- laha kãã ye yīŋ na.» ⁴ Faale Yāhā kaplāŋ tōrfua Yisa, tuu bii lii cāã yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ wo Nsān wīi na, loo ne le nii n pye loo yale wo. Loo ne nde:

«Naa waa yīmbui ne le n yir

drawaha fla wo ma yee:

-Ye Yīŋfua Yāhā wāpaŋ kānde gbihi yaha ke kē,

-ye ke kāmbehe ta ke n sroŋ yō!

⁵ Teelii fla ma pye nfaha, ke fla ke yīi.

Yāygbāy ma suhu te wāsyīmbir ne,

te byε te traha kāã.
 Kāmbεhε nkāy ke kuāy klaha, ke byε ke sronj.
 Kāmbεhε nkāy ke pee, ke byε ke gbihi,
 ke nii diidii.
 6 Yāhā ke lii pye ma ga wo sya yaha,
 kāntrahafa byε ga ba le yāã pe yīnde ne.»

Nsān lii tōr naa n yar nawee- na

⁷ Nabuar naa n gaha Nsān ye wātāã yīmbui ne. U naa pe pye ma yee: «Nwoho terfa mii! Yoo ye yar ma yee tee ga waha wloho yi kāã te Yāhā kasāhā laam wo, tii te n pai? ⁸ - Ye naa kayūhū pye mii katyiyūhū dyaŋ ke piyōm sa. Loo na, le ga cā tee yi kāã kapee- wāpyeŋ kānde wo, ma kayūhū wāpyeŋ kānde gbe. Ye tee le ga ye laam wo, a ye ma wo faale wādyaha Brama kur, loo nde wī na, Yāhā ga ta ye n wlohoyisaha yāã. Ye sē yāã, Yāhā ga waha ntēmbar nde ta te n wā klaha nii naweeyōm, pe n ye draha gbe, pe nii Brama kur. ⁹ Ta n ye yar: Mbaapuai gbihi cai ta nii wa, ma ga katyir cāār te nnen fla na. Katyigi gii ma yee ke sē sa yō ye, ke ga gbā cεr le naa wo.»

¹⁰ Pe nabuar n u yey ma yee: «Wo yai wo naa n pye mii wo nii naweeyōm?» ¹¹ Nsān n pe yē wāã sya ma yee: «Nayrε sī ma pye wii ye, u neŋ wāã waa kē, wii ruu wee kaa ne ye. Digi ma yāã mboo wii ye, ke la fāāfa ne.» ¹² Kufar wāāfa mpāy n pa Nsān fla na tāāsaha wo, ma ba u yey ma yee: «Yīŋfua, wii yai wo naa n pye mii?» ¹³ U n pe yē wāã sya ma yee: «Yē gii pe tōr yar ye na, ye ma syi ye kufar wale sya le n ta naa n tεr koo yaha ye!»

¹⁴ Seraasyi mpāy n pa pe ya ndoŋ, ma ba u Nsān yey loo nen ya ne ma yee: «Ah wii, wo yai wo naa n pye mii?» U n pe yē wāã sya ma yee: «Ye ma syi ye naa wale sya fānga na nawee- ye ye! Ye ma syi ye maha kawar fua naa n taha

nawee- na ye naa war sya pe ye ye. Ye yĩŋfa pe ye dāã war mpāy ne, -ye naa n kuee poo ya ne!»

¹⁵ Nawee- mpāy pe pye ke fla na, ma naa u Yāhā Yĩndefua wāpaŋ yɛhɛ, pe naa le ga ma naa n yee, a laa na Nsān kē u ne. ¹⁶ Loo na, Nsān n pe byɛ pye ma yee: «Ndoo, n ye tãã n yi loho wo. Waa ter -sē ma tuu n pai, woo cɛr yaha ra kē mahamaha. Ta syi gɛ sē yai u ntān sale wāfɛr ne u trɛ na ye. Woo ga ba naa ye tãã Yāhā Yrā Fānga ne, tesē naa ne. ¹⁷ U ma mii nawee dyaŋ tuu ma sēncrihi ne u koho wo. U ga sēmuhu fua yi pua wo. Loo kur ye, u ga u pua le mploho wo, tuu naa le te sēmuhu na, naa gii wāfege yāã wee ke na ye.»

¹⁸ Nsān maha ba naa kai- busāã yar nawee- na, ma naa le Yāhā kapāyĩ tōr pe ye. ¹⁹ U n ba yāã Galɛɛ kui yahaseefua Yɛrɔte tuu yir, ma u ya lɛfuasey cɔɔ Yɛrɔtyade tyĩn sya u ye ma u ta u cɔɔ, u n le kuān u ne, ma suhu kai- nkāy byɛ ne tuu tee naa n pye.

²⁰ U Yɛrɔte sē luhu u ye ye, u ga cā lii pye le taha kapee, ma ta pe n u Nsān yigi le nwompìhi wo.

Yesu u tēn koho yigi

(Mat 1.1-17; 3.13-17; Mar 1.9-11)

²¹ Nawee- mpāy pe ba pa Nsān fla na tãāsaha wo, Yesu pye pe laam wo. Nsān n Yesu tãã u ya ndoŋ. Loo kur ye, Yesu tuu naa n pāã Yāhā ne, yāhāyĩŋ n fe yār, ²² Yāhā Yrā Fānga n tege ba Yesu na. Le n le ya klaha mii kānsyā waa ter dyaŋ. Yĩmbui laa ter n yir yāhāyĩŋ kuɛ ye ma yee: «Ta Dya kē ma ne, ma ntāŋ dye gboho ra tāy, ma ra laam yĩn yalebyɛ.»

²³ Yesu tuu ba dyɛ- gbey sēnsye syi kua, tuu see ba lii wāpyeŋ myaha ne, u n le wāpyeŋ koho yigi.

Nawee- ye Yesu pye Yosɛfe dya.

Yosɛfe -sē pye Yeli dya.

²⁴ Yeli pye Matar dya,
 Matar -sẽ pye Lewi dya,
 Lewi -sẽ pye Melsyi dya,
 Melsyi -sẽ pye Yanay dya,
 Yanay -sẽ pye Yosɛfe dya,
²⁵ Yosɛfe -sẽ pye Matetya dya,
 Matetya -sẽ pye Amose dya,
 Amose -sẽ pye Namuhu dya,
 Namuhu -sẽ pye Yesele dya,
 Yesele -sẽ pye Nagaa dya,
 Nagaa -sẽ pye Mataha dya,
 Mataha -sẽ pye Matetya dya,
²⁶ Matetya -sẽ pye Semii dya,
 Semii -sẽ pye Yosenge dya,
 Yosenge -sẽ pye Yoda dya,
²⁷ Yoda -sẽ pye Yɔnaa dya,
 Yɔnaa -sẽ pye Yarsa dya,
 Yarsa -sẽ pye Dyɛrbaha dya,
 Dyɛrbaha -sẽ pye Syalatye dya,
 Syalatye -sẽ pye Naari dya,
²⁸ Naari -sẽ pye Marki dya,
 Marki -sẽ pye Yaadii dya,
 Yaadii -sẽ pye Kuasãhã dya,
 Kuasãhã -sẽ pye Lemada dya,
 Lemada -sẽ pye Yɛr dya,
²⁹ Yɛr -sẽ pye Yosya dya,
 Yosya -sẽ pye Yelidye dya,
 Yelidye -sẽ pye Yɔɔri dya,
 Yɔɔri -sẽ pye Matar dya,
 Matar -sẽ pye Lewi dya,
 Lewi -sẽ pye Syimõ dya,
³⁰ Syimõ -sẽ pye Yuda dya,

Yuda -sẽ pye YosEfe dya,
YosEfe -sẽ pye YOnaha dya,
YOnaha -sẽ pye Yelaake dya,
Yelaake -sẽ pye Melaa dya,
³¹ Melaa -sẽ pye Menaa dya,
Menaa -sẽ pye Matataa dya,
Matataa -sẽ pye Natã dya,
Natã -sẽ pye Dawide dya,
Dawide -sẽ pye Yisay dya,
³² Yisay -sẽ pye YobEde dya,
YobEde -sẽ pye Buase dya,
Buase -sẽ pye Sala dya,
Sala -sẽ pye Naasũhũ dya,
Naasũhũ -sẽ pye Aminada dya,
³³ Aminada -sẽ pye Adamen dya,
Adamen -sẽ pye Yarne dya,
Yarne -sẽ pye Yesrũhũ dya,
Yesrũhũ -sẽ pye Parase dya,
Parase -sẽ pye Yuda dya,
³⁴ Yuda -sẽ pye Dyakuba dya,
Dyakuba -sẽ pye Yisyake dya,
Yisyake -sẽ pye Brama dya,
Brama -sẽ pye Tyera dya,
Tyera -sẽ pye Nasyɔɔ dya,
³⁵ Nasyɔɔ -sẽ pye Seru dya,
Seru -sẽ pye Yarwuhu dya,
Yarwuhu -sẽ pye Pege dya,
Pege -sẽ pye YebEr dya,
YebEr -sẽ pye Sala dya,
Sala -sẽ pye Kanaa dya,
³⁶ Kanaa -sẽ pye Yarpasye dya,
Yarpasye -sẽ pye Syam dya,

Syam -sẽ pye Nuwε dya,
 Nuwε -sẽ pye Lemeke dya,
 Lemeke -sẽ pye Matesyela dya,
³⁷ Matesyela -sẽ pye Yεnake dya,
 Yεnake -sẽ pye Yaare dya,
 Yaare -sẽ pye Malελε dya,
 Malελε -sẽ pye Kεna dya,
 Kεna -sẽ pye Yenose dya,
³⁸ Yenose -sẽ pye Sete dya,
 Sete -sẽ pye Dama dya.
 U Dama kadye -sẽ pye Yāhā dya.

4

Setane Yesu tyĩn ga yāŋ kapee- wāpyeŋ kuε ye
(Mat 4.1-11; Mar 1.12-13)

¹ Yesu wātāāyi kur ye, Yāhā Yrā Fānga n u yĩ, ma u ta u n yir ke Yurdane lafeŋ wo, ma ka dragba wo. ² U n ga kuee ke dragba wo plii gbeesĩ. Sāndāpee yĩŋfua Setane n nii u tyĩn ga n yāŋ kapee- wāpyeŋ kuε ye.

Too plii gbeesĩ nsoho wo, Yesu sē ngaa di ye. Loo kur ye, fāā n u yigi.

³ U sāndāpee yĩŋfua n u pye ma yee: «Ma'a pye Yāhā Dya cĩnde, ntēmlaha nge wā klaha digi.» ⁴ Yesu n u yē sya ma u pye ma yee: «Le ma le yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ laam wo ma yee: «Nawee saa waha poho digi ya ne ye.» »

⁵ Loo na, u sāndāpee yĩŋfua n Yesu yigi ga ncha ye, ma kāntraha kui byε yar tāŋ u na, teele nen ya. U n dur ma u pye ma yee: ⁶ «Kāntraha nge byε fānga, tesē te nangbān ne, n ga waha te wāā ma kē. Too nde byε le soho ra koho wo, te ma ta wān. Wii wĩ ma tǎy ra ye, n ga waha te wāā ufua kē. ⁷ Ma'a kānklūy gbāā ra yahasee ye ma ra gboho, n ga te byε wāā ma kē.» ⁸ Yesu n u yē wāā sya ma yee: «Le

ma le yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ wo ma yee: «Naa Yāhā ya gboho, koo ya ke ma Yīŋfua, -taa mii le soho koo ya koho wo!» »

⁹ Loo na, u sāndāpee yīŋfua n ka u ne Yurusalem wo, maa u ta u n dugu nii Yāhā kangbāŋ yāāsyi na. U n dur ma u pye ma yee: «Ma'a pye Yāhā Dya cīinde, yir nwo ma kur ye tege kāntraha na. ¹⁰ Ma sē yāā, le yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ wo ma yee:

«Yāhā ga ba ke yāhāyīŋ tēnlēhē ye nɔ wāā,
pe n ba naa n sēŋ ma na.

¹¹ Pe ga ba ma yigi pe kluē wo,
ma saa mii kor ntēmlaha na ye.»

Loo ne ta n yee, ma kur ye tege kāntraha na!» ¹² Yesu n maha u yē wāā sya ma yee: «Ta n ma yar, le ma le yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ wo ma yee: «Yāhā ke ma ma Yīŋfua, ma'a syi ma ke tān yāŋ ye.» »

¹³ Setane tuu u kacān byē ta ma Yesu tyīn ga yāŋ kapee-wāpyeŋ kuē ye, u n dur tēr ma u wātyīnyāŋ ta yaha per gaa na.

*Yesu u tēn koho fe yigi Galēlē kāntraha na
(Mat 4.12-17; Mar 1.14-15)*

¹⁴ Loo kur ye, Yesu n dur tēr Galēlē kāntraha wo. U ba yī Yāhā Yrā Fāŋga ne. Pe n nii u wī pāā ke kuē kāntraha kur byē wo. ¹⁵ U ba naa nawee-klaha Yiifēe-yawāhā nwey laam wo. Nawee-byē naa u sey.

*Nasarētefa Yesu wī sye
(Mat 13.53-58; Mar 6.1-6)*

¹⁶ Yesu n ka Nasarēte wo. U u kīcar cāā pye ke fla na. Teebēhē byē wo kanii per na, Yesu sē kē naa n laa Yiifēe-yawāhā nwoŋ wo ye. Koo per ke ba nɔ, u n dye Yiifēe-yawāhā nwoŋ wo ke Nasarēte wo. U n yir yēr, ma yee woo ga Yāhā kaplāŋ nkāy kal nawee-ye. ¹⁷ Pe n saba waa gbe

wãã u kē, saba wii faale Yāhā kaplāŋ tōrfua Yisa bii yrūhū ta. U n u saba yār, ma draha gaa kal nawee- ye, draha gii ke yrūhū ta ma yee:

¹⁸ «Yāhā Yrā Fānga ma ra yīŋ na,

Yīŋfua Yāhā ra yāŋ yi

ma yee n naa koo kapāyī yar fɛnfa na.

¹⁹ Ke ra nɔ wãã n ba yāmpa ta

pe n wlohoyisaha yāã,

ma suhu fūū- ne, pe n naa n yāŋ gbɛgbɛ,

tesē mpāy ne pe fɛn sya

ma yee tē ba poofa yi kãã napee- koho wo.

Yāhā maha ra nɔ wãã

n ba nawee- yar yaha dyɛ lii ne

ke ga ba ke laantār yar pe na.»

²⁰ Loo na, Yesu n u Yāhā sabangbāŋ tā tā, ma u wãã kaha sēŋfua kē, ma dur tege nii maa nawee- klaha. Nawee-mpāy byɛ pe pye ke nwoŋ laam wo, pe n yīnde gbāã u na ma nii u yāŋ. ²¹ Yesu n -sē gbe ma nii pe yar ma yee: «Kai- ngī tē kal ye ye ke Yāhā sabangbāŋ wo ye n luhu, koo kē tee n yāã nanga, ke yagaa nge na.» ²² Yesu tuu naa kapāyūhū nkāy pãã, ke ba yē gbāã pe na. Pe n nii le klāŋ n pãã ma yee, a Yosɛfe dya woo syi ya la u n pãã ke syi?

²³ Yesu n pe pye ma yee: «N cã, yaa plāhã nge pãã wãã ra kē: Tyinfua cãã mii jaa mii ya. Yaa maha waha ra pye ye yee: Kai- nkāy byɛ taa pye Kapornu wo, wo ke luhu. Maha koo syi pye ma kusey wo nwo wo.» ²⁴ U n maha yee: «Ta n le pãã ye ye cīinde: Yāhā kaplāŋ tōrfua klofa sē u wūhū sya cīinde ye. ²⁵ -Ye Yeli cãã kai- wūū yāŋ, cãã gii cãã sesaha dyɛ- tãã pye gblihi ne, ke sē too ye. Fãã n bii dye taha nawee- byɛ na. ²⁶ Koo cãã kē Yāhā ke bii Yeli nɔ wãã calangusya waa fla na Sarɛte wo, Syidō kãntraha na. Le -sē nde calangusyam pye busãã Yeli klo wo Yiisrɛfa kãntraha na. Nwa ta Yeli sē ka poo nen waa fla na ye?

²⁷ Yelisye bya cãã na, gber- pye busãã Yiisrɛfa kãntraha na. Nwa ta poo nen waa gɛ sɛ waha jaa ye? Namaha woo n jaa, woo wii u pye kulaafua, Syirefa naa waa.»

²⁸ Mpãy byɛ pe pye ke yawãhã nwoŋ laam wo, pe Yesu kaplãŋ ngĩ luhu ga n kua na, ncafũhũ n pe yigi ma sya nafããn taha pe na. ²⁹ Pe n tyĩn yir, ma u yigi ga le klo kãnkãy na. Le klo pye yãnjruhu gaa yĩŋ na. Pe n ka u ne ke ncaha ye, ma yee poo ga u miy tege wãã tãã ye kãntraha na. ³⁰ Le n ga pe yia, Yesu n wloho yi pe laam wo ma tɛr.

*Sãndũpee wãkartege dya waa yĩŋ na kani per wo
(Mar 1.21-28)*

³¹ Loo kur ye, Yesu n tege ga Galɛɛ kãntraha klo laa wo pe n yee Kapornu. U naa nawee- klaha kani per gaa na Yiffee- yawãhã nwoŋ wo. ³² U kaklaha ter ba nawee- fe gbe, ma maha pe laam wɔ. U ba kai- byɛ cã ma naa nawee- klaha te ne.

³³ Ke yawãhã nwoŋ wo, dya waa pye sãndũpee ne u yĩŋ na. U n nii n tẽ fãnga ne ma yee: ³⁴ «Eh, Nasarɛtefa Yesu, maa nwa pye wo na? Ma pa la ma n pai wo wĩ klaha-? N cã wii kẽ ma ne: Mboo kẽ wii ne u ma Yãhã wũũ.»

³⁵ Yesu n sã waha u sãndũpee na, ma u pye ma yee: «Yaha le, -taa tege kãã dya nwo yĩŋ na!» U sãndũpee n u dya cããr nawee- byɛ yĩnde na ma tege kãã u yĩŋ na, u sɛ -sɛ laa wãpee pye u na ye.

³⁶ Le n pe byɛ fe gbe ga far tɛr, pe n sya nii pe ya yey ma yee: «U kaplãŋ pye mii ma n yia sãndãpee na? Dya nwo n sã sãndãpee gɛ na fãnga ne, pe n nii n luhu u ye, ma tege n kãã nawee- yĩŋ na.»

³⁷ Yesu myaha n yi koo kãntraha fla kur byɛ wo.

*Yesu yanfa buar jaa
(Mat 8.14-17; Mar 1.29-34)*

³⁸ Loo kur ye, Yesu n yir ke yawāhā nwoŋ wo, ma ka dya waa kaha wo, u myaha Syimu. U Syimu cɔɔ nahafua kadye ba kā war. Pe n Yesu nar u u jaa. ³⁹ U n kuɛ tege u yīŋ na ma sā te yan na. Ke kadye n u miy yaha, u n ta tɛr yir ma nii pe nampay yi.

⁴⁰ Yainkɔŋ wo, yainde le ba dye tɛr wa, nawee- mpāy pe pye yanfa ne pe klɛ wo, pe n poo yanfa ter byɛ gbe ba Yesu fla na. U n kluɛ taha pe nanem byɛ na ma pe jaa.

⁴¹ Sāndāpee pye yanfa mpāy yīŋ na, pe n nii tege n kāā pe yīŋ na kule ne. Pe naa n kui ma naa n yee: «Yāhā Dya kē ma ne!» Pe ba cā Yāhā Yīndefua Crise kē u ne, koo kē. Yesu naa n sā pe na, u sē naa n sya pe n naa u wīī pāā ye.

Yesu Yāhā kapāyīī pāā Yudɛ wo
(Mar 1.35-39)

⁴² Koo yīŋsyii, Yesu n yi le klo wo, ma ka dragba gaa laam wo. Nabuar raa n yir ma nii u tay. Pe ga u yāā, pe n yee poo ga u yigi ta pe ya ne, u ma syi u tɛr poo yaha ye ye.

⁴³ Yesu n pe pye ma yee: «N yai n le Yāhā Yai kapāyīī tōr yar kānkāy kuifa byɛ na. Yāhā ra nɔ wāā loo na.» ⁴⁴ U n nii le kapāyīī wūhū tōr Yiiffee- kui yawāhā nwey wo.

5

Yesu u kānyārwai cir ye yāŋ yi
(Mat 4.18-22; Mar 1.16-20)

¹ Per gaa, Yesu pye u ba yɛr Genesarɛ langbāŋ tāy. Nawee- ba wɔ tā u na ma naa Yāhā kaplāŋ luhu. ² U n salangbāy raa yāā ke langbeŋ na, wāy sīī. Pe fuayigifa ba tege kāā te wo, ma naa pe jɔɔ- yee. ³ Yesu n dugu dye salaŋ neŋ gaa laam wo, ke pye Syimu wāŋ. Yesu n Syimu ta u n faa ke salangbāŋ fā dur yi kāā ke langbeŋ na. Yesu n tege nii ke salangbāŋ wo, ma nii pe nawee- klaha.

⁴ Tuu ba pe nawee- klaha wa, u n Syimu pye ma yee: «Teelii fla ke n cuhu, -ye ka ke salangbãŋ ne ke fla na, ye ga ye jɔɔ- miy le!» ⁵ Syimu n u yě sya ma yee: «Yĩŋfua, wo tēn tē yĩmper wihi, wo sē ngaa gɛ yāã yigi ye. Le nii mboo kapān, n le sya n ga pe jɔɔ- miy le yāŋ.» ⁶ U n ta pe n pe miy le, fua- n gbe pe laam wo, dege. Pe jɔɔ- namihi n sya n traha ke naa n cɛr. ⁷ Loo na, pe n kluɛ yāhā wāã pe nampyeŋ- mii ye ke salangbãŋ neŋ ngaa wo, pe ba koho le pe ye. Pe n pa, pe n ba te salangbāy sīi yīi pe fua- ne, te n sya nii n kɛ te ne dye tɛr loho laam wo.

⁸ Syimu Pyar tuu nde yāã, u n ga kãnkľy gbãã Yesu yaha ye, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, kapeepyefua kē ra ne, ma'a syi kuee naa n crã ra na ye!» ⁹ Syimu ba fya yigi nii, tesē mpāy byɛ ne pe pye ke fla na. Pe fua- ba gboho ga far tɛr, le n sya pe laam wɔ. ¹⁰ Syake pye Nsān ne, Sewede pii ba me. Syimu tēntēwai mpāy ba me pe ne. Pe ba fya pe ya ndoŋ. Yesu n Syimu pye ma yee: «Ma'a syi ma fya ye! Taa naa fua- le jɔɔ wo mii, yagaa, nawee- me taa ga naa n le kãnfuě wo ke syi.» ¹¹ Loo na, pe byɛ n ka te salangbāy ne ngbãŋ na, ma pe wān kur byɛ ta yaha, ma taha Yesu na pe kuāŋ ne.

Yesu gber waa jaa

(Mat 8.1-4; Mar 1.40-45)

¹² Yesu pye klo laa wo, gber waa n pa u fla na, te yāhā ba u kadye byɛ gbe tā. Tuu Yesu yāã, u n ga kãnkľy gbãã u yahasee ye, ma u nar ma yee: «Yĩŋfua, le ma tãy ma ye, ma ga waha ta ra n jaa, n nii gbɛgbɛ nayōr saha na.» ¹³ Yesu n koho nɔ wāã, ma tɛ u na ma yee: «Áwā le tãy ra ye, jaa ma nii gbɛgbɛ nayōr saha na!» Le yalebya wo, ke yāhā n ta tɛr laha kãã u dya na, u n nii gbɛgbɛ nayōr saha na. ¹⁴ Yesu n le pãã waha u ye ma yee: «Ma'a syi nde pãã waa ye ye! -Taa ka, maa mii yar Yāhā yūndefua na, ma ma wājaa diŋ

yi, diŋ gii faale wādyaha Musa tuu tōr yaha mpāy kē pe pye yāhā ne pe kadye na, ma jaa. Ke syi ne nawee- ga waha cā ma jaa.»

¹⁵ Loo nde kur ye, Yesu myaha yi naa n gaha teebɛɛ byɛ wo. Nabuar n te ya wāā naa n pai u kaplāŋ luhusaha wo, tesē pe ya wājaa saha wo. ¹⁶ Yesu woo -sē naa n kɛ u naa n nii u ya ya, u naa n gaha dragba wo, u ga naa u laam wūhū tōr Yāhā ye.

Yesu tānkurfua waa jaa

(Mat 9.1-8; Mar 2.1-12)

¹⁷ Per gaa, Yesu naa nawee- klaha. Pe nawee- laam wo, Yiifee- yahaseefa mpāy pye, pe naa n yee Farisyē, tesē Yāhā kaiyarfa mpāy ne. Pe ba yi Galɛɛ kui byɛ wo, tesē Yude kui byɛ ne, ma suhu Yurusalem ne. Yīŋfua Yāhā fānga pye Yesu ne, ma u ta u n waha naa yanfa jaa. ¹⁸ Nawee- mpāy n ba pa tānkurfua waa ne, pe u gbe u kasāy wāŋ na. Pe naa n kɛ pe dye u ne Yesu tāy nwoŋ laam wo, pe ga u ta u yaha ye. ¹⁹ Pe sē waha dye ye, nawee- tee ba nihi tɛr. Pe n gblihi laa, ma dugu ke nwoŋ yīŋ na maa wihi fer, ma u tānkurfua yoŋ tege le wāā u kasāy wāŋ na pe nawee- telai wo, Yesu yaha ye. ²⁰ Yesu tuu yāā poo nawee- mii pe u ta pe Yatɛr, u n u yanfua pye ma yee: «Cīifua, ma kapee- laha kāā ma yīŋ na.»

²¹ Pe Yāhā kaiyarfa tesē pe Farisyē ne, pe n nii le ga pe laam wo ma yee: «Yoo ma u ga waha kapee- laha kāā nawee yīŋ na mii Yāhā ya sē kē ye? -Ye naa dya waa syi yāŋ! U n gbar Yāhā ne cīinde.» ²² Yesu -sē ba pe laam wūhū cā. U n pe pye ma yee: «Nwa ta ye n nii kai- ngīi syi ga ye laam wo? ²³ N ga waha yee: Ma kapee- laha kāā ma na. N ga maha waha yee: Yir naa n yār! Koo katɛ- syāŋ ngīi wo, lii loo le cā waha? ²⁴ N yāŋ ye cā Yāhā kānde wāā u Nawee Puee kē kāntraha nge na, u n ga waha kapee-

laha kãã nawee yĩŋ na.» Yesu n wã klaha loo na, ma u tãnkurfua pye ma yee: «N ma yar, yir, -taa ma kasãy wãŋ gbe, ma yãr naa n gaha ma kaha wo!» ²⁵ U tãnkurfua n ta tɛr yir nawee- byɛ yĩnde na, ma u kasãy wãŋ gbe, kii tuu ba sãy nii, ma yãr n tɛr ma Yãhã sey n gaha u kaha wo. ²⁶ Le n yẽ gbãã pe nawee- byɛ na, pe n sya fya, ma nii Yãhã sey ma yee, a poo laanwɔ wũhũ yãã koo per.

Yesu Lewi yãŋ yi

(Mat 9.9-13; Mar 2.13-17)

²⁷ Loo kur ye, Yesu n yi ma kufar wããfua waa yãã, tuu tege nii kufar wããsaha wo. Pe naa u yee Lewi. Yesu n u pye ma yee: «Naa n taha ra na!» ²⁸ Lewi n te wãn kur byɛ ta yaha, ma yir, ma nii n taha Yesu na u kuãŋ ne.

²⁹ Loo kur ye, Lewi n gbar ta u kaha wo Yesu myaha na u kãnyãrwai ne, ma ta pe n dir soho. Pe pye pe wãã naa n di kufar wããfa busãã ne, tesẽ nawee- mpãy ter ne.

³⁰ Farisyẽ mpãy pye ke fla na, tesẽ Yãhã kaiyarfa mpãy ne pe pye yĩmbui nen na pe Farisyẽ ne. Poo mii pe Yesu yãã, tuu wãã n di nawee- mii ter syi ne, le sẽ tãy pe ye ye. Pe n Yesu kãnyãrwai pye ma yee: «Nwa ta ye n nii wãã n di kufar wããfa ne, ma suhu kãmpee- yãrfa mpãy ter ne?»

³¹ Yesu n pe yẽ wãã sya ma yee: «Yĩnwɛrfa poo sẽ me pe tyinfua tay ye, yanfa poo pe u tay. ³² N pa kãmpee- yãrfa myaha na, ma n kɛ pe koho klaha. Mpãy pe pe ya yãŋ poo ma kãnyĩ yãrfa, n sẽ pa poo mii myaha na ye.»

Kalɛ saha wãã le kafũhũ ne ye

(Mat 9.14-17; Mar 2.18-22)

³³ Loo kur ye, nawee- mpãy n ba Yesu pye ma yee: «Nsãn kãnyãrwai ne pe yẽ tã digi na, pe Yãhã nar. Farisyẽ kãnyãrwai bya loo pye. Ah nwa ta mboo kãnyãrwai -sẽ n di ma n wɔ?» ³⁴ Yesu n pe yẽ sya kakuãcran ne ma yee: «Ah ye laam wo, cafãn yigifa ga waha fãn wãdi sye

la te cafãn yigisaha wo, u cafãn yigifua yĩnde na? Ye cã le syi saha pye ye rɛhɛ! ³⁵ Per gaa -sẽ ma ke n pai, u cafãn yigifua ga ba yigi kãã pe laam wo. Koo per maa nɔ, pe ga ba cã naa pe yẽ tã digi na.»

³⁶ Yesu n maha kakuãcran nde pãã pe ye ma yee: «Waa sã nayrefãñ fai kuãy n cɛr, ma nayredyaha wihi pãhã n tã le ne ye. Ma'a loo pye, ma ke nayrefãñ cɛr pye klaha-, ke nayrefãñ faagblaha wãɛr ga maha ke nayredyaha tyĩn jũũ taha. ³⁷ Waa sã maha sãmpɛr le srafũhũ sakueelɛr wo ye. Ma'a loo pye, pe sãmpɛr maa yir, te srafũhũ sakueelɛr ga fe, pe sãm n woo tãñ, te srafũhũ sakuee tii maha klaha-taha le na. ³⁸ Koo kẽ sãmpɛr yai pe le srafũhũ sakueefãñ too laam wo. ³⁹ Wii tuu sãndyaha wɔ wa, u sã maha sãmpɛr kɛ nantãñ ye. Pe sã n yee la sãndyaha poo n tãy?»

6

Yesu tesẽ kani per wĩ ne

(Mat 12.1-14; Mar 2.23-28; 3.1-6)

¹ Kani per gaa na, Yesu dye yi naa n tɛr tar raa wo, u kãnyãrwai ne. U kãnyãrwai n nii te tar kasan kãy, ma te pii wihi kũ n tɛr. ² Farisyẽ mpãy pye ke fla na. Pe n u kãnyãrwai yey ma yee: «Wo kãnde le kai- nkãy yar ke sã yai ke naa n pye kani per wo ye, nwa ta ye n nii le syi laa pye?» ³ Yesu n pe yẽ sya ma yee: «Ye le kal yãã Yãhã sabangbãñ wo, faale yĩñfua Dawide u bii lii pye, per gii fãã bii war pe na, woo tesẽ u nawee- ne. ⁴ U dye Yãhã nwoñ laam wo, bur rii te pye te bii kẽ Yãhã ye, u n te gbe di, ma taa wãã u nawee- kẽ. Wo kãnde na, Yãhã yũndefa ya sã na pe yai too bur nde ne?» ⁵ Yesu n maha pe pye ma yee: «U Nawee Puee kẽ u ma kani per yĩñ na.»

⁶ Kani per gaa maha ba nɔ, Yesu n ga dye Yiiffee-yawãhã nwoñ gaa wo, ma nii nawee- klaha. Dya waa pye

ke fla na, u kãndigi koho ne wãwaage. ⁷ Yãhã kaiyarfa mpãy pye ke fla na, tesẽ Farisyẽ mpãy ne. Pe naa Yesu yãñ, ncã u ga ba sya u yee, woo ga waa jaa ke kani per wo laa. U ma le syi pye pe n waha yee, a ter Yesu ma tuu tee n pye. ⁸ Yesu -sẽ ba pe laam wũhũ cã wa. U n u kãnwaagefua pye ma yee: «Yir ba yEr nawee- telai wo.» U dya n yir ga yEr ke fla na. ⁹ Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «N ga ye yey laa ne: Wo kãnde wo lii wãpyeñ le yõ? Kayĩ wãpyeñ yõ kani per wo laa, kapee wãpyeñ loo le yõ? Wo nawee yrã sya yaha laa, wo u wĩ pye klaha-?» ¹⁰ Loo na, u n pe byE yãñ klaha, ma dur ma u kãnwaagefua pye ma yee: «Ma koho dii wãã!» U n le pye, ke koho n dur yõ nii u ye. ¹¹ Mpãy pe pye ke fla na, ncafũhũ n -sẽ pe yigi, pe n sya nii n pãã pe ya nsoho wo, kapee lii pe ga waha pye Yesu na.

Yesu kãnyãrwai sãnsye syãm yãñ yi
(Mat 10.1-4; Mar 3.13-19)

¹² Per gaa, Yesu n ba dugu ga yãñ nsoho wo, ma ga nii n pãã Yãhã ne ke per yĩmper byE wo. ¹³ Yĩñ ke ba syi wa, u n u kãnyãrwai yee ba, maa nawee- sãnsye syãm yãñ yi pe laam wo ma poo ta u tẽnlehe. Pe myar nde:

¹⁴ Syimu wii Yesu Pyar myaha taha u na,
 tesẽ u cĩfua Andere ne,
 Syake tesẽ Nsãn ne,
 Filipe tesẽ Bateremi ne.

¹⁵ U n MatEhe yee, tesẽ Tema ne,
 AlefE dya Syake ne,
 tesẽ Syimu Selote wii ne
 klokai- wãgbihi n tãñ u ye.

¹⁶ U n Syake dya Yuda yee,
 tesẽ Syikaryote klofa Yuda ne,
 wii tuu ga ba Yesu yi u napĩ- kẽ.

Yesu nawee- klaha, ma maha yanfa jaa
(Mat 4.23-25)

¹⁷ Yesu n tege kãã poo mii ne te yãÿ nsoho wo, ma ba yeR trahatраha fla gaa na. Koo fla na, u kãnyãrwai mpãÿ pye, pe ba nihi. Nabuar raa maha pye, te ba yi Yude kui bye wo, tesẽ Yurusalem ne, ma suhu Tyir ne tesẽ Syidõ ne, langbãŋ yẽ kui kẽ. ¹⁸ Pe ba pa pe n pai naa u kaplãŋ luhu, u n maha naa pe yanfa jaa. Tuu naa pe jaa, mpãÿ pye sãndãpee ne pe yĩŋ na, u n maha pe sãndãpee kar tege kãã pe yĩŋ na. ¹⁹ Fãnga gaa syi naa n yi u na ma naa pe bye jaa. Pe nawee- bye n -sẽ naa n ke pe te u na.

Wãÿĩ tesẽ wãpee ne
(Mat 5.1-12)

²⁰ Loo na, Yesu n u kãnyãrwai yãŋ, ma nii pe yar kainkãÿ ne ma yee:

«Yii mpãÿ tee mii nawãm,
ye wĩ n tãÿ Yãhã ye.

Yãhã Yai ma ye wãŋ.

²¹ Yii mpãÿ tee mii fããfa yagaa,
ye wĩ n tãÿ Yãhã ye.

Ye ga ba digi yãã,
ke saa pye wãditãŋ wãŋ ye.

Yii mpãÿ tee mii miiwũnfa yagaa,
ye wĩ n tãÿ Yãhã ye.

Ye ga ba naa nuhu di.

²² Ye wĩ ma pee nawee- ye, pe ma kur waa ye na, pe ma ye tyehε, pe ma ye myar klaha- u Nawee Puee wĩ na, ye wĩ n tãÿ Yãhã ye. ²³ Koo kai- ngĩĩ maa ye dye per gii, ye naa nuhu di ye sya naa n yoo. Yãhã ga ba kayũhũ wãã ye kẽ yãhãÿĩŋ na. Nawee- mpãÿ pe ga ba kapee- ngĩĩ pye ye na, poo nawee- mii wãlε bii koo syi pye pe faale Yãhã kaplãŋ tõrfa na.

²⁴ Yii mpāy tee -sē mii walefa,
ye wīi pee Yāhā ye.

Ye ye kayūhū lay yāā wa.

²⁵ Yii mpāy tee -sē mii diyaiifa yagaa,
ye wīi pee Yāhā ye.

Ye ga ba nii fāā ne.

Yii mpāy, tee -sē mii nuhudifa yagaa,
ye wīi pee Yāhā ye.

Ye miiwūn ga ba gboho tɛr.

²⁶ Nawee- byɛ ma nii ye miyūhū yee, ye wīi pee Yāhā ye. Ye sē yāā, poo nawee- mii wāɛ bii naa n pye koo syi pe faale kawar Yāhā kaplāŋ tōrfa ne.»

Ye tyii ye napīi- wīi n naa n tāy ye ye!

(Mat 5.38-48; 7.12)

²⁷ Yesu n maha yee: «Ta n le pāā ye ye, yii mpāy ye n luhu ra ye: Ye tyii ye napīi- wīi n naa n tāy ye ye! Ye wīi pee mpāy ye, -ye naa kayūhū pye pe kē! ²⁸ Mpāy pe yoosēn pāā n wāā ye kē, -ye naa Yāhā nar ke n kaa taha pe na! Mpāy pe ye nuhu, -ye naa wāyīi nar Yāhā ye pe kē! ²⁹ Waa ma ma fey ndicīi nen na, maha ndicīi nen nde gbihi ta u kē. Waa ma ma nayrengbāŋ gbe, tyii u n ke wāsyīnge byɛ gbe taha! ³⁰ Nawee wii woo u ma nar ngaa ne, u kē; wii ma ma kla gbe, ma'a n ke wīi yey u ye ye. ³¹ Lii le n tāy ye ye pe naa n pye ye kē, -ye naa koo syi pye nawee- kē!

³² Ye ma yee ye tāāfa ya wīi n tāy ye ye, ye yee la ye kayūhū pye gboho n tɛr? Mpāy gɛ pe sē Yāhā kānde yār ye, pe tāāfa wīi n tāy pe ye. ³³ Mpāy pe kayūhū pye ye kē, ye ma yee ye kayūhū pye poo ya kē, ye yee la ye kayūhū pye gboho n tɛr? Mpāy gɛ pe sē Yāhā kānde yār ye, pe ke syi pye pe ya kē. ³⁴ Mpāy tee n yāŋ ma yee pe ga waha fuɛ dāā, ye ma yee ye foho le poo ya na, ye yee la ye kayūhū pye gboho n tɛr? Aye, mpāy gɛ pe sē Yāhā kānde yār ye,

pe foho le pe nampyeŋ- na, ma yee pe ba loo wale yě dǎǎ pe kě. ³⁵ Ye tyii ye napĩ- wĩ n naa n tǎy ye ye, -ye naa kayũhũ pye pe kě, -ye naa foho le pe na; ye ma syi ye naa le wale wǎdur wĩ ga ye, Yǎhǎ -sě ga ba kayũhũ wǎa ye kě. Loo na, nawee- ga cǎ ye ma Yǎhǎngbǎŋ pii. Mpǎy pe sě kayĩ fuε cǎ ye tesě napee- ne, Yǎhǎ n yǒ pe byε na. ³⁶ Wo Tuhufua Yǎhǎ u yǒ nii mii, ye bya -ye nii u wǎŋ syi dyaŋ!»

Nampyeŋ wǎkaa wĩ

(Mat 7.1-5, 16-20; 12.33-35)

³⁷ Yesu n maha yee: «Ye ma n naa ye nampyeŋ- kaa ye, Yǎhǎ bya sě -sě ga ba ye sǎhǎ ye. Ye ma yee ye sě ye nampyeŋ- le kawlaŋ wo ye, Yǎhǎ sě -sě ga ba ye le kawlaŋ wo ye. Ye tyii ye nampyeŋ- kapee- foho na, Yǎhǎ -sě ga ba tyii ye bya kapee- foho na. ³⁸ -Ye naa ye nampyeŋ- kě, Yǎhǎ -sě ga ba ye kě; ke ga ba ye kě ye n sya toho yigi laa ntraŋ na. Tee tǎn n wǎa ye nampyeŋ- kě mii, Yǎhǎ -sě ga ba tǎn wǎa ye kě ke syi.» ³⁹ Yesu n maha pe yar plǎhǎ gaa ne ma yee: «Fũũ waa saha fũũ waa yigi koho na u ka u ne fla ngaa na ye. Mii loo sě ne ye, pe n gaha too dye wuhu gaa laam wo, pe syǎm byε. ⁴⁰ Ye le cǎ ma yee, wii tuu n klaha nantǎŋ, u sě tεr u klahafua yaha ye. U ma -sě u ya waha, u ga ba nii u klahafua dyaŋ.

⁴¹ Kǎnkǎǎle lii le ma ma nampyeŋ yĩnde wo, nwa ta ma n nii le yǎŋ? Těngbǎŋ gii ke -sě ma ma yĩnde wo, ma sě koo yǎa la? ⁴² Mboo wii taa sě waha ke těngbǎŋ yǎa ma yĩnde wo ye, ma ga waha ma nampyeŋ pye la u yεr, ma n le kǎnkǎǎle yi kǎa u yĩnde wo u kě? Dawarfua kě ma ne, cǎa ke těngbǎŋ yi kǎa wa ma yĩnde wo, loo na maa waha gbihi yǎŋ, ma le kǎnkǎǎle yi kǎa ma nampyeŋ yĩnde wo.

⁴³ Katyiyũhũ sě puapihi sa ye, tesě katyipihi sě puayǒ sa ye. ⁴⁴ Katyigi yǎŋ n cǎ ke pii mpǎy na ke n sa. Waa sě

nasar nkugu tai yãã ncũwãã na ye. Waa sê defĩ katyipir tai yãã ngur katyigi na ye. ⁴⁵ Nawee wii ma yõ, kayũhũ ga naa n yi u laam wo, u n naa ke pye. Nawee wii ma pee, kapee- ga naa n yi u laam wo, u n tee naa n pye. Nawee laam ke yĩ nkãy ne, koo kẽ ke n yi u yẽ wo.»

Te nwey sũ

(Mat 7.24-27)

⁴⁶ Yesu n maha yee: «Tee ra yee Yĩnfua, Yĩnfua, nwa ta tẽ -sẽ kãnde lii ta ye kẽ, ye n le wãyar sye? ⁴⁷ Nawee wii woo u n pai ra ye, maa ra kaplãn luhu, ma u troho tãhã ke yor wo, woofua ma ngii wãn syi dyaŋ n ga ye yar: ⁴⁸ Woofua ma mii nawee wii dyaŋ tuu nii nwoŋ fãã. U ga cãã ke kãntraha tugu, u sya ga nɔ ntẽmlaha fla na. Loo kur ye, u ga ke nwoŋ nakũy ta, tuu ke fãã. Lakuε yĩ loho ne, lafir n cããŋ yi ga, maa ke nwoŋ sugu, te sê -sẽ waha ke sugu cããr ye. Koo nwoŋ wãfãã ba yõ.

⁴⁹ Nawee wii u ra kaplãn luhu, u sê -sê u troho tãhã ke yor wo ye, woofua ma mii nawee wii dyaŋ tuu u nwoŋ fãã kãntraha ya na. U sê ke nwoŋ nakũy fla tugu dye ga nɔ ntẽmlaha fla na ye. Lafir n cããŋ yi ga, maa ke nwoŋ sugu; ke n too pye klaha- tãŋ.»

7

Yesu seraasyi yĩnfua waa tẽntẽle jaa

(Mat 8.5-13)

¹ Yesu tuu ba kaplãn ngĩ byε pãã wa pe nawee- ye, u n tɛr Kapornu wo. ² Loo klo nde wo, seraasyi yĩnfua waa pye tẽntẽle waa ne. U tẽntẽle wĩ sroŋ naa n tãy u ye. Woo tẽntẽle n yigi, ma ga kuee wale nen. ³ U seraasyi naa, tuu Yesu wĩ luhu, u n Yiffee- wãlε mpãy lɛhε wãã, pe ga Yesu yar u ba u tẽntẽle jaa. ⁴ Pe n ga Yesu yãã, ma nii u sroŋ nar ma u yar ma yee: «Seraasyi yĩnfua nwo yai ma laa pye u

kě. ⁵ Wo klofa wĩ n tã y u ye. Woo kẽ u ta pe n wo yawãhã nwoŋ fãã.»

⁶⁻⁷ Yesu n kãnde sya pe ne. Pe ba nɔ gbe taha ke kaha na, u seraasyi yĩŋfua n u naambiyãm mpãy lɛhɛ wãã, pe n ga Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ma'a syi mii fã y ye. Ma ra yãã la tẽ n ka ma fla na? Ta syi sã yai ma ba dye ta kaha wo ye. Koo syi kẽ, n sã sya ma ka nii ya ma fla na ye. Kapãngberle laa ya pãã, le n ta ra tẽntẽle n jaa. ⁸ N ma seraasyi, n n luhu ra yĩŋfa ye. N -sã ma nii ndoŋ seraasyi mpãy yĩŋ na. N ga nen waa pye: Ka n waa, u n ka; n ga nen nwo ter pye: Pa nwo, u n pa. N ga maha ra tẽntẽle pye: Nde pye, u n le pye.»

⁹ Yesu tuu u kaplãŋ ngĩ luhu pe nawee- mii yẽ na, le n u fe gbe. Nabuar mpãy pe naa n taha u na, u n wã klaha ma pe pye ma yee: «Ta n ye yar, dya nwo tuu sã sya wee Yiifee- ye, u ra ta u Yatɛr u laam byɛ wo cĩnde. Yiifee- kur byɛ gɛ laam wo, n sã waa yãã yãã tuu ra ta u Yatɛr woo wãŋ syi ye.»

¹⁰ Pe tẽnlɛhɛ n dur tɛr u seraasyi yĩŋfua kaha wo, maa u tẽntẽle yãã u jaa ma nii korkor.

Yesu nakugu gaa ta ke n yir gbã wo

¹¹ Loo kur ye, Yesu n ka klo laa wo pe naa n yee Nani. U kãnyãrwai pye u ne tesẽ nabuar raa ne. ¹² Pe ga nɔ le klo kapahayẽ na, pe n nawee- wãã sya pe n gaha nakugu gaa lesaha wo. Calangusya waa dyapuui nen ba kẽ. Le klo nawee- busãã pye u cɔɔ ne, ke nakugu lesaha wo. ¹³ Yĩŋfua Yesu tuu u cɔɔ yãã, u fɛn n u yigi ga ta tɛr, u n u pye ma yee: «Ma'a naa n wũn ye!» ¹⁴ U n yũhũ dye, maa tɛ wãŋ gii na pe ba ke nakugu le. Ke gbefa n yɛr. Yesu n ke nakugu pye ma yee: «Cĩifua, yir yãŋ!» ¹⁵ U dya wii tuu ba ku u n yir nii, ma n pãã. Yesu n u dya wãã u nahafua kẽ.

¹⁶ Pe nawee- byε n fya nii, ma nii Yāhā sey ma yee: «Yāhā kaplāŋ tōrfuangbāŋ waa ma wo ne.» Tesē: «Yāhā pa ke n pai dye ke nna kuε ye.» ¹⁷ Yude kuε kui wo, tesē kui nkāy ne ke pye tūntūn, Yesu tuu lii pye nawee- byε n le cā kāã.

*Nsān u nawee- lεhε wāã Yesu ye
(Mat 11.2-19)*

¹⁸ Nsān nawee- tāãfua kānyārwei n ke kai- byε luhu, ma ba ke tōr Nsān ye. ¹⁹ U n syām mpāy yee ba pe laam wo, maa pe lεhε wāã pe ga u Yīŋfua Yesu yey pe yee: «U Yāhā Yīndefua wii wāpaŋ too n sēŋ, mboo la woo laa, u kuee wāpaŋ na kur ye?» ²⁰ Pe Nsān kānyārwei syām n ka Yesu fla na, maa u pye ma yee: «Nsān wo lεhε wāã, wo ba ma yey laa ne: U Yāhā Yīndefua wii wāpaŋ too n sēŋ, mboo la woo laa, u kuee wāpaŋ na kur ye?»

²¹ Loo yalebya wo, Yesu n yanfa buar jaa pe yan na. Mpāy pye sāndāpee ne pe yīŋ na, u n pe sāndāpee kar tege kāã pe yīŋ na. Fūū- pye, u n pe jaa pe n nii n yāŋ gbεgbε. ²² U n Nsān tēnlεhε pye ma yee: «Tee nkāy yāã yīnde ne ma nkāy luhu, -ye ka yaa ke tōr yar Nsān na ye yee: Fūū- n yāŋ, tānklahafa gbihi n yār, gber- wā n klaha n nii gbεgbε nayōr saha na, nditēy n luhu, nakur n yir gbā wo, le Yāhā kapāyī n pāã nawām ye. ²³ Wii ma yee u sē ba dur yi ta kur ye ye, ta n nii yai tāŋ u Yatεr, woofua wīi n tāy Yāhā ye.»

²⁴ U Nsān tēnlεhε pe tεr wa, Yesu n nii Nsān wīi pāã pe nabuar ye ma yee: «Tee ka Nsān fla na drawaha fla wo, ye -sē ka ma ga nwa yāŋ? Kipua sē kē tee ga yāŋ teflaha ke u ye hε ye. ²⁵ Ye -sē ka maa nwa yāã? Ye sē ka maa dya waa yāã tuu nangbāŋ nayreyōr le ye rε hε? Ye cā mpāy pe nangbām nayreyōr le, ma maha ma katār ne, pe n nii nangbām kangbāy wo. ²⁶ Tee ka, Yāhā kaplāŋ tōrfua

sē na tee ga yāŋ? Āwā, ta n ye yar, Nsān wii tee ga yāā u tēr gē tēr Yāhā kaplāŋ tōrfua yaha. ²⁷ Nsān wīi kē le yrūhū yaha Yāhā sabangbāŋ wo ma yee, Yāhā yee:

«N nwo, n ta tēnlēhē nō wāā ma yahasee ye,
u n ga ta kānde gbihī yaha ma kē.» »

²⁸ Yesu n maha yee: «Ta n ye yar, naa wii u tēr Nsān yaha, usyi sē see wa ye. Wii u kloŋ Yāhā Yai wo, woo -sē tēr Nsān yaha.

²⁹ Pe nawee- byε tesē pe kufar wāāfa ne, pe byε naa n luhu u Nsān ye. Pe ba le yāŋ cā ma yee Yāhā kai- sroŋ, ma ka Nsān n ga pe tāā yi loho wo. ³⁰ Farisyē poo tesē Yāhā kaiyarfa ne, Yāhā ke n yāŋ pe lii pye, pe n le sye pe sē ka Nsān n ga pe tāā yi loho wo ye.

³¹ N ga waha yagaafa tōr mpāy ter syi ne? Pe ma nawee-mpāy ter syi dyaŋ? ³² Pe ma mii kicar dyaŋ, pe tege nii nanihi nantrangbāŋ fla wo. Mpāy n nii pe nampyeŋ- pye ma yee:

«Wo fleŋ wuu ma yee -ye yōō,
ye sē -sē yōō ye.

Wo n dur ma kasii yay le,
ye sē -sē wūn ye.»

³³ Ye sē yāā, Nsān nawee- tāāfua tuu yir, u sē bur di ye, u sē maha defīi wō ye. Ye n loo yāā ma yee, sāndūpee ma u yīŋ na! ³⁴ U Nawee Puee tuu yir, u bur di ma defīi wō. Tee loo yāā ye maha n yee: «Ye sē dya nwo yāā? U ma tefεŋ, ma maha ma sēnwōplaha. U maha naambiyār le kufar wāāfa poo ne, tesē kāmpee- yārfa mpāy ter syi ne.» » ³⁵ Yesu n pe yar taha ma yee: «Ye sē yāā, mpāy pe pe troho tāhā Yāhā yor wo, pe kai- sroŋ.»

Yesu tesē cōō waa ne Farisyē naa Syimu kaha wo

³⁶ Farisyē naa waa pye pe naa n yee Syimu. Per gaa, u ba Yesu nampay yi u kaha wo. Yesu n ga draŋ nii, ma

ga di. ³⁷ Loo klo wo cɔɔ waa pye, u myaha ba klaha-. Tuu Yesu wĩ luhu, u ma u n di u Farisyẽ Syimu kaha wo, u n pa yablater ntẽmlaha bule ne lasekole ne le laam wo. ³⁸ Tuu ba dye, u n ga kãklũy gbãã Yesu kur kuɛ ye u trɛ tãy, ma nii n wũn, ma u yĩntãm ta ma nii Yesu trɛ tuhu. U n ba u yĩnyor ta ma te kluã, ma te tɛ n tege u kẽ, ma dur ma pe lasekole kaha woo te na.

³⁹ U Farisyẽ naa wii tuu Yesu yee ba, u n le yãã, ma nii laam ga ma yee: «Dya nwo ma ne pye u ma Yãhã kaplãn tɔrfua cĩinde, u ne ga cã nawee wii syi ter kẽ cɔɔ nwo ne, u n tɛ u na. Ehe, u myaha klaha-.» ⁴⁰ Yesu n kapãn gbe, ma u Farisyẽ naa pye ma yee: «Syimu, yãŋ, n ga ma yar laa ne.» Syimu n u yẽ sya ma yee: «Ãwã, ta yar Yĩnfua!» ⁴¹ Yesu n kaplãn kuã cra pãã u ye ma yee: «Foholefua waa ba foho le nawee- syãm mpãy na: Nen pye war nagbeesĩ sẽnsye fuɛ ne, nen nwo -sẽ pye war nyerbuwa fuɛ ne. ⁴² Pe sã waha naa pe war dãã u kẽ ye, u n ba pe pye pe tyii ke foho na, pe syãm byɛ. Yagaa, u fuelefua wĩ ga cã tãy tɛr wii woo ye?» ⁴³ Syimu n u yẽ sya ma yee: «Ta laam wo, wii fuɛ le ba gboho, u wĩ ga cã tãy tɛr woo ye.» Yesu n yee: «Cĩinde ne.»

⁴⁴ U n wã klaha u cɔɔ kuɛ ye, ma Syimu pye ma yee: «Ma sã cɔɔ nwo yãã? Mboo kaha tẽ dye, ma sã ra kẽ loho ne ta n ta trɛ yee ye, woo -sẽ ta trɛ yee u yĩntãm ne, ma te kluã u yĩnyor ne. ⁴⁵ Mboo, ma sã ra wãã yigi ma ra syar nampay syaha ne ye. Tẽ ba dye, u cɔɔ woo -sẽ kuee ra trɛ tɛ n tege. ⁴⁶ Ma sã sãm- woo ra kẽ yĩŋ na ye, woo -sẽ lasekole woo ra kẽ trɛ na. ⁴⁷ Koo ta n ga le pãã ma ye: U cɔɔ kapee- ba nihi tɛr, yagaa ke byɛ laha kãã u yĩŋ na, loo ne ta wĩ n tãy ga ta tɛr u ye. Kapee- car ma -sẽ laha kãã wii yĩŋ na, ta wĩ saha tãy tɛr ufua ye ye.» ⁴⁸ Yesu n u cɔɔ pye ma yee: «Ma kapee- laha kãã ma yĩŋ na.»

⁴⁹ Mpāy pe naa n di Yesu ne, pe n nii laam ga ma yee: «Yoo kē dya nwo ne, u n sya yee woo ma tuu kapee- laha n kãā nawee- yīŋ na?» ⁵⁰ Yesu n -sē u cɔɔ pye ma yee: «Taa ra wīi sya ma ra ta ma Yatɛr, ma sya yaha, naa n gaha pra.»

8

Ca mpāy pe naa tēŋ nkāy tē Yesu kē

¹ Loo kur ye, Yesu n ka kungbāhā wo, tesē kusyĩmbɛhɛ ne, ma le kapāyīi wūhū pāā naa n yar nawee- na, kapāyīi lii le Yāhā Yai wīi tōr. Pe kānyārwei sēnsye syām naa n taha u na. ² Ca mpāy bya pye pe naa n taha u na. Yesu ba sãndāpee kar tege kãā poo ca mpāy yīŋ na, ma mpāy jaa pe yan na. Pe ca myar nde: Maari wii pe naa n yee Madala klofa Maari, Yesu ba sãndāpee kuasīi kar tege woo cɔɔ yīŋ na, ³ tesē Syane ne, u puai myaha ba kē Susya ma pye Yɛrɔte wale yīŋ na, tesē Sisane ne, ma suhu ca mpāy ne. Poo ca mii naa koho le Yesu ye u kānyārwei ne pe koho wān ne.

Yesu kakuācran pãā digi yārfua wīi na (Mat 13.1-23; Mar 4.1-20)

⁴ Nawee- naa n yir kui byɛ wo, ma naa n pai Yesu fla na. U n kaplāŋ nkāy kuā cra pãā pe nabuar ye ma yee:

⁵ «Dya waa yi u kaha wo, ma ga dir yār u tar wo. Tuu naa ke digi yār u tar laam wo, pii mpāy n ga too kãnde ngbeŋ na. Nawee- n tãhã tɛr pe na, kãnsyām n maha pe wāy di kãā. ⁶ Pii mpāy n ga too ntēmbakor fla wo. Pe pii n fīy, ma -sē ta tɛr waha ku, yrīŋ sē pye ke fla wo ye. ⁷ Pii mpāy n ga too ngur wān taa nsoho wo. Te ngur n fīy wācɛŋ te dir wān ne, ma ba te puār, te sē waha lɛ dye ye. ⁸ Pii mpāy n -sē too kãntrayūhū fla wo. Too dir wān n yir, ma sa ma pii le gboho.»

Yesu n pe yar taha ma yee: «Wii ma n traha u le yĩntaha cã, u luhu yõ!»

⁹ U kãnyãrwai n u yey u le kakuãcran yĩntaha gbihi tõr yar poo na. ¹⁰ U n pe yẽ wãã sya ma yee: «Kai- nkãy nawee sẽ ke cã yãã Yãhã Yai wĩ na ye, Yãhã ta yii ga waha ke war. Ma -sẽ yee mpãy na, pe sẽ ke yĩntaha wãwar kE ye, pe ga naa ke kai- luhu kakuãcran ne. Ke syi,

«pe n waha naa n yãŋ,
ngaa sẽ -sẽ ga naa n yãã ye.

Pe n waha naa n luhu,
laa sẽ -sẽ ga naa n war ye.» »

¹¹ Yesu n maha pe kãnyãrwai pye ma yee: «Le kakuãcran yĩntaha nde: Yãhã kaplãŋ ma mii te dir wãn dyaŋ pe yãr. ¹² Nawee- mpãy ma pe laam plãhã mii le kãnde yẽ dyaŋ, pe pii pe too na. Pe ma le Yãhã kapãyĩĩ luhu, sãndãpee yĩŋfua -sẽ ga pa, u ba ke kaplãŋ wãy yi kãã pe laam wo, pe ma syi pe ke sya pe waha sya yaha ye. ¹³ Mpãy laam ma mii te ntẽmbakor fla dyaŋ. Pe ma le kapãyĩĩ luhu, pe ga le sya nuhu ne. Pe sẽ -sẽ ga tyii le na le n nii gbãã pe laam wo ye. Wãfãŋ ma pa, pe ga ke kaplãŋ miy yaha. ¹⁴ Mpãy laam ma mii pii mpãy dyaŋ, pe too ngur fla wo. Pe ma le kapãyĩĩ luhu, kyaan tesẽ wale wãkE ne tesẽ driyẽ yĩnde wãn wãkE ne, too nde byE ga ba yir tã ke kaplãŋ na, pe saa kuee le kapãyĩĩ kur ye ye. ¹⁵ Mpãy laam -sẽ ma mii pii mpãy dyaŋ pe too kãntrayũhũ fla wo. Pe ma le kapãyĩĩ luhu, le ga pii see pe laam wo, pe laam mpãy pe sron ma maha yõ. Poofa ga kuee yai tãŋ le kapãyĩĩ kur ye, pe naa kayũhũ pye.»

Yãhã Yai wĩ ma mii naaloho dyaŋ

(Mar 4.21-25)

¹⁶ Yesu n maha yee: «Waa sẽ naaloho ndyan tar ma katanj cĩn n tã le na ye. Le sẽ maha n tar ma le n yaha

gbāngbahara flāhā tāy ye. Pe ne le wra yaha kāānkui na, wii ma dye u waha naa n yāŋ cāā- na. ¹⁷ Ta n ye yar, ngii ngii ke wūhū nii, ke ga ba nii gbaa na, lii nawee- sē le cā yāā ye, le ga ba cā. ¹⁸ Tee nkāy luhu, -ye ye laam yaha ke na! Wii ma waha ke war cacar, u ga ba ke war naa n gboho, wii ma -sē ke wāwar sye, car gii tuu yee u cā, ke ga faha u na.»

Yesu nna

(Mat 12.46-50; Mar 3.31-35)

¹⁹ Loo kur ye, Yesu nahafua n pa u fla na, tesē Yesu cīifa ne. Nawee- ba nihi tēr, pe sē waha nɔ u na ye. ²⁰ Pe n Yesu yar ma yee, a u nahafua ma nkur ye, tesē u cīifa ne, pe n traha pe u yāā. ²¹ Yesu n -sē pe nawee- byε pye ma yee: «Mpāy pe Yāhā kaplāŋ luhu, ma maha ke laam wūhū pye, poo pe ma ta nahafa tesē ta cīifa.»

Yesu teflahangbāŋ yēr

(Mat 8.23-27; Mar 4.35-41)

²² Per gaa, Yesu ba dugu dye salangbāŋ gaa laam wo, woo tesē u kānyārwei ne, ma pe pye ma yee: «Waa dii tēr kuε ngaa kūndi ye.» Pe n nii n tēr. ²³ Pe naa n gaha, Yesu n sā wāy. Teflahangbāŋ gaa n ta tēr yir n fua ke langbāŋ na. Ke salangbāŋ naa n yīi loho ne, kapee. ²⁴ Pe kānyārwei n yūhū crā Yesu tāy, ma u gbā yir ma u pye ma yee: «Yīŋfua, Yīŋfua, waa kul!» Yesu n yir, ma gbey ke teflahangbāŋ na tesē loho sēmpīy ne, te n yēr. Ke fla n nii seyīi. ²⁵ Yesu n pe kānyārwei pye ma yee: «Ye Yatēr wee la ye ne?» Pe -sē ba fya. Le n maha pe fe gbe, pe n naa pe ya pye ma yee: «Hāā, -ye naa dya nwo yāŋ, u n gbey teflaha na tesē loho ne, te n sya n luhu u ye.»

Sāndāpee pye dya waa yīŋ na, Yesu n u jaa

(Mat 8.28-34; Mar 5.1-20)

²⁶ Loo kur ye, pe n ga nɔ langbãŋ kuɛ ngaa kuɛ ngben na Jerasinefa kuɛ ye, Galɛɛ kãntraha kũndi ye. ²⁷ Yesu tuu naa n tege kãntraha na, loo klofua waa n u yãã ma pa. Sãndãpee pye u dya yĩŋ na. Le yale wãdey, u dya sê naa nayɛ le ye, u sê maha naa n dye nwoŋ wo ye, ma naa n nii nakur lesaha fla wo. ²⁸ Tuu Yesu yãã, u n too mii na ma nii n tẽ, ma kãnkũy gbãã Yesu tãy ma yee: «Ke Yãhãngbãŋ Dya Yesu, nwa taa ga pye ra na? N ma nar, ma'a syi ra pẽn yel!»

²⁹ Yesu naa n gbey u sãndũpee na, u tege kãã u dya yĩŋ na, koo kẽ u dya n naa koo pãã. U sãndũpee pye u ma yir u dya na, pe ga u dya pua yigi yaha, u ma n waha ka teelaa wo ye. Pe ga ntẽn namihi ta, pe u kluɛ pua u trɛ ne, u -sê ga ba te ntẽn namihi cɛr, u sãndũpee n u ta u n ka dragba wo.

³⁰ Yesu n u yey ma yee: «Ma myaha mii?» U dya n yee: «Ta myaha Nihinihi.» Pe sãndãpee ba nihi u dya yĩŋ na, koo u n ba loo pãã ke syi. ³¹ Pe sãndãpee n nii Yesu nar, u ma syi u poo nɔ wãã tãã ye wãfãy fla wo ye.

³² Kaha tyɛ- mpãy -sê pye ke fla na yãŋ yĩŋ na, ma kɛ naa n di. Pe ba nihi. Pe sãndãpee n Yesu nar u tyii poo n ga dye pe tyɛ- mii laam laam wo. U n le sya pe ye. ³³ Pe sãndãpee n tege kãã u dya yĩŋ na, maa dye pe tyɛ- laam laam wo. Pe n ke ngben fã tege, maa too dye ke langbãŋ laam wo ma ku.

³⁴ Mpãy pe naa pe tyɛ- sêŋ, pe yãã le pye ke dyaŋ, pe n fã tɛr maa le pãã klofa ye tesê wlɛfa ne. ³⁵ Pe nawee- n yir ba, pe n pai yãŋ lii le pye. Pe ba nɔ Yesu tãy, pe n u dya yãã pe sãndãpee ba tege kãã u yĩŋ na. U yĩntaha ba too, u n nayɛ le, ma tege nii Yesu tãy. Pe n fya yigi nii. ³⁶ Mpãy pe ba ke kai- byɛ yãã, poo n le tõr pe nawee- ye, pe sãndãpee tege kãã u dya yĩŋ na mii syi. ³⁷ Pe Jerasine klofa byɛ n nii Yesu nar ma yee, u tɛr u poo klo ta yaha.

Pe tee ba fya tɛr. Yesu n dugu dye ke salangbǎŋ wo, ma ga tɛr.

³⁸ Pe sǎndǎpee ba tege kǎǎ dya wii yĩŋ na, u n nii Yesu nar woo ga kuee u ne. Yesu n u dur wǎǎ ma yee: ³⁹ «Dur ga ma fla na, maa le pǎǎ ma nna ye Yǎhǎ ke lii pye ma kě.» U dya n tɛr loo na, maa le pǎǎ pe klofa byɛ ye, lii Yesu u pye u kě.

*Syase pueesya tesĔ cɔɔ wii tuu tɛ Yesu nayroho na
(Mat 9.18-26; Mar 5.21-43)*

⁴⁰ Yaliile Yesu tuu ba yir ke langbǎŋ kuɛ ngaa kũndi ye ma pa, te nabuar tii te naa u sĕŋ, te n u wǎǎ. ⁴¹ Dya waa pye, pe naa n yee Syase. U pye ke fla Yiifee- yawǎhǎ nwoŋ yĩŋfua. U n pa, maa kǎnklũy gbǎǎ Yesu tǎy, ma u nar u ka woo fla na, ⁴² ma yee pueesyale nen le ma woo ye. Le ma dyɛ- sĕnsye syǎŋ syi, a le ma le kuee wale nen ma ga ku.

Yesu naa n gaha ke fla na, te nabuar u waa naa n yigi kuɛ byɛ ye. ⁴³ Te nabuar laam wo, cɔɔ waa -sĕ pye. U ntõr kuee naa n woo u ye dyɛ- sĕnsye syǎŋ, wǎyɛr wee ye. [U wale byɛ ba ka tǎŋ tyinfa ye,] waa sĕ -sĕ ba waha u jaa ye. ⁴⁴ U n yũhũ crǎ Yesu na kur kuɛ ye, maa tɛ u nayroho yĕ na. Loo yalebya wo, u ntõr wǎwoo n ta tɛr yɛr. ⁴⁵ Loo kur ye, Yesu n pe nawee- yey ma yee: «Yoo tɛ ra nayroho na?» Waa sĕ yee ndoo n le pye ye. Pyar n yee: «Ah wo Yĩŋfua, ma sĕ pe nawee- yǎǎ la pe ma waa yigi kuɛ byɛ ye?» ⁴⁶ Yesu n -sĕ yee: «ǎwǎ, n yee waa tɛ ra na, n yǎǎ fǎnga gaa yi ra wo.» ⁴⁷ U cɔɔ tuu yǎǎ pe cǎ woo kě, u n nii n sege fyar koho wo. U n pa loo na, maa kǎnklũy gbǎǎ Yesu yaha ye, ma le pǎǎ nawee- byɛ yĩnde na nwa ta u n tɛ u na, tesĕ u jaa mii ke fla byɛ wo. ⁴⁸ Yesu n u pye ma yee: «Cɔɔ, taa ra ta ma Yatɛr, loo le ma jaa. Naa n gaha pra.»

⁴⁹ Yesu tuu naa ngĩ pãã, tẽnlẽhẽle waa n yir Syase kaha wo, ma ba u Syase pye ma yee: «Ma pueesya ku, ma'a n maha naa u Yĩnfua fãy ye.» ⁵⁰ Yesu n luhu u dya kaplãñ ne, ma Syase pye ma yee: «Ma'a n fya ye, ra ta ma Yatɛr loo ya, u -sẽ ga jaa.» ⁵¹ Yesu tuu ga nɔ ke nakugu nwoñ na, u sã sya waa n dye ga u ne ye mii Pyar ye ya sã kẽ, Nsãñ ne, Syake ne ye, tesẽ le kicaale tuhufua ne u nahafua ne. ⁵² Ke gbã kaha wo, nawee- byɛ naa n wũn ma naa fɛn le, le kicaale wĩi na. Yesu n pe pye ma yee: «Ya'a n naa n wũn ye! Le sã ku ye, le sã wãy.» ⁵³ Pe ba cã le ku wa, pe n nii u ɛr. ⁵⁴ Yesu n dye ke nwoñ wo, ma le kicaale yigi koho na, ma gbey pãã ma yee: «Kicaale yir!» ⁵⁵ Le kicaale yrã n dur ba le ye, le n ta tɛr yir. Yesu n pe yar, ma yee: «-Ye ngaa wãã le kẽ le n di!» ⁵⁶ Le kicaale wãdurba yrãñ na, le n u seefa laam wɔ ga ta tɛr. Yesu n -sẽ pe yar waha ma yee, lii le pye pe ma syi le pãã waa ye ye.

9

*Yesu u kãnyãrwai sãnsye syãm lɛhɛ wãã
(Mat 10.5-15; Mar 6.7-13)*

¹ Yesu n u kãnyãrwai sãnsye syãm yee, ma pe wãã ta ma kãnde wãã pe kẽ tesẽ fãnga ne pe waha sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩñ na, pe maha waha naa yanfa jaa.

² Tuu kãnde wãã wa pe kẽ tesẽ fãnga ne, u n pe lɛhɛ wãã, pe ga naa Yãhã Yai wĩi tɔr naa n yar nawee- na, pe maha naa yanfa jaa.

³ Tuu ga pe lɛhɛ wãã, u n pe yar ma yee: «Ye ma ga ke yrãhã yi, ye ma syi ye ngaa gbe ke n naa ye ndege ye. Ye ma n kãi gɛ gbe ye, nkãnfaha ne ye, ngaa kadiñ ne ye, war ne ye! -Ye kaleñ nanenñ ya gbe yigi! ⁴ Pe ma syãsaaha wãã ye kẽ na, -ye kuee koo kaha wo ye sya ba tɛr! ⁵ Teelii nawee- ma sye pe saa ye yigi yɔ ye, -ye tɛr pe klo yaha! Ye ma nii

n tɛr, -ye ye trɛ mplɛ̃m kor yaha pe na, pe n cã lii ma pe dye poo pe le kɛ.»

⁶ Tuu koo pãã wa pe kãnyãrwai ye, pe n tɛr. Pe naa n gaha kui byɛ wo, ma le Yãhã Yai kapãyĩ tõr naa n yar nawee- na, ma maha naa yanfa jaa teebɛhɛ byɛ wo.

Yɛrɔte ntãncɛr Yesu wĩĩ na
(*Mat 14.1-12; Mar 6.14-29*)

⁷ Yesu tuu naa kai- nkãy byɛ pye, Yɛrɔte naa ke tẽŋ luhu, u laam n wlãhã. Nawee- mpãy naa n yee, a Nsãn kẽ u dur ba yrãŋ na. ⁸ Mpãy maha naa n yee, a faale Yeli kẽ tuu u ya yi yar nawee- na. Mpãy ter maha naa n yee, a faale Yãhã kaplãŋ tõrfua waa kẽ, u dur ba yrãŋ na. ⁹ Yɛrɔte -sẽ naa le pãã ma yee: «N ta pe n Nsãn yĩŋ cɛr. Yoo -sẽ kẽ dya nwo ne, pe n sya nii kai- ngĩĩ byɛ pãã u wĩĩ na?» U n naa traha u Yesu yãã.

Yesu nawee- nyersĩĩ yĩĩbua yẽ woo, tahar ne
(*Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Nsãn 6.1-14*)

¹⁰ Yesu tẽnlɛhɛ n dur ba, maa u yar nkãy byɛ ne pe ga pye. U n tɛr poo ya ne, klo laa kuɛ ye pe n yee Gbesyata. ¹¹ Pe nabuar n -sẽ le cã ma taha u na. Yesu n ga pe yigi ta, ma Yãhã Yai wĩĩ pãã pe ye ma maha yanfa jaa pe kẽ.

¹² Yai ke naa n gaha kuasaha wo, pe kãnyãrwai sɛnsye syãm n yũhũ crã Yesu na, ma u pye ma yee: «Kãnde wãã pe nabuar kẽ, pe n ka tũntũn kusyĩmbɛhɛ wo tesẽ kle ne, pe ga ngaa par di, pe maha syãsaaha kɛ. Wo tee ma dragba wo.» ¹³ Yesu n pe yẽ sya ma yee: «Yii gɛ, -ye digi wãã pe kẽ pe n di!» Pe n yee: «Wo ga waha pe yẽ woo mii? Bur wãy bua ya te ma wo ye, tesẽ fua- syãm ya ne. Ma n traha la wo ka wo ga dir par pe nabuar mii byɛ kẽ?» ¹⁴ Nawee- mpãy pe pye ke fla na, pe naam ya ba nawee- nyersĩĩ yĩĩbua kua.

Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye pe ta pe n nii ga flE flE, nawee- gbeesãnsĩ sesãnsyihi.» ¹⁵ Pe kãnyãrwai n le sya u ye, ma pe nawee- ta pe n tege nii ga ke syi. ¹⁶ Yesu n te bur bua gbe pe fua- syãm ne, ma yĩntaha kuã yir wãã yãhãyĩŋ kuE ye, ma yee Yãhã n kaa taha pe na. U n dur ma te la cE r ma te wãã u kãnyãrwai kE, pe n te la klaha pe nabuar kE. ¹⁷ Pe byE n di, ma sya di yai. Pe n takũyĩhĩ sE nsye syãŋ gbe tE r te gE r ne, tii pe di yaha.

Yoo kE Yesu ne?

(Mat 16.13-28; Mar 8.27—9.1)

¹⁸ Per gaa Yesu pye u ya ya, ma naa n pãã Yãhã ne. U kãnyãrwai n taha ba u na. U n pe yey ma yee: «Lii gE pe nawee- pe n pãã ta wĩ na?» ¹⁹ Pe n yee: «Mpãy n yee, a Nsãn nawee- tããfua kE ma ne. Mpãy maha n yee, a faale Yeli kE ma ne, mpãy maha ma pe n yee, a faale Yãhã kaplãŋ tõrfua waa kE ma ne tuu dur ba yrãŋ na.» ²⁰ Yesu n pe yey ma yee: «Ah yii, ye yee yoo kE ra ne?» Pyar n u yE sya ma yee: «Mboo kE u Yãhã Yĩndefua Crise.»

²¹ Loo na, Yesu n pe kãnyãrwai yar waha ma yee, pe ma syi pe u wĩ pãã waa ye ye. ²² U n maha pe pye ma yee: «U Nawee Puee yai u fãy gboho. Pe YiifEE- wãE ga ba u wĩ sye, tesE pe Yãhã yĩndefa yĩŋfa ne, tesE pe Yãhã kaiyarfa ne. Pe ga ba ta gE ta pe n u boo. U wãku plii tãã wuhu na, u ga yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye.»

²³ Loo na, Yesu n pe nawee- byE pye ma yee: «Wii ma yee woo ga naa n yã ta kãnde wo, u u laam wũhũ ta yaha, -tuu u ya gbihi naa n ta plii byE, u ma sya ga ba gbãpee ku ra wĩ na. Wii ma loo sya, u naa ra kãnde yãr. ²⁴ Ye sE yãã, wii tuu u ya yĩŋ kE, ma suhu u laam wãn ne, woofua ga ba too byE kE laa; wii tuu -sE ga le sya u u yĩŋ kE laa, ma suhu u laam wãn ne ndoo wĩ na, woofua kE tuu cã ga ba too nde byE yãã. ²⁵ Mboo nawee, taa ga driyE wãn byE yãã

tāŋ, ma'a -sē ba yāā ma plaha mii ya, ma sē maha ba ma yīŋ yāā Yāhā ye ye, le wāyī -sē ma na taa yāā? ²⁶ Nawee wii ma yee ta wīi fyar yigi woo kē tesē ra kaplāŋ ne, u wīi bya ga ba fyar yigi ndoo u Nawee Puee kē yaliile n n pai dur ba ra nayōr ne, ta Tuhufua Yāhā nayōr ne, tesē pe yāhāyīŋ tēnlēheyōm nayōr ne.» ²⁷ Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Ta n cīinde nde pāā ye ye: Nawee- mpāy ma ye laam wo, pe saa ku mii pe sē Yāhā Yai yāā ye.»

*Kānyārwai tāā mpāy Yesu yāhāyīŋ nayōr yāā
(Mat 17.1-8; Mar 9.2-8)*

²⁸ Yesu tuu kaplāŋ ngīi pāā wa, plii kuasīi syi n tēr, u n Pyar yigi taha u ya na, Nsān ne, tesē Syake ne. U n ka pe ne yāŋ gaa yīŋ na, u n gaha pāā Yāhā ne. ²⁹ Tuu ga nii n pāā Yāhā ne, u yīntaha n wā klaha, u nayrε n flege ma sya n yεε palpal. ³⁰⁻³¹ Naam syām mpāy n fe gbe yi yāhāyīŋ nayōr ne. Faale wāε syām ba me, Musa ma suhu Yeli ne. Yesu tuu ga ba ku mii syi dyaŋ Yurusalēm wo, tuu pa lii myaha na kāntraha na le n pye tāŋ, loo pe naa n pāā Yesu ne.

³² Pyar tesē u nampyeŋ- ne, pe ba sā wāy faha. Pe n yir, ma Yesu yāhāyīŋ nayōr yāā, tesē pe naam syām ne pe yir yeŋ u ne. ³³ Yaliile pe naam syām pe naa n tēr Yesu yaha, Pyar n Yesu pye ma yee: «Wo Yīŋfua, wo niisaha sroŋ yō nwo wo! Waa kajar tāā gbā, neŋ ma wāŋ, neŋ Musa wāŋ, neŋ nge Yeli wāŋ.» U ba le pāā ke dyaŋ, u sē laam ga ye.

³⁴ Tuu naa koo pāā, yāhāsyōr raa n yi nii ma yīm paha tā pe byε na. Pe kānyārwai pe te yāhāsyōr yāā te pe gbey le, pe n fya. ³⁵ Yāhā yīmbui n yi te yāhāsyōr laam wo ma yee: «Ta Dya kē nwo ne, woo kē tē yāŋ yi. -Ye naa n luhu u ye!» ³⁶ Loo kapān le pāā wa, pe kānyārwai n Yesu nen ya yāā ke fla na.

Pe kānyārwai n ke kai- byε yaha le. Koo cãã na, pe sē laa pãã waa ye ye.

Yesu kānyārwai sē Yesu kai- war ye

(Mat 17.14-23; 18.1-5; Mar 9.14-40)

³⁷ Ke yīn̄syii wo, pe n tege ke yān̄ yīn̄ na, nabuar raa n pa maa Yesu wãã. ³⁸ Dya waa n kuee pe nabuar laam wo, ma gbey pãã wãã Yesu ye ma yee: «Yīn̄fua, n ma nar, ta dya yān̄ ta kē, ta dyapuai nen ya. ³⁹ Sāndūpee ma u yīn̄ na, ma n yir u na tugutugu. U ma yir u na, u ga u ta u n naa n kui, tuu naa u yεhε fānga ne, tuu u ta u n naa yēsyōplay yi. U sāndūpee ma yir u na, u ga u nuhu gboho ke syi tuu cã ba u miy yaha. ⁴⁰ N ma kānyārwai nar pe u sāndūpee kar tege kãã u na, pe sē waha yia ye.»

⁴¹ Yesu n kuān pe na ma yee: «Yii poo na, laanyōm wee ye ye ye, ye sē ra ta ye Yatεr ye. Ye yee la n kuee ye wāwlaha na yalebyε? Ye yee la n naa n fāy ye ne yalebyε?» U n u kicar tuhufua pye ma yee: «Pa ma dya ne nwo wo!»

⁴² U kicar tuu yūhū naa n pai, u sāndūpee n u yār gbe miy kántraha na ma u yεhε fānga ne. Yesu n sã waha u sāndūpee na, ma u kicar jaa ma u wãã u tuhufua kē. ⁴³ Pe nawee- byε pe Yāhã fāngangbān̄ yãã ke syi, le n pe laam wō ma sya ta tεr.

Nawee- pe naa Yesu tēn̄ tē u kai- wīi na, u n u kānyārwai pye ma yee: ⁴⁴ «Yii poo na, n ga laa pãã ye ye, -ye le le yaha ye laam wo: U Nawee Puee ga yi u napīi- kē.» ⁴⁵ Pe kānyārwai sē -sē naa ke kaplān̄ ngīi war u ye ye. Le kapān̄ ba pãã ke syi, pe ma n waha le tεrsaha cã ye. Pe ba fya Yesu na, pe sē u yey le kapān̄ tεrsaha ne ye.

⁴⁶ Yesu kānyārwai n ba sänkεr kε pe ya nsoho wo, ma ga cã yoo woo u ma yīn̄ na poo laam wo. ⁴⁷ Yesu n -sē pe laam wīi cã. U n kicaalaale gbe ba ta u yahasee ye, ⁴⁸ ma pe pye ma yee: «Wii ma kicaale nde syi gbihi yigi ndoo

myaha na, ndoo gɛ kě tuu gbihi yigi. Wii ma -sě ra gbihi yigi, Yāhā gɛ kě tuu gbihi yigi, koo gii ke ra lɛhɛ wāā. Wii ma -sě u ya ta ma nii ye byɛ kurkuɛfua, woo tuu ma yīŋ ye byɛ na.»

⁴⁹ Nsān n kapān gbe ma yee: «Wo Yīŋfua, wo dya waa yāā tuu sāndāpee kar tege n kāā nawee- yīŋ na ma myaha ne. Wo n ba yee u wee wo ne ye, ma u kar tā.» ⁵⁰ Yesu n u yě sya ma yee: «Ya'a n sye u na ye. Ye sě yāā, wii ma yee u sě ye laha ye, u ma ye ne.»

⁵¹ Yesu tɛrper yāhāyīŋ na ke ba nɔ gbe naa n taha, u n u laam waha ma yee u yai u ka Yurusalɛm wo.

⁵² U n tēnlɛhɛ mpāy nɔ wāā u yahasee ye, pe n ka Syamarifa kāntraha klo laa wo, pe n gaha fla ngaa gbihi ta u kě. ⁵³ Pe klofa n sye ma yee, u tee n gaha Yurusalɛm wo, poo saa syāsaha wāā u kě ye. ⁵⁴ U Yesu kānyārwei syām mii Syake tesě Nsān ne, pe ba le luhu ke dyaŋ, pe n Yesu pye ma yee: «Yīŋfua, le ma tāy ma ye, waa naa ta ke n yir yāhāyīŋ na, ke ba too tā pe na ke pe suhu muu.» ⁵⁵ Yesu n wā klaha pe kuɛ ye, ma loo kuān pe ye. ⁵⁶ Pe n tɛr klo laa ter wo.

Yesu kānde wāyār wī

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Yesu tesě u kānyārwei ne, pe pye kānde wo ma naa n yār.

Dya waa n pa, maa Yesu pye ma yee: «Yīŋfua ma'a sya n gaha teelii teelii, n ga naa n taha ma na.» ⁵⁸ Yesu n u yě wāā sya ma yee: «Yěsrě ma te syāsar ne, kānsyām ma pe nsɛŋ ne, teele sě -sě wee u Nawee Puee myaha na ye.»

⁵⁹ U n dya waa pye ma yee: «Naa n taha ra na.» U dya n u pye ma yee: «Yīŋfua, kānde wāā ra kě, n ma ga ra tuhufua nakugu le wa, n ga pa.» ⁶⁰ Yesu n u yě sya ma yee: «Tyii

nakur na te n naa re nakurwai le. Mboo, ka maa naa Yāhā Yai wīi yar nawee- na!»

⁶¹ Dya waa n maha Yesu pye ma yee: «Yīñfua, ndoo ga naa n taha ma na, -taa -sē kānde wāā ra kē, ra n ka n ga ra nna yar, tē dur ba.» ⁶² Yesu n u pye ma yee: «Wii ma nii mii wii dyaŋ u nii tar war yar ne, ma maha nii yāŋ n klaha u kur kuε ye, woofua saha laa yō Yāhā Yai wīi na ye.»

10

Yesu nawee- busāā nɔ wāā Yāhā tēn wīi na
(Mat 11.20-24)

¹ Loo kur ye, Yīñfua Yesu n maha nawee- gbeetāā sēnsye syām yāŋ yi. Kui nkāy byε tesē teebεhε nkāy byε tuu naa n traha u ka, u n poo nawee- mii cāā lεhε wāā sānsyām koo kui wo tesē koo teebεhε ne. ² U n pe yar kakuācranŋ nkāy ne ma yee: «Dir busāā ma wāgbe wān tar wo. Tēntēfa sē -sē syar yai, ma ga waha te byε gbe dye tāŋ kaha wo ye. -Ye u tarfua nar u n tēntēfa busāā mpāy nɔ wāā, pe n ba te dir gbe dye kaha laam wo u kē. ³ -Ye naa n gaha, n ye lεhε wāā mii mbapīy dyaŋ waygapyār nsoho wo. ⁴ Ye ma syi ye war gbe ye, nkānfaha ne ye, ntāy ne ye. Ye ma n taha kuee naa nawee- syar kānde wo ye.

⁵ Ya'a ga dye kaha gii laam wo, ye cāā syaha nge syar ye yee: Yāhā ke yrīŋ le kaha nge wo. ⁶ Waa ma pye ke fla na Yāhā yrīŋ ne, ye yrīŋ syaha nge ga kuee u na. Le ma -sē pye woosyifua sē kē ye, ye syaha nge saa laa yō u kē ye. ⁷ -Ye kuee koo kaha wo, pe ye kē loho gii ne, -ye ke wɔ, pe ye kē digi gii ne, -ye ke di! Tēntēfua yai pe naa u dāā. Ye ma syi ye yi kaha gaa wo, ye ga dye kaha gaa laam wo ye.

⁸ Ya'a ga dye klo lii wo pe n syāsaha wāā ye kē, pe ma pa ye kē digi gii ne, -ye ke di! ⁹ -Ye naa loo klo yanfa jaa, -tee naa pe nawee- yar Yāhā Yai nɔ wa gε nɔ wa. ¹⁰ Ya'a -sē ga dye klo lii wo, pe ma yee pe saa syāsaha wāā ye kē ye, -ye

ka yaa le pãã nanihi fla wo ye yee: ¹¹ «Ye klo tēyāhā mplēm mpāy gε pe yir too wo tɛ na, wo mii wo poo mplēm mii kor yaha ye na. -Tee -sē le cā ye yee Yāhā Yai pa wa ye ye.» ¹² Ta n le pãã ye ye, Yāhā kasāhā per ma ba nɔ, le ga ba pee klo ndefa na le tɛr Sodō klofa* yaha.»

¹³ Yesu n kuān kui raafa na ma yee: «Korasyifa, ye wīi pee Yāhā ye! Gbesyatafa, ye wīi pee Yāhā ye! Laanwɔ wūhū nkāy ke pye ye yīnde na, ke syi ma ne pye faale Tyirfa yīnde na, tesē faale Syidōfa ne, pe ne ga pye pe ta tɛr le cā kāã wa le yalebya wo, pe kapee- wāpyer sē yō ye. Loo nde na, pe ne ga wram wīi pye, pe nfāaper ta, pe fɛn nayɛ pāhā pe le. ¹⁴ Loo ne, Yāhā kasāhā per ma ba nɔ, le ga ba pee ye na le ta tɛr pe Tyirfa yaha, tesē pe Syidōfa ne. ¹⁵ Ah yii Kapornufa, ye yee la pe ga ba ye kuā yir ga ta yāhāyīn na? Ye ma n naa loo gε ga ye laam wo ye! Ye ga ba tege ga ta tãã ye nakur fla wo.»

¹⁶ Yesu n maha u kānyārwai pye ma yee: «Wii ma n luhu ye ye, ke nii mii u n luhu ndoo gε ye. Wii ma ye wīi sye, ke nii mii ndoo gε wīi kē tuu sye. Wii ma -sē ndoo wīi sye, ke nii mii wii u ra lɛhɛ wãã woofua wīi kē tuu sye.»

Pe nawee- gbeetãã sēnsye syām wādurban

¹⁷ Pe nawee- gbeetãã sēnsye syām n dur ba laanfir ne, ma ba nii le pãã nuhu ne ma n yee: «Wo Yīnfua, sãndāpee gε n luhu wo ye, wa'a gbey pe na ma myaha ne!» ¹⁸ Yesu n pe yē wãã sya ma yee: «Yalaale wo, n naa u Setane yãã yāhāyīn kuɛ ye, tuu tege naa n too mii yāhāyīn dyaŋ ke yeɛɛ. ¹⁹ -Ye luhu yō ra ye: N fānga wãã ye kē ye waha naa n yia nɔr na tesē sānam ne, ye tãhā naa n tɛr te na. N fānga wãã ye kē ye waha yia ye napīi Setane na, ye u

* ^{10:12} 10.12 Faale cãã na, Sodōfa tesē Gumorfa ne, pe bii pee ter. Yāhā kasāhā n too pe na, naa gaa ter n pe wãã le suhu pe kui ne.

fānga byε pye klaha- tāj, ngaa ma n waha kapee pye ye na ye. ²⁰ Sāndāpee n luhu ye ye, loo yō, le sē -sē nɔ nuhu wādi na ye. Ye myar te yrūhū ta wa yāhāyīŋ saba laam wo, -ye naa nuhu di loo ne!»

Yesu bya nuhu di

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Loo yalebya wo, Yāhā Yrā Fānga n Yesu laam yīi nuhu ne, u n yee: «Ta Tuhufua Yāhā, mboo taa ma yāhāyīŋ Yīŋfua tesē kāntraha ne. Lii taa sē yar kaicāfa na, tesē sabacāfa ne ye, ma loo yar mpāy na pe ma pra kicar wāŋ syi dyaŋ. N ma sey loo wīi na. Āwā Tuhufua, le tāy ma ye, koo kē ma n le ta ke dyaŋ.» ²² Yesu n dur ma pe nawee-pye ma yee: «Ta Tuhufua Yāhā kai- byε le soho ra koho wo. Nawee- sē cā yoo kē ra ne ye. Ta Tuhufua ya ke le cā. Pe sē maha cā yoo kē ra Tuhufua ne ye. Ndoo ya n ke cā, tesē mpāy ne tē ke yar pe na.»

²³ Loo na, Yesu n wā klaha u kānyārwei kuε ye, ma poo ya pye ma yee: «Yii, tee nii lii yāā yagaa, ye wīi n tāy, -ye naa nuhu di loo ne! ²⁴ Ta n ye yar nde ne: Nkāy byε tee n yāā yīnde ne, tesē nkāy byε ne tee n luhu ndityε ne, Yāhā kaplāŋ tōrfa busāā pye tesē kui yīŋfa busāā ne, pe naa n kε pe kai- ngīi syi yāā yīnde ne tesē pe ke yāā luhu ndityε ne, pe sē -sē ke yāā ye.»

Yesu kakuācran pāā Syamarifa naa wīi na

²⁵ Yāhā kaiyarfua waa n ba yir ma yee woo ga Yesu le namihi wo, ma u yey ma yee: «Yīŋfua, n ga pye mii n waha cīinde yrā yāā, lii wākuayāā wee le na ye?» ²⁶ Yesu n u yē sya ma yee: «Kānde lii Yāhā le ta, le yāŋ! Lii ne le yrūhū yaha loo wīi na? Ma lii war le na?» ²⁷ U dya n yee: «Lii le yrūhū ta le nde: «Ta, Yīŋfua Yāhā wīi n naa n tāy ma ye, le tεr wān byε yaha; le gboho tāj ma laam byε wo, le nii tāj ma yrā byε na, ma fānga byε ne, ma kacān byε n pye

tāŋ loo na.» Tesē: «Ma ya wī le n tāy ma ye mii syi dyaŋ, tyii ma nampyeŋ wī n naa n tāy ma ye ke syi.» » ²⁸ Loo na, Yesu n u pye ma yee: «Ma le pāā yō. Ma'a loo nde pye, ma -sē ga cīinde yrā yāā, lii wākuayāā wee le na ye.»

²⁹ U Yāhā kaiyarfua -sē naa n traha u tāhā wāā u ya kē. U n Yesu yey ma yee: «N ga waha wii syi yee ra nampyeŋ?»

³⁰ Yesu n u yē sya ma yee: «Dya waa ba yir Yurusalem wo, ma Yerekōō kānde sya ma tege naa n tēr. Yuhu- mpāy n ga u yāā kānde laam wo, ma wō toho u na ma u yuhu, ma u nayrē tyīn cēr u na ma u gbā cāār yaha. ³¹ Yāhā yūndefua waa n yir u ya ndoŋ, ma tege n tēr loo kānde nen ya ne. Tuu ga u dya yāā, u n laha yi, ma ga le kānde wāā sya ma tēr, u sē yēr gē yēr ye. ³² Loo kur ye, Lewi kur kuē puee waa n ba yir u ya ndoŋ. U n ba nō ke fla na, ma u dya yāā. U n laha yi, ma ga le kānde wāā sya ma tēr, u sē yēr gē yēr ye. ³³ Syamarifa naa waa -sē ba yrāhā yi u ya ndoŋ. Yiifēe- sē pe Syamarifa yāŋ ngaa ye. U bya naa n tēr loo kānde nen ya ne. U n ba nō u dya na, ma u yāā pe u duai yaha. Tuu u dya yāā ke syi, u fēn n u sroŋ yigi fānga ne. ³⁴ U n yūhū crā u dya na, ma u nar yee u kē defī ne, ma re tuhu sēm- ne, ma dur ma re pua u kē. U n dur loo na ma u gbe taha u kānkoŋ na, ma tēr u ne nampay syāsaha fla wo ma ga u gbihi. ³⁵ Ke yīŋsyii wo, u n war yi ma wāā u nwoŋfua kē, ma u pye ma yee: «Naa u dya gbihi ra kē. Ma'a sya u gbihi ma ta tēr war mii draha yaha tē wāā ma kē, n ma ba dur ba nwo, n ga ba pe war draha dāā ma kē.» »

³⁶ Loo na Yesu n dur, ma u Yāhā kaiyarfua yey ma yee: «Ma laam wo, wii woo tuu nii u dya nampyeŋ, dya wii pe ba gbā cāār yaha kānde wo?» ³⁷ U Yāhā kaiyarfua n Yesu yē wāā sya ma yee: «Wii tuu yō u na, woo tuu sroŋ ma u nampyeŋ.» Loo na, Yesu n u pye ma yee: «Ka, ma ga naa n pye koo syi!»

Yesu ka Marti ye fla na Maari ne

³⁸ Yesu ye naa n yār kānde wo, u kānyārwai ne. Pe n ba laha dye kusiinde laa wo. ƆƆƆ waa n pe wāā ma pe yigi ga u kaha wo, woo n gaha pe nampay yi. U ƆƆƆ myaha ba kē Marti. ³⁹ U cīfua pye u ne, pe naa u yee Maari. Yesu naa le Yāhā kapāyī tōr pe ye, u Maari woo n ba tege nii u tǎy ma nii ke kaplān luhu. ⁴⁰ Marti woo -sē pye tuu ba dye kuee tēn laam wo. U n ba Yesu pye ma yee: «Yīnfua, ma sē yāā ta cīfua ra ta yaha nii ya ke tēn laam wo, le yō la? Ma saa u yar la u ba koho le ra ye?» ⁴¹ Yesu n u yē wāā sya ma yee: «Yān, Marti! Ma laam wlāhā nii ma ye, ma n nii n gber kai- busāā na. ⁴² Katε nen ya -sē ne le ma yīn. Maari ka le wāyī kuε ye. Le saha tyīn sya kāā u ye ye.»

11

*Yāhā n nar mii?
(Mat 6.9-13; 7.7-11)*

¹ Per gaa, Yesu naa n pāā Yāhā ne teelaa wo. Tuu ba nar wa, u kānyārwai waa n u pye ma yee: «Wo Yīnfua, wo klaha Yāhā wānar ne, mii Nsān dyaŋ tuu u kānyārwai klaha le ne mii.» ² Yesu n pe yar ma yee: «Ye ma ga Yāhā nar, -ye yee:

«Wo Tuhufua Yāhā,
ta, nawee- n cā ma miingbān kai- laha.
Ta, ma Yai n pa nawee- ye.

³ Naa wo yē digi wāā wo kē plii wuhu na.

⁴ Wo kapee- gbe kāā wo yīn na.

Mpāy pe kapee- pye wo na,
wo bya wo n tyii pe kapee- foho na
wo kuān ne.

Ma'a n wo mij yaha,
wo n tyīn naa n gaha
kapee- wāpyeŋ kuε ye ye.» »

⁵ Yesu n maha pe yar ma yee: «Laa na, ye laam wo, waa ma naambiyā ne. Per gaa, u ga yir u ka u naambiyā fla na yīndyaha wo, u ga u pye: «Naambiyā, bur wāy tāā fuε le ra na. ⁶ Ta naambiyā nen waa yir yrāhā ye, ma pa ra fla na, ngaa wee tē ga wāā u kē ye.» ⁷ U naambiyā nwo ga waha kuee nwoŋ laam wo, u pāā yi wāā u kē u u pye: «Tyii ra na dya, ma sē yāā nwonyē gbāā tā wa karndohopua ne. Ma sē cā la, wo sā wāy wa ta pii ne. N wee n ga waha yir n bur gbe wāā ma kē ye!» » ⁸ Yesu n pe yar taha ma yee: «Ta n le pāā ye ye: Pe sya nii naambiyām, nen nwo ga waha sye u saa yir ye. U nkurfua ma -sē naa tā u nwoŋfua na, ma nii u yee u kadye ga ba war, u n yir, u nwonyē yār, u te wān byε gbe wāā u naambiyā kē, tii wīi te ma u na.

⁹ Koo kē n ga ye yar nde ne: -Ye naa n nar, ngaa ga wāā ye kē. -Ye naa n kε, yaa ngaa yāā. -Ye naa kāānklihi gbā, pe ga ke yār ye kē. ¹⁰ Ye sē yāā, mboo nawee, ma'a n nar, Yāhā ga ngaa wāā ma kē. Ma'a n kε, Yāhā ga ta ma ngaa yāā. Ma'a kāānklihi gbā, Yāhā ga ta ke n yār ma kē.

¹¹ Ye ma pye tuhufua, ye dyale ma fuale nar ye ye, yaa u kē la nwoho ne? ¹² Laa na, u ma ngucīi nar ye ye, yaa u kē la sānuē ne? ¹³ Tee sya pee mii, ye kayūhū pye ye pii kē. Ke syi ne, ye yai ye cā, ye Tuhufua Yāhā ga Yāhā Yrā Fānga wāā mpāy kē pe le nar u ye.»

Kai lii ne pe pāā taha Yesu na?

(Mat 12.22-30, 43-45; Mar 3.20-27)

¹⁴ Sāndūpee pye dya waa yīŋ na, ma u ta u n nii bebe. Yesu n u kar tege kāā u dya yīŋ na. U sāndūpee n tege kāā u dya yīŋ na, u nii n pāā gbεgbε. Le n yē gbāā pe nabuar na ma sya ta tεr.

¹⁵ Mpāy n yir ma yee: «Sāndāpee yīŋfua Sebulεhε kē tuu fānga wāā u kē, u n waha sāndāpee kar tege n kāā nawee- yīŋ na.» ¹⁶ Mpāy ter n yee, poo ga u le namihi wo,

ma u pye ma yee, tuu yĕkã wĩ laa pye poo n yãã yĩnde ne, pe cã cã Yãhã fãnga kĕ ke ma u ye.

¹⁷ Yesu -sĕ ba pe laam wĩ cã wa. U n pe yar ma yee: «Kãntraha neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne, koo kãntraha nge ga too. Kaha neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne, koo kaha ga too. ¹⁸ Ke syi ne, Setane ma kuee n wãã u ya ne, u fãnga saa waha ka yahasee ye ye, ke ga klaha-. Ye -sĕ yee, n sãndãpee kar tege n kãã nawee- yĩŋ na, sãndãpee yĩŋfua Setane kĕ tuu koo fãnga wãã ra kĕ! ¹⁹ Cĩinde sĕ ne ye. Mii loo sĕ ne ye, ye nampyerŋ- mpãy pe sãndãpee kar n tege, ye ma yee pe bya loo pye Setane fãnga kãmay na, poo gĕ ga ye yar pe yee, cĩinde sĕ ne ye. ²⁰ Ta n ye yar, n sãndãpee kar tege n kãã Yãhã Fãnga ne. Loo na, ye yai ye cã Yãhã Yai pa wa ye ye.

²¹ Fãngafua ma pye naanmiy wãn ne ma nii u kaha sĕŋ, nawee waa saa sĕr u kla gaa gbe ye. ²² Waa ter ma -sĕ pa, woo fãnga ma tĕr nwo wãŋ na, u n yia u na, u ga u naanmiy wãn byĕ tyĩn sya u ye, tii tuu ba ta ma naa u ya paha. Loo na, u ga u kahafua nwo koho wãn byĕ gbe u ye, u te la u nampyerŋ- ne.

²³ Wii ma yee u wee ra ne ye, woofua ma ra napĩ. Tesĕ, wii ma yee u saa koho le ra ye, u nawee- wãã ba ra kĕ ye, woofua u pe kar n kãã ra na.

²⁴ Sãndũpee ma pye nawee yĩŋ na ma ba tege kãã u na, u sãndũpee ga ka drawaha fla wo, u ga tay naa n klaha, u ma teelaa yãã u nii naa n wũũ. U ma yee u sĕ teelaa yãã ye, u ga yee tuu tĕr u niisaha gii yaha, u ga dur ga nii ke fla na.

²⁵ Loo na, tuu pye nawee wii yĩŋ na ma ba tege kãã u na, u ga dur ga u fla na. U n gaha u nawee laam yãã mii nwoŋ dyaŋ pe ke pĕ ma ke gbihi ta. ²⁶ Loo na, u sãndũpee ga yir, u ga u nampyerŋ- kuasĩ mpãy yigi ba, mpãy pe maha pee woo na. Pe byĕ ga pe ya wãã ba nii u nawee yĩŋ na. U nawee wĩ ga pee, le ta tĕr faale yaha.»

²⁷ Yesu tuu ba koo pãã wa, cɔɔ waa n kuee pe nabuar laam wo, ma u pye ma yee: «Cɔɔ wii tuu ma see ma maha u yrã ta ma kě, u wĩ n tãy.» ²⁸ Yesu n -sě u yě wãã sya ma yee: «Mpãy pe Yãhã kapãyĩ luhu, ma maha Yãhã kãnde yãr, poo wĩ le n tãy!»

Yagaafa pe laanwɔ wĩ lii ke Yesu ye?

(Mat 12.38-42)

²⁹ Nawee- wɔ naa n tã Yesu na, u n nii pe pye ma yee: «Yagaafa pee, ma -sě yee poo n traha pe laanwɔ wĩ laa yãã yĩnde ne. Aye, laanwɔ wĩ laa saa pye ye n yãã yĩnde ne ye, mii lii syi sě kě le bii faale Yãhã kaplãŋ tɔrfua Yonase dye ye. ³⁰ Ye sě yãã, mii Yonase wĩ bii nii kayar wĩ faalefa Nenefufa ye mii, u Nawee Puee wĩ bya ga ba nii kayar wĩ yagaafa ye koo syi.

³¹ Yãhã kasãhã per ma ba nɔ, faale Syeba kãntraha yĩnfasya ga ba le pãã u yee, yagaafa pe sě koho klaha ye, pe tee pye. Woo bii yir deydey kui wo, ma pa faale yĩnfua Salmuu fla na ma ba u kacãyor luhu. Kaplãŋ nkãy tẽ -sě n pãã ye ye, ke tɛr Salmuu wũhũ yaha!

³² Yãhã kasãhã per ma ba nɔ, pe faale Nenefufa ga ba le pãã pe yee, yagaafa pe sě koho klaha ye, pe tee pye. Faale wo, Yonase bii Yãhã yě kapãn pãã pe Nenefufa ye, pe n le luhu ma koho klaha ma pe kapee- wãpyeŋ miy yaha. Kaplãŋ nkãy tẽ -sě n pãã ye ye, ke tɛr Yonase wũhũ yaha!»

Nawee kadye naaloho

(Mat 5.15; 6.22-23)

³³ Yesu n maha yee: «Waa sě naaloho ndyan tar ma ga le wũhũ teelaa wo ye, waa sě maha le tar ma katanj cĩn n tã le na ye. Ah ndee, pe ma le tar, pe ne le wra ta kããnkui na, wii ma dye u naa n yãŋ cãã- na. ³⁴ Yĩnde ma mii naaloho dyanj kadye na. Ma yĩnde ma yĩ ma ye, ma kadye bye ga nii cãã- na; ma yĩnde ma -sě klaha- ma ye, ma kadye bye

ga nii wam wo. ³⁵ Loo na, nawee woo yai u u ya yigi, cãã-mpãy pe ma u na, wam ma syi pe sya tãŋ ye. ³⁶ Ke syi ne, nawee kadye byɛ ma nii cãã- na, teelaa sê wee wam wo ye, u kadye kur byɛ ga nii tãŋ cãã- na, ke naa n yɛhɛ palpal mii naaloho cãã- dyaŋ.»

*Yesu kuãn pe Farisyẽ na tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne
(Mat 23.1-36; Mar 12.38-40)*

³⁷ Yesu tuu ba pãã wa, Farisyẽ naa waa n u yee u ga di u kaha wo. Yesu n dye ke kaha wo, maa nii ma ga di. ³⁸ U Farisyẽ naa n ba yãã Yesu sê u kluɛ yee pe wãlɛ kãnde na ye, ma nii n di, le n u fe gbe.

³⁹ Loo na, Yĩŋfua Yesu n u pye ma yee: «Yii Farisyẽ, ye ma mii nawee- mpãy dyaŋ pe crãŋ kur kuɛ yee, tesẽ tasa kur kuɛ ne, ma n tyii ke laam na. Ye byɛ ye yii ta naweeyõm nkur kuɛ ye, ye laam sê -sê wee gbɛgbɛ ye. Nawee- wãyuhu wĩ ya le ma ye laam wo, tesẽ kapee-wãpyeŋ ne. ⁴⁰ Ye plege, ye sê kai- cã ye! Yãhã gii ke nkur kuɛ pye, koo neŋ ya sê na ke laam bya pye? ⁴¹ -Ye ye crãŋ yĩ kayũhũ ne, tesẽ ye tasa bya ne, ye ke wãã nawãm kẽ, loo na ye kãnkai- byɛ ga cã nii gbɛgbɛ.

⁴² Yii Farisyẽ, ye wĩ pee Yãhã ye! Ye ma ne ye digi gbe, le tãy ke nii waŋ kla woo, tyũhũ wãŋ woo, ye ne ke la flɛ sɛnsye, ye fla neŋ wãã Yãhã kẽ. Ma -sê yee ye wãsroŋ wĩ na, tesẽ Yãhã wĩ wãtãy ne ye laam wo, ye kalaa wee koo na ye. Koo -sê kẽ tee yai ye gbihi yigi, ye koo ta yĩŋ. Ke kai- ngĩ n -sê taha, ye ma syi ye faha laa yaha ye.

⁴³ Yii Farisyẽ, ye wĩ pee! Yiifee- yawãhã nwey wo niisar rii nawee- byɛ yĩnde le yi n too re na, too syi niisar ye ne kɛ ye nii. Ye tee maha n yãŋ pe naa ye syar nangbãsyaha ne nanihi teebehɛ wo.

⁴⁴ Ye wĩ pee! Ye laam wluhu, ye ma mii nakur gbũhũ nkãy syi dyaŋ nawee saa cã ye, u tãhã naa n tɛr te na!»

⁴⁵ Yāhā kaiyarfua waa n u pye ma yee: «Yīŋfua, taa nii n pāã ke syi, ma wo bya wāã le n tyεhε.»

⁴⁶ Yesu n u yē sya ma yee: «Yii Yāhā kaiyarfa, ye bya wīi pee! Ye nawee- taha kai- nkāy na ke ma mii teger dyaŋ pe saha tēŋ ye. Ye saa maha koho le pe ye, pe n waha re tēŋ ye. ⁴⁷ Ye wīi pee! Gbūhū nkāy syi ke yō, ye ne koo fāã Yāhā kaplāŋ tōrfa kē, poo mpāy ye wāε pe boo! ⁴⁸ Le nii mii ye wāε pe lii pye, le tāy ye ye. Poo pe Yāhā kaplāŋ tōrfa boo, yii -sē pe gbūhū fāã! ⁴⁹ Loo ne, Yāhā gii ke kai- byε cā tāŋ, ke n le yar yaha ye wīi na ma yee: «N ga ba ra kaplāŋ tōrfa mpāy nō wāã pe ye, tesē ra tēntēfa mpāy ne. Pe ga ba mpāy boo pe laam wo, pe mpāy nar- gboho.» ⁵⁰ Ke syi ne, ma gbe driyē wātāhā na, ma ba waa ke yagaa na, Yāhā kaplāŋ tōrfa mpāy byε pe boo tεr, yagaafa ga ba loo kapee fuε dāã. ⁵¹ Too naboor nde bii gbe AbEl wāboo cāã na, ma sya ba waa Dyakaridya wāboo cāã na, woo wii pe bii u boo ke Yāhā kangbāŋ nsoho wo, ke Yāhā diŋ yisaha fla ne. Āwā, cīinde ne tē n pāã ye ye, ntōr rii te woo, le kapee fuε ga yi yagaafa na.

⁵² Yii Yāhā kaiyarfa, ye wīi pee! Lii le ga waha nawee ta u n Yāhā wīi cā, yii gε le sye, ma -sē maha yεr tā le na nawee- ma n le yāã ye. Ye ma mii nawee waa dyaŋ u nwoŋ gaa yē gbāã tā ma sye u karndohopua na.»

⁵³ Yaliile Yesu tuu ba yi ke kaha wo, pe Yāhā kaiyarfa tesē pe Farisyē ne, pe n nii ncafūhū di u ne, ma nii u yey kai- ter byε ne. ⁵⁴ Pe naa n kε pe Yesu ta u n plaha pāã pe n luhu.

12

*Yesu nawee- klaha kai- nkāy ne
(Mat 10.26-27)*

¹ Loo yale wo, nabuar n ba wō tā ma sya pe ya trε tāhā, Yesu n cāã u kānyārwei pye ma yee: «-Ye yii yigi Farisyē ye

ne, pe wĩĩ ma mii ncasur wãŋ ter syi dyaŋ. Pe naweeyĩĩm pyer pye gbaa na, pe laam wo ma -sẽ pee. ² Ngii ngii ke wũhũ nii, ke ga ba yãã gbaa na. Kai- nkãy ke maha ma waa sũ ke cã ye, ke ga ba cã. ³ Loo ne, kaplãŋ nkãy tee n pãã yii ya yĩĩmperwoho wo, ye ga ba naa ke pãã nawee- byε ye yaiwaha na. Tesũ, lii byε tee yuhu pãã waa ndityε wo, nwonuŋ laam wo, le ga ba gbey pãã nanihi fla wo.»

Wii nawee- yai pe naa n fya u na

(Mat 10.28-31)

⁴ Yesu n maha yee: «Ta n le pãã ye ye, yii mpãy tee ma ra naambiyãĩm: Mpãy syi pe ga waha nawee kadye boo wãboo ya, pe sũ -sũ ga waha laa pye nantãŋ ye, ye ma syi naa poo fya ye. ⁵ Wii tee yai ye naa n fya, n ga u yar ye na: Ye yai ye naa Yãhã koo fya, koo gii ye ma ba ku, ke ga waha ye le naa fla wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye. Awã, n le pãã ye ye, ye yai ye naa koo ya fya! ⁶ Kãnsyãyi mii syi wãm bua sũ n par la warpii syãm ya ne? Ye cã poo kãnsyãyi mii wee ngaa ye, Yãhã sũ -sũ n faha poo nen waa gε yaha ye. ⁷ Ye wĩĩ n tãy Yãhã ye, ma tεr kãnsyãyi mii syi wãbuar yaha. Ye yĩnyor nde gε Yãhã te byε yũ cã yaha wa. Ye ma syi naa n fya laa na ye!»

Lii yai le pãã Yesu wĩĩ na nanihi wo?

(Mat 10.32-33; 12.32)

⁸ Yesu n maha yee: «Ta n nde pãã ye ye: Wii ma le pãã nawee- yĩĩnde na ma yee woo u ya le soho ra koho wo, ndoo u Nawee Puee, ta bya ga ba le pãã pe Yãhã yãhãyiŋ tẽnlεhε yĩĩnde na n yee, woofua ma ra wũũ. ⁹ Wii ma -sũ le pãã nawee- yĩĩnde na ma yee woo sũ ndoo cã ye, ta bya ga ba le pãã pe Yãhã yãhãyiŋ tẽnlεhε yĩĩnde na n yee, n sũ woofua cã ye. ¹⁰ Nawee wii ma tee pãã u Nawee Puee wĩĩ na, Yãhã ga ba loo kapee laha kãã u yiŋ na. Wii ma -sũ tee pãã Yãhã Yrã Fãnga wĩĩ na, loo kapee nde saa laha kãã u yiŋ na ye.

¹¹ Pe ma ba ye yigi ga Yiffee- yawāhā nwey wo, laa na yahaseefa yahasee ye, laa na fāngafa yahasee ye, ye ma syi ye fya ye! Ye ma syi ye naa ntāŋ cɛr, ye yee tee ga ba lii pāā le n nii wāyīī, tesē tee ga ba lii pāā ye waha ye yīŋ yi yaha, ye sē cā ye. ¹² Loo yale wo, kaplāŋ nkāy ke yai ke yi ye yē wo, Yāhā Yrā ga ye klaha ke ne.»

Cīinde nangbān ne tii ne?

¹³ Dya waa pye pe nabuar laam wo, ma ba Yesu pye ma yee: «Yīŋfua, ta lɛfua yar, u tyii wo n wo tuhufua kloho la wii na.» ¹⁴ Yesu n u yē sya ma yee: «Naambiyā, yoo u ra taha ye nwoŋ kai- wāsāhā na, tesē ye koho wān wālaŋ na ye nsoho wo?» ¹⁵ U n wā klaha, ma pe nawee- byɛ pye ma yee: «-Ye yii yigi, ye ma n pua yaha wale wīī na, tesē nangbān wān ne ye. Nawee koho wān sē ne te ga waha ta u n kuee yrāŋ na ye.»

¹⁶ Loo na, Yesu n kakuācran pāā pe ye ma yee: «Nangbāŋ gaa pye tangbān ne, dir n ba yi u ye kacān sē pye ye. ¹⁷ U n nii laam ga ma yee: «N ga pye mii, dir nde byɛ lesaha wee ra ye ye.» ¹⁸ U n ba u ya pye ma yee: «Tē ga lii pye, n le cā yagaa. Loo ne nde: N ga ra mplɛ nde yoho kāā, n dur n taa fāā, tii te cā gboho faale wān na, n ta dir wān byɛ le yaha te laam wo ta koho wān byɛ ne. ¹⁹ N ma loo pye wa, n ga dur n nii yar n yee: Naambiyā, diyōr ma ma ye kacān wee ye, te ga waha ta ma di yai dyɛ- buar. Yagaa, fīhī nii naa n wūū, ma naa n di ma naa n wɔ, -taa naa nuhu di.» ²⁰ Yāhā n -sē u dya pye ma yee: «Naplege nge! Yīmper nge gɛ laam wo, ma ga ku. Taa ga ku, dir nde byɛ taa gbihi ta ma myaha na, te ga nii yoo wān yagaa?» » ²¹ Loo na, Yesu n maha le pāā taha ma yee: «Wii woo na tuu driyē nangbān wān ya kɛ wāā n ta u ya myaha na, u sē -sē wee ngaa nangbāŋ Yāhā ye ye, woofua wīī ma mii ke nangbāŋ naplege nge wīī dyaŋ.»

-Ye yii le soho Yāhā koho wo ye kuāŋ ne!

(Mat 6.19-34)

²² Loo kur ye, Yesu n u kānyārwei pye ma yee: «Loo ne, n ga ye yar nde ne: Dir rii tee ga naa n di, tesē loho gii ne tee ga naa n wɔ ye waha nii yīnwɛr na, tesē nayrɛ rii ne tee ga le tā ye kadye na, ye ma syi ye naa ntāŋ cɛr too nde byɛ wī na ye! ²³ Ye sē yāā, yīnwɛr puar dir na, kadye puar nayrɛ na. ²⁴ -Ye naa kānsyām yāŋ, pe sē digi tāhā, pe sē digi gbe, teelaa wee pe ye pe dir kōŋ n yaha ye. Yāhā sē pe yē digi wāā la pe kē? Ye wī n tāy Yāhā ye, ma tɛr kānsyām yaha. ²⁵ Ye laam wo, yoo ma u ga waha u kuper yūhū wāā carle gɛ laangar ya kāmay na? ²⁶ Ye ma gblihi laa ndele syi ya wāpyeŋ na, lii tee -sē laam ga ke kai- ngī wī na?

²⁷ Nyē fyār te n fīy tar wo, ye sē te nayōr yāā la? Te sē tēn tē ye, te sē faha wān tyīn ye. Ta n -sē le pāā ye ye, u faale yīnfua Salmuu, u nangbān naa byɛ ne, u nayrɛ nayōr sē -sē bii nɔ nyē fyār wāŋ neŋ gaa gɛ nayōr na ye. ²⁸ Nyē nge gɛ ke n fīy tar wo nanga, koo gii pe n pai miy le wāā naa laam wo sukūhū, Yāhā nayōr wāā ke kē. Ke -sē ga pye mii ke tyii yii gɛ na, ke saa nayrɛ wāā ye kē ye? Ye sē koho taha yaha Yāhā na busāā ye. ²⁹ Ye ma syi ye naa ntāŋ cɛr, ye yē digi wākɛ ne tesē ye lawɔŋ ne ye! ³⁰ Nawee- mpāy pe sē cīinde Yāhā cā ye, poo pe too nde byɛ kɛ fānga ne. Ma -sē yee yii na, Tuhufua Yāhā ma ye ye, ke cā te wī ma ye na. ³¹ -Ye cāā Yāhā Yai wī kɛ wa! Loo na, ngii wī ke ma ye na, ke -sē ga ba wāā taha ye kē.

³² Yii mpāy tee sē nihi ye, ye ma syi ye fya ye! Le tāy ye Tuhufua Yāhā ye, loo ne u n ye le Yāhā Yai wo. ³³ -Ye ye koho wān par, -tee pe war wāā nawām kē! Wale lii syi le sē n klaha ye, -ye naa loo kɛ! -Ye Yāhā wūhū kɛ naa n ta busāā yāhāyīŋ wo, koo fla gii wāplaha wee te na ye, yuhu

saha nɔ te na ye, fyār saha te pye klaha- ye. ³⁴ Tee ye laam wān ta na, ye laam byɛ ma koo fla na.»

Těntě- yai pe ma n sã wāy faha ye
(Mat 24.45-51)

³⁵ Yesu n maha yee: «-Ye yii gbihi ra tẽn wĩ ne, -ye ye nsĩ cɛr pua, -ye ye naaloho tar yaha! ³⁶ -Ye yii gbihi mii těntě- mpāy dyaŋ pe yĩŋfua ka cagbar na. U ma dur ba ke kapahayě gbã, pe yir ga ke yār u kě. ³⁷ U yĩŋfua tuu ga dur ba těntě- mpāy yãã yrāŋ na, poo wĩ n tãy! U ga u ya gbihi, u pe ta pe n tege nii, u n ba dir la klaha pe byɛ kě. ³⁸ U ma dur ba yĩndyaha wo, le tãy yĩndyaha kur ye, ma ba u těntě- yãã yrāŋ na, pe wĩ n tãy.

³⁹ -Ye nde cã laha: Kahafua ma ne u yuhu payale cã, u ga ne kuee yrāŋ na, u sye u yuhu ma n dye u kaha wo ye. ⁴⁰ Ye bya -ye yii gbihi naa n ta, yaliile tee sě ga yigi ye, u Naweɛ Puee ga ba dur ba loo yale wo.»

⁴¹ Pyar n ba le pãã ma yee: «Yĩŋfua, ma kaplāŋ ngĩ kuã cra pãã wãã wii ya kě laa, ma ke pãã nawee- kur byɛ kě?»

⁴² Yesu n u yě sya ma yee: «Těntěle wii syi kě u n sroŋ u yĩŋfua ye, ma maha kai- cã? Woo kě wii ne u yĩŋfua tɛr ma u taha u naa ke kaha yāŋ, tuu naa u těntěwai byɛ yāŋ, u naa pe dir wãã pe kě sediyale wo. ⁴³ U yĩŋfua ma dur ba, maa u yãã loo tẽn na, woo těntěle wĩ n tãy. ⁴⁴ Ta n cĩnde nde pãã ye ye. U yĩŋfua ga u taha u koho wān byɛ yĩŋ na. ⁴⁵ U těntěle ma -sě le ga yigi, a woo yĩŋfua saa pa yagaa ye, u ga too u těntěwai wāgbāŋ na, u naa dir ya di, u naa sēm wɔ pe n u yigi. ⁴⁶ U těntěle tuu sě per gii ga yigi ye, u yĩŋfua ga pa koo per na. U ga u pẽn cĩnde wāpẽn, tuu u pye pyer rii ne te yai mpāy ne pe sě sroŋ ye.

⁴⁷ Těntěle wii tuu u yĩŋfua laam wĩ cã, u sě -sě u ya gbihi ye, u sě -sě u yĩŋfua laam wĩ pye ye, u ga ba gbār sya busã. ⁴⁸ Ma -sě yee těntěle wii tuu sě u yĩŋfua laam

wūhū cā ye, u ma sya tee pye ma yai gbār ne, u ga gbā car ya. Yāhā ma wii kē busāā, ke ga ba ufua yey kai- busāā ne. Yāhā ma kai- busāā le soho wii koho wo, ke ga ba woofua yey kai- busāā ne ke n sya gboho tɛr.»

Yesu wāpaŋ ta nawee- ga cɛr

(Mat 10.34-36)

⁴⁹ Yesu n maha yee: «N pa nawee- wācɛr naa ne kāntraha na. Koo naa nge ma ne pye ke le wa, le ne ga tāy ra ye. ⁵⁰ N ga ba tāā fɛn laam wo, ta laam byɛ n wlāhā nii. Loo n ba pye wa, ta laam n cā tege nii. ⁵¹ Ye laam wo, ye yee la n pa nawee- yīmbuhu wāālesaha wo? Aye rɛhɛ, n pa pe wācɛr wīi loo ne. ⁵² Ma gbe yagaa na, nwoŋ giifa ma pye nawee- bua, nawee- tāā ga wāā le, pe cɛr nawee- syām mii na. Kaa na, nawee- syām ga wāā le, pe cɛr nawee- tāā mii na. ⁵³ Tuhufa ga ba napīr le pe dyam ne, dyam -sē ga ba napīr le pe tuhufa ne. Nahafa ga ba napīr le pe pueesyam ne, pueesyam -sē ga ba napīr le pe nahafa ne. Nansyam ga ba napīr le pe pii ca ne, pii ca -sē ga ba napīr le pe nansyam ne.»

Mpāy pe sē yagaa kai- yīntaha war ye

(Mat 16.2-3; 5.25-26)

⁵⁴ Yesu maha naa pe nawee- yar ma yee: «Ye ma sesaha yāā ke wɔ ke pakuɛ ye, ye sē ne yee la, ke ga pa? Ke n -sē pa cīinde. ⁵⁵ Ye ma tefay yāā pe yir yāhāyīŋ kāndigi koho kuɛ ye ma fua n pai, ye sē ne yee la kar ga war? Le n -sē pye cīinde. ⁵⁶ Dawarfa me ye ne! Tee waha yāhāyīŋ wūhū yīntaha war, tesē kāntraha wūhū ne, Yāhā wūhū nkāy ke -sē n pye ye yīnde na yagaa, nwa ta ye n koo wāwar wīi sye?

⁵⁷ Tee ga lii pye le n sroŋ, nwa ta ye n loo sye? ⁵⁸ Wii ma yee ma laa tee pye, ma ma yigi n gaha kasāhā saha wo, tee sē nɔ wa ke fla na ye, cāā naa u nar ye n wāā le. Mii loo

sẽ ne ye, u n gaha ma le soho u kasãhãfua koho wo, woo n ma le soho fãngafa koho wo, pe n ma le nwompihi wo. ⁵⁹ Ta n le pãã ma ye: Ma'a yee ma sã le kafuε byε dãã tãñ ye, ma saa yãã yi ke nwompihi wo ye.»

13

-Ye le sya ye kapee- sã yõ ye, -tee ke miy yaha!

¹ Per gaa, nawee- mpãy n pa Yesu fla na, ma ba Galɛɛfa mpãy wĩ pãã u ye. Pe Galɛɛfa ka Yãhã kangbãñ laam wo, u fãngafua Pilati n ta pe n pe boo wlãhã pe kaboo wãn ne. ² Yesu n pe yẽ sya ma yee: «Galɛɛfa mii pe boo, ye laam wo ye yee la, poo pye kapeepyefa ma ta tɛr Galɛɛ kãntrahafa byε yaha? ³ Ye bya ma -sã yee, ye sã le sya ye kapee- sã yõ, ma maha ke wãpyerñ miy yaha ye, ye byε wĩ ga ba klaha-. ⁴ Ye yai ye ye laam too nwonjruhu gii na ke pye Syilwee wo, ma ba too tã nawee- sãnsye kuatãã na, pe n ku. Ye laam wo ye yee la, poo pye kapeepyefa ma ta tɛr Yurusalem klofa kur byε yaha? ⁵ Ye bya ma -sã yee, ye sã le sya ye kapee- sã yõ, ma maha ke wãpyerñ miy yaha ye, ye byε wĩ ga ba klaha- koo syi.»

Yiisɛfa wĩ ma mii katyigi gii dyañ, ke sã n sa ye

⁶ Yesu n maha kakuãcran pãã pe ye ma yee: «Dya waa ba nasar nkugu katyigi sã kãntrayũhũ fla wo, ke n ɛ. U dya n pa u n pai nkugu tai, u sã ngaa yãã ye. ⁷ U n te tar gbihifua pye ma yee: «Yãñ, ke dyε- tãã kẽ yagaa, n ma pa n pai nkugu tai katyigi nge na, n saa ngaa yãã ye. Ke cɛr kãã! Ke tee nii ma draha ka sya, ke sã n sa ye.» ⁸ U tar gbihifua n u yẽ sya ma yee: «Yĩñfua, maha tyii ke na naandyε; n ga ke yĩñ tugu klaha, n nafuhu le ke tãy. ⁹ Ke syi ne, laa na ke ga ba sa dyε laa; ke maa yee ke sã maha sa ye, ma ta ke n cɛr.» »

Yesu maha cɔɔ waa jaa kani per gaa na

¹⁰ Kanii per gaa na, Yesu pye u maha naa nawee- klaha Yiifee- yawāhā nwoŋ gaa laam wo. ¹¹ Cɔɔ waa -sē pye ke fla na, u sē pye korkor ye. Ke dyɛ- sēnsye kuatāā ba kē sāndūpee waa pye, u ba u cɔɔ ta u n kur nii, u saha kāntuhu sroŋ ye. ¹² Yesu tuu u cɔɔ yāā, u n u yee ba, ma ba u pye ma yee: «Cɔɔ, ma yan ma miy yaha.» ¹³ Yesu n koho taha u na, ke kāntuhu n ta tɛr sroŋ u ye, u n nii Yāhā sey.

¹⁴ Yesu tuu maha nawee jaa kanii per wo ke syi, le sē tāy u Yiifee- yawāhā nwoŋ yīŋfua ye ye. U n kapān gbe, ma pe nabuar pye ma yee: «Plii kuay ma, nawee yai u tēn tē too plii na. -Ye naa too plii yāŋ, ye naa n pai ye yan wājaa wī na, tee ke kanii per yāā ye ke ta yaha!»

¹⁵ Yīŋfua Yesu n u yē wāā sya ma yee: «Dawarfa me ye ne! Kanii per na, ye sē ne ye naha sāhā la, laa na ye kānkoŋ, ye ka ke ne lawɔsaha wo? ¹⁶ Ah cɔɔ nwo wii tuu -sē ma Brama kur waa, Setane tuu pua yigi yaha dyɛ- sēnsye kuatāā, ye yee la woo ma syi u sāhā yaha kanii per na u sāndūpee namihi wo ye?»

¹⁷ Yesu kapān nde n nii u napī- ye fyar wī. Laanwo wūhū nkāy tuu naa n pye, ke -sē naa nuhu yigi pe nabuar kē.

Yāhā Yai ga cāā kloŋ, ke cā ba gboho

(Mat 13.31-33; Mar 4.30-32)

¹⁸ Loo na, Yesu n maha pe nawee- yar kakuācraŋ ne ma yee: «N ga waha Yāhā Yai wī tōr nwa ne? Ke ngii tay, n ga ke kla yar ye na. ¹⁹ Ke ma mii ngaa puale dyaŋ, dya waa tuu gbe, ma tāhā le kāntraha wo u lankua wo. Loo puale kloŋ tāŋ pii byɛ na. Le -sē fīy ma jruhu katyigi dyaŋ, kānsyām n sya ba pe nsɛŋ ta te kayay laam wo.»

²⁰ Yesu n maha yee: «N ga maha ye yar Yāhā Yai ma mii syi dyaŋ? ²¹ Yāhā Yai wī maha ma mii ncasur wāŋ ter syi

dyaŋ, ɔɔ waa tuu gbe carle ya, ma wlāhā bur miy busāā wo gbengbeyīhī tāā syi, ma pe tūhū. Te ncasur carle ya n ta pe n sya fua yir.»

Nawee- busāā ga yāā dye la Yāhā yai klo wo?

(Mat 7.13-14, 21-23)

²² Yesu naa n gaha Yurusalēm wo. Tuu naa n tɛr kungbāhā nkāy wo, tesē kusyīmbɛhɛ nkāy ne, u nawee-klaha naa n gaha too byɛ wo.

²³ Waa n ba u yey ma yee: «Yīŋfua, nawee- mpāy pe n pai sya yaha pe dye Yāhā fla wo, pe saa syar ye, cīinde sē na?» Yesu n u yē sya, ma pe yar ma yee: ²⁴ «Yāhā fla wādye wī waha mii nwonyē gii dyaŋ ke fīhī. -Ye yii waha ye dye koo ne! Ta n ye yar, nawee- busāā ga ba yee poo ga dye, pe -sē ga ba gblihi laa.

²⁵ Koo nwonyē nge kahafua ma ba yir, ma ke nwonyē gbāā tā, yaa ba yii yāā nkur ye, ye naa ke kāānklihi gbā ye yee: «Yīŋfua, nwonyē yār wo kē!» U ga ye yē sya u yee: «N sē ye yisaha cā ye.» ²⁶ Loo na, yaa u pye ye yee: «Wii me too wāā naa n di ma ne, ma maha wāā naa n wɔ ma ne. Ma naa nawee-klaha wo klo wo, nanihi teebɛhɛ wo.»

²⁷ U ga maha ye pye u yee: «N sē ye cā ye kapeepyefa mii, ye ma n crā ra na ye!» ²⁸ Loo yale wo, ye ga ba faale wāɛ Brama ye yāā, Yāhā yai klo wo, tesē Yisyake ne, Dyakuba ne, ma suhu pe faale Yāhā kaplāŋ tōrfa byɛ ne. Yii -sē ga ba pye nkur ye, ye naa n wūn wāwūn, ye laam ga ba war ye n sya naa nkāhā gbā!

²⁹ Nawee- ga ba yir yaidar kuɛ ye, tesē ke dyetɛr kuɛ ye, tesē kāntraha teebɛhɛ byɛ wo, pe pa Yāhā Yai gbar na, pe ba dir di. ³⁰ Loo na, mpāy pe ma kur ye yagaa, poo mpāy ga ba yahasee fla yāā. Mpāy pe -sē ma yahasee fla wo yagaa, poo mpāy ga ba nii kur ye.»

Yesu tesē Yurusalemfa wīi ne
(*Mat 23.37-39*)

³¹ Loo yale wo, Farisyē mpāy n yūhū crā Yesu na, ma u pye ma yee: «Tēr kãã, ka fla ngaa na. YERote n traha u ta pe n ma boo.» ³² Yesu n pe yē sya ma yee: «-Ye ka, yaa kacāmpuai nwo yar ye yee: Ta tēn ne kãntraha nge na sãndāpee wākar ne, yanfa wājaa ne. N ma le na nanga tesē sukūhū ne, le tēn n sya ba kua. ³³ N yai n ta tēr ta yrāhā ne nanga, sukūhū, n sya ga nɔ. Ye sē yāã, Yāhā kaplāŋ tōrfua sē yai pe u boo kulaa wo mii Yurusalem sē kē ye.»

³⁴ Yesu tuu naa pe Yurusalemfa wīi pāã, pe fɛn n u yigi, u n yee: «Yurusalemfa, Yurusalemfa, ye Yāhā kaplāŋ tōrfa boo, tesē nawee- mpāy Yāhā pe nɔ n wāã ye ye, ye pe waa n boo ntēmbar ne! Yalebyɛ, n n kɛ n ye wāã ta nii tãy, mii nguyīŋ dyaŋ ke ke pii wāã n ta ke nkaasyir flāhā tãy. Ye sē -sē le sya yāã ye. ³⁵ Tee n pye ke syi Yāhā ga ba kur waa ye klo na. Ta n ye yar: Ye saa ra yāã mii per gii sē kē, tee n pai naa n yee: «Mboo wii taa n pai Yīŋfua Yāhā myaha na, ke kaa taha ma na.» »

14

Farisyē naa waa Yesu yee ba dir na
(*Mat 22.1-10*)

¹ Kanii per gaa maha wo, Yesu ba ka Farisyē ye yīŋfua waa kaha wo. Pe ba u yee dir na ke fla na. Mpāy pe pye ke fla na, pe naa Yesu yāŋ kayi ne, ncã u ga pye mii laa? ² Dya waa ba yɛr u yahasee ye. Yan pye u dya na, u n ba tē. ³ Yesu n kapān gbe, ma pe Farisyē yey tesē pe Yāhā kaiyarfa ne ma yee: «Kānde lii Yāhā le ta, wo yai wo yanfua jaa kanii per wo laa, wo sē yai wo le syi pye ye?» ⁴ Pe n yaha le, pe sē sya ma laa wāã sya ye. Loo na, Yesu n u yanfua yigi ma u jaa, ma kānde wāã u kē u n tēr. ⁵ Yesu n dur yagaa, ma pe nawee- pye ma yee: «Ye laam wo, waa dya ne too dye

u ye kualarj laam wo, laa na naha syi, ufua saa u yi la le yalebya wo, le ma sya pye kani per?»⁶ Loo kapān nde na, pe ga u yē sya lii ne pe sē cā ye, ma yaha le.

⁷ Dir disaha wo, nawee- mpāy pe ba yee ba te dir na, pe byε naa niisayōr kε. Yesu tuu pe yāā, u n kakuācran nde pāā pe ye ma yee: ⁸ «Nawee ma ma yee, taa ga fān di casyar na, ma'a ka, ma'a n ga ke niisayūhū yāŋ ma nii ye. Ma'a ga nii koo syi fla wo, laa na pe ma pe nawee waa ter yee te dir na, wii syi tuu tεr ma yaha ma maha ma yīŋfua waa. ⁹ Wii tuu ye yee ba, mboo tesē woo ne, u ga waha pa u ba ma pye: «Dya, ah ma saa ke niisayūhū wāā la u kē?» Ma -sē ga yir te fyar ne, maa nii kur kuε niisaha wo. ¹⁰ Ma'a yāā pe ma yee ke syi fla na, ma'a ka, cāā ga nii kur kuε niisaha wo. Ke syi ne, wii tuu ma yee ba, u ma ba ma yāā, u ga ma pye: «Naambiyā, yir ba nii yahasee ye niisayūhū fla na.» Taa yir ga wāā nii mpāy ne, pe ga nagboho ta ma na. ¹¹ Ye sē yāā, nawee wii ma u ya ta yīŋfua draha wo, ufua ga kloŋ. Wii ma -sē u ya kloŋ, ufua ga ta yīŋfua draha wo.»

¹² Dya wii tuu ba Yesu yee ba te dir na, Yesu n wā klaha ma u yar ma yee: «Ma'a ga nawee- yee dir na, ma'a n ma naambiyām yee ye, tesē ma nampyese y ne ye, tesē ma nwoŋfa ne ye, tesē ma niisahafa mpāy ne pe ma walefa ye. Mii loo sē ne ye, pe ga waha yia pe le dur ma kē. Kayī lii raa yee ma pye, le n kua kāā. ¹³ Ma'a ga nawee- yee dir na, ma naflam poo yee, tesē mpāy ne pe kadye sē ke ya kua ye, tesē tānklahafa ne, ma suhu fūū- ne. ¹⁴ Poo mii pe saha le dur ma kē ye, ma wīi n tāy. Yāhā ga ba ma dāā per gii kasroŋ pyefa ga ba yir gbā wo, pe nii yrāŋ na.»

¹⁵ Mpāy pe naa n di, pe kaplāŋ ngīi luhu wa, poo nen waa n Yesu pye ma yee: «Wii tuu ga ba u dir lay yāā te yāhāyīŋ gbar wo, u wīi n tāy!»

¹⁶ Yesu n kakuācran nde pāā u ye ma yee: «Dya waa ba

per gaa yar nabuar raa ye, dingbān wīi na. ¹⁷ Te sedi yale n ba nɔ, u n u tēntēle lɛhɛ wāā u ga pe nawee- yar, te wān byɛ pye wa, pe pa. ¹⁸ U ma ga wii yāā, ufua ga naa yor raa ter pāā. U tēntēle tuu ga cāā dya wii yar, u dya n u pye ma yee: «Dya, n ma n tar raa par nii kē, fihī tyii ta n ga te fla yāŋ. Ye ma n tege ra na ye.» ¹⁹ Waa ter n yee: «N ma n tawar nyer sēnsye par nii kē, fihī tyii ta n ga re pye yāŋ. Ye ma n tege ra na ye.» ²⁰ Waa ter n maha yee: «N ma n cɔɔ sya yagaa, n wee n ga yāā ka ye.»

²¹ U tēntēle n dur ga, maa ke kaplāŋ tōr u yīŋfua ye. U yīŋfua laam n war, u n u tēntēle pye ma yee: «Ka le klo teebɛhɛ wo, tesē te nanihi fla ne, maa naflam yee ba, tesē mpāy ne pe kadye sē ke ya kua ye, tesē fūū- ne, ma suhu tānklahafa ne.»

²² U tēntēle n ka, ma dur ba u yīŋfua pye ma yee: «Yīŋfua, taa lii pāā, n le pye. Niisar raa -sē maha ma te kuee» ²³ U yīŋfua n u tēntēle pye ma yee: «Ka klo kānkāy wo tesē tar kānkāy ne, maa nawee- ta pe n ba dye, ta kaha n yīi.» » ²⁴ Yesu n pe nawee- pye ma yee: «Ta n ye yar, mpāy pe ba cāā yee, poo saa too dir nde yāā di ye.»

Ciinde Yesu kānyārwe yai u pye mii?

(Mat 10.37-38; 5.13; Mar 9.50)

²⁵ Loo kur ye, nabuar naa n yār Yesu ne, u n ba wā klaha, ma pe pye ma yee: ²⁶ «Wii ma yee u ga taha ra na u kuāŋ ne, ta wīi yai le naa n gboho u laam wo, le ta tɛr u tuhufua wīi na, u nahafua wīi ne, u cɔɔ wīi ne, u pii wīi ne, u nampyese y wīi ne, tesē u ya wīi gɛ ne. Mii loo sē ne ye, u saha nii ta kānyārwe ye. ²⁷ Wii ma cā u saha wāfāy sya ra wīi na u sya gbāpee ku ra kur ye ye, ufua saha nii ra kānyārwe ye.

²⁸ Ye laam wo ye cā, wii ma yee u ga nwongbāŋ fāā, kii syi ke jruhu, u ga cāā tege nii, u yāŋ ke nwongbāŋ wāfāā

dir ga war yě gii kua, u waha cã poo war yě ma ga waha yãã u ye, ke tẽŋ byɛ n waha kua. ²⁹ Mii loo sě ne ye, u ma cãã koo nwongbãŋ nakũy ta, war n ba kloŋ u ye, ke nwongbãŋ sě fãã kua ye, mpãy pe loo yãã, pe ga naa u lɛr. ³⁰ Pe ga yee: «-Ye naa n yãŋ dya nwo ne, u nwoŋ wãfãã tẽn fe gbe, ma ba gblihi laa, le tẽn sě kua u ye ye.»

³¹ Tesě, yĩŋfua waa ma yee u ga naan miy yĩŋfua waa ne, u ga cãã tege nii, u le fla yãŋ wa. Tuu ma naan miyfa nawee- nyerbua ya ne, u ga yãŋ, u ma ga waha yigi u nampyerŋ yĩŋfua nwaa ye, tuu -sě ma naan miyfa nawee- nyersěnsye ne, u ga cã. ³² U ma -sě cã, u saha yigi u nampyerŋ yĩŋfua nwaa ye ye, u ga cãã nawee- lɛhɛ wãã u ye, pe n ga u crã tã, pe u yey pe ga waha pye mii ke wãhã n kua pe nsoho wo.»

³³ Loo na Yesu n pe pye ma yee: «Yii waa saha nii ra kãnyãrwɛ mii u sě cãã tyii u koho wãn kur byɛ na ye.

³⁴ Ye sě tetege yãã? Tetege ma kayũhũ. Ke ma -sě sar, le kua. Waa saha ke ta ke n dur naa n tãy ye. ³⁵ Loo yale wo, ke saha kãntraha gbihi, ke saha le nafuhu wo ye. Pe n gaha ke miy wãã nkur ye nafẽnterŋ na. Wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yõ!»

15

Mbua wii tuu ba plaha, ma ba yãã

(Mat 18.12-14)

¹ Pe kufar wããfa, tesě mpãy ne pe naa kãmpee- yãr, pe byɛ naa n crã Yesu na, ma ba naa u kaplãŋ luhu. ² Le sě naa n tãy pe Farisyẽ ye, tesě pe Yãhã kaiyarfa ne ye, pe n sya le wlũhũ naa n pãã pe ya ye ma yee: «Dya nwo n tãy kãmpee- yãrfa ne, ma sya wãã n di pe ne.»

³ Yesu n pe yě sya kakuãcran laa ne ma yee: ⁴ «Mbaa gbeebua syi ga waha pye waa ye ye laam wo. Nen ya ga

waha plaha pe wo. Ufua saa pe mbaa gbeeresyar s̄nsye kuaresyar mii ta yaha la nyẽ wo, u ga nen nwo kE wii tuu plaha, u sya u yãã? ⁵ U ma u yãã, le ga t̄y u ye. U ga u mbua gbe taha k̄amayĩ na. ⁶ U ga ka kaha wo, u u naambiyãm yee, tesẽ u niisahafa ne, u pe pye: <Ye naa nuhu di ra ne, ta mbua wii tuu ba plaha ra ye, n u yãã.> » ⁷ Yesu n pe yar taha ma yee: <Ta n ye yar, le ma ke syi yãh̄yĩ na wo. Yãh̄yĩfa nuhu dir ne gboho nawee nen wĩ na, wii tuu u kapee- wãpye miy yaha ma dye k̄anyĩ wo, ke t̄er nawee-gbeeresyar s̄nsye kuaresyar mp̄y yaha, pe n yee poo ma naweeyĩm, kapee- wãmiyaha wee pe na ye.>

War wii tuu ba plaha, ma ba yãã

⁸ Yesu n maha kakuãcran laa pãã pe ye ma yee: «C̄C̄C̄ waa ma pye war s̄nsye syi ne, warpua nen ya ne plaha u ye, u saa naaloho tar la, u ke nwoŋ pE, u u warpua tay kayi ne u sya ga u yãã? ⁹ U ma u yãã, u ga u cabiyãm yee ba, tesẽ u niisahafa ne, u pe pye: <Ye naa nuhu di ra ne, ta warpua wii tuu ba plaha ra ye, n u yãã.> » ¹⁰ Yesu n maha le pãã taha ma yee: «Kapeepyefua nen ya ma yi kãã u kapee- wo, ma k̄anyĩ gbe wãfuẽ, loo nde ga nuhu yigi yãh̄yĩ t̄enl̄eH̄ ye k̄ẽ.>

Dya wii tuu ba plaha, ma ba yãã

¹¹ Yesu n maha kakuãcran nde pãã taha ma yee: «Dya waa pye naam kicar syãm ne. ¹² U dyasyĩnde n ba pe tuhufua pye ma yee: <Ta tuhufua, wo wale wãn la, ma ra lay wãã ra k̄ẽ.> U tuhufua n -s̄ẽ u koho wãn la. ¹³ Plii raa n t̄er, u dyasyĩnde n yir, ma u lay wãn byE par, ma t̄er pe war ne deydey kulaa wo. U n ga taha kuee gbar ya na, ma u wale byE pye klaha- t̄ãŋ. ¹⁴ Pe war pe ba kua u ye, fããpihi gaa n dye le klo wo, u yẽ digi saha yãã u ye ye. ¹⁵ U n ka ma ga t̄ẽn kE klofua waa ye, u n u gbe le u tar wo, u naa kaha tyE- naha. ¹⁶ Pe tyE- pe naa katyipir rii di, te di laam

pye u na, waa sē -sē naa te wāã u kē ye. ¹⁷ Loo na, u n nii u ya wīi ga ma yee: «Dir rii gε te ma ta tuhufua tēntē- ye, pe saha te di tãŋ ye, ndoo -sē nwo tee nde wo, n n ku fāã ne! ¹⁸ N ga dur ga ra tuhufua ye, n n gaha u yar n yee, ta tuhufua, n kapee- pye Yāhã na, n kapee- pye ma na. ¹⁹ N sē maha yai ma naa ra yãŋ ma dya draha wo ye. Naa ra yigi mii ma tēntēle waa dyaŋ.» ²⁰ U n yir, ma kãnde sya ma n tɛr u tuhufua fla na. Tuu ga kaha yãŋ n wāã deydey, u tuhufua n u yāã. U dya fɛn n u sroŋ yigi, u n sya yir fã ga maa u wāã, ma u pua yigi. ²¹ Loo na, u dya n u pye ma yee: «Ta tuhufua, n kapee- pye Yāhã na, n kapee- pye ma na. N sē maha yai ma naa ra yãŋ ma dya draha wo ye.» ²² Pe -sē ga dye kaha wo, u tuhufua n u tēntē- pye ma yee: «Nayroho gii ke yō tãŋ te nayrɛ byɛ na, -ye ka farfar, yaa koo gbe ba le u na, -ye kãncrã le u kē kōnde na, -tee maha ntãn le u kē trɛ na! ²³ Naampëŋ gii ke gboho, ye ga ke yigi ba boo, waa nuhu dir di. ²⁴ Ye sē yāã, ta dya nwo tee yāã nwo, le ma mii u ba ku ra ye, ma dur ba yrãŋ na; le ma mii u ba plaha ra ye, ta n u yāã.» Pe n yir gbar na, ma nii nuhu di.

²⁵ Loo yale wo, u dyadyaha pye tar wo. Tuu dur n pai ma ba nɔ kaha yē na, u n luhu kapëŋ mii ye, yɔr ne. ²⁶ U n tēntēle waa yee ba, ma ba u yey nwa kē. ²⁷ U tēntēle n u yē sya ma yee: «Ma cīfua kē u dur ba. Koo kē, naampëŋ gii ke ba gboho, ma tuhufa ta pe n ke boo, ma yee woo dya dur ba u ye wāwee.» ²⁸ U dyadyaha laam n war, u n sye u sē dye kaha wo ye. U tuhufua n yi ma yee, woo ga u laam yīn u n dye. ²⁹ U dya n u pye ma yee: «Yãŋ, ke dyɛ- nii yagaa n kai- pye n wāã ma kē. Ma sē maha laa pãã yāã ra ye, ta n le sye ye. Ma ra kē yāã la sēmbua gɛ ne, ma yee n sya n ga nuhu dir di ra naambiyãm ne? ³⁰ Ma dya nwo, tuu -sē ka maa ma wale byɛ pye klaha- tãŋ canaandi na, ma dur ba, naampëŋ gii ke ba gboho ma ta pe n koo yigi

boo u kě!› ³¹ U tuhufua n u pye ma yee: «Ta puee, ma ma ra ne yalebyε, wān tii byε te ma ra wān, ma bya wān ne. ³² Ma sě yāā, ma cīfua nwo taa yāā nwo, le ma mii u ba ku wo ye, ma dur ba yrān na; le ma mii u ba plaha wo ye, wo n u yāā. Wo yai wo loo gbar nuhu ne, -too dir di wo laam n yīn!› »

16

Wale wī

¹ Yesu n maha kakuācranj pāā u kānyārwei ye ma yee: «Walefua waa ba tēntē waa gbe ta u wale yīn na. Pe n ba u walefua pye ma yee, u tēntē ma tuu u wale pye n klaha- ² U yīnfua n u tēntē yee ba, maa u pye ma yee: «N laa luhu ma wī na, le sě yai ra ye ye. N saa maha ma ta ra wale yīn na ye. Taa ra wale pye mii, ke byε tōr ra n cā.»

³ U wale tēntē n laam ga ma yee: «Ta yīnfua nwo u ga ra tege kāā ra tēn na. N ga pye mii? Fānga wee ra na ta n ga waha kāntraha tēn tē ye; n ma yee ndoo ga naa n nar, le ga nii fyar wī. ⁴ Tē ga lii pye n le cā yagaa. Ke syi ne, ta tēn maa klaha- ra ye, mpāy ga waha ra yigi ta pe ya tāy!› ⁵ Loo na, u yīnfua foho ke pye mpāy na, u n pe byε yee ba nanem. U n u wācir yey ma yee: «Ma yai ma fuε lii dāā ra yīnfua kě?› ⁶ U n u yē sya ma yee: «Sēm- nasuhu gbeebua.» U tēntē n u pye ma yee: «Ma myaha fla nge saba wo, tege nii ma sēm- nasuhu gbeesī sēnsye ya yrūhū.» ⁷ U n waa ter yey ma yee: «Ah mboo, fuε lii ne le ma ma na?› U n u yē sya ma yee: «Dir nfāāper kurε gbeebua.» U tēntē n u pye ma yee: «Ma myaha fla nge saba wo, tege nii ma nfāāper kurε gbeesī ya yrūhū.» »

⁸ Yesu n pe yar taha ma yee: «U tēntē wii u sě ba sronj ye, tuu -sě pe fohofa pye ke syi, u yīnfua gε n u pye ma yee u le pye kacān ne. Ye sě yāā, drierfa cir pe ya ne ma

sya ta tɛr cããfa na. ⁹ Ndoo -sẽ ga ye yar laa ne: -Ye ye drierẽ wale ta, ye naa koho le ye nampyeŋ- ye. Ke syi ne, ya'a ba cɛr kãã le wale na yaliile wo, ye waha niisaha gaa yãã Yãhã yai klo wo.

¹⁰ Wii ma sronj kasyĩmbɛhɛ wo, ufua ga sronj cĩinde wũhũ wo. Wii ma yee u sã sronj kasyĩmbɛhɛ wo ye, ufua saha sronj cĩinde wũhũ wo ye. ¹¹ Ye ma yee ye sã sronj drierẽ nangbãn tẽn fla wo ye, Yãhã saa ba ye taha cĩinde nangbãn tẽn na ye. ¹² Ya'a yee ye sã sronj nawee waa ter koho kla ne ye, Yãhã -sẽ ga ba ye koho kla wãã la ye kẽ?

¹³ Těntě nawee nen saha yĩŋfa nawee- syãm wũhũ wãã le pye ye. Waa wĩ ga tãy u ye, le tɛr waa wĩ yaha. U ga sronj waa ye, tuu waa wĩ sye. Le ma ke syi, ye saha nii Yãhã těntě-, tee maha nii wale těntě- ye.»

Yesu kai- nkãy yar nawee- na

(Mat 11.12-13; 5.31-32; Mar 10.11-12)

¹⁴ Pe Farisyẽ naa Yesu kaplãŋ ngĩ luhu, ma naa u lɛr, wale wĩ tee tãy naa n tɛr pe ye. ¹⁵ Yesu n pe pye ma yee: «Ye yii ta yii sronj, Yãhã -sẽ ye laam wũhũ cã tãŋ. Lii syi le ma yĩŋ nawee- ye, loo -sẽ ne le fũhũ Yãhã ye.»

¹⁶ Yesu n maha pe yar ma yee: «Kãnde lii Yãhã bii le le soho Musa koho wo faale wo, tesẽ faale Yãhã kaplãŋ tõrfa kai- ne, koo ngĩ byɛ kẽ ke naa n klaha nawee- ye, ma sya ba waa Nsãn nawee- tããfua wãpaŋ na. Ma -sẽ gbe Nsãn wãpaŋ cãã na, le Yãhã kapãyĩ n pãã nawee- ye, kapãyĩ lii le Yãhã Yai wĩ pãã. Nawee- byɛ -sẽ pe ya waha, ma n kɛ fãnga ne pe dye Yãhã Yai wo. ¹⁷ Yãhã yĩŋ tesẽ kãntraha ne te wĩ ga ba kua kãã. Ma -sẽ yee kãnde lii na Yãhã le ta, le kaplãŋ teelaale gɛ saa miy yaha ye!

¹⁸ Ke syi, naa wii ma u ya koho cɔɔ sye ma waa sya, u kapee pye, u cayɔr pye. Tesẽ cɔɔ wii u puai u sye, mboo wii ma u gbe, ma bya kapee pye, ma cayɔr pye.»

Walefua waa tesē fɛnfua waa ne

¹⁹ Yesu n maha kakuãcranɔ pãã pe ye ma yee: «Walefua waa pye, u naa nayreyõr ya le, tii syi nawãm sē naa te dir yey ye. Plii byɛ u naa nuhu di, ma naa diyõr ya soho.

²⁰ Fɛnfua waa -sē pye, pe naa u yee Laasar, u kadye byɛ pye nar fla. U sãy naa n nii u walefua kapahayē ya na.

²¹ Dir rii bir re tege naa n too kãntraha na, u naa n kɛ u re yãã u di. Pãm maha ba u nar lai naa n di u ye.

²² U fɛnfua n ba ku, yãhãyiŋ tēnlɛɛ ye n u gbe ga ta Brama tãy, nakur klo niisayũhũ wo. Loo kur ye, u walefua n ba ku u ya ndonɔ, pe n u tugu le. ²³ U walefua naa fɛn sya nakur klo niisapihi wo, naa fla wo. U n yĩntaha kuã yir wãã, ma Brama yãã deydey, Laasar ne u tãy. ²⁴ U n tē sya ma yee: «Ta tuhufua Brama, ta fɛn di ma Laasar lɛɛ wãã, u n ga u kõnde ya kã le car ya loho wo, u ba ra yĩnkãi yĩn ta kē. Ma sē yãã, ta fɛn gboho tɛr naa nge wo.» ²⁵ Brama n -sē u pye ma yee: «Ta dya, taa pye kãntraha na, ma koho wãn pye la wãkua wãn, Laasar woo sē pye la fɛn ya? Le faha la ma na? Yagaa taa nwo fɛn laam wo, u lay kē u n di yagaa. ²⁶ Tesē wuhungbãŋ ma wo nsoho wo ye ne. Ma sē yãã, mpãy ma yee pe ga yir nwo pe ka ye fla na, pe saha ka ye. Nawee wii ma maha pye ye fla na, u saha pa nwo ye.» ²⁷ U walefua n Brama pye ma yee: «Le ma pye ke syi, ma Laasar lɛɛ wãã ta tuhufua kaha wo, ²⁸ nampyesey ma ra ye, wãm bua. U lɛɛ wãã, u n ga pe yar pe ma syi ra wãŋ syi pye pe ba pa fɛn fla nge wo ta wãŋ syi dyaŋ ye.»

²⁹ Brama n u yē sya ma yee: «Yãhã kaplãŋ nkãy Musa tuu bii cãã yrũhũ yaha, nkãy ne pe Yãhã kaplãŋ tõrfa pe bii cãã yrũhũ yaha, ke ma ma nampyeŋ- ye kaha wo, pe naa n luhu ke ye.» ³⁰ U walefua n u pye ma yee: «Ta tuhufua Brama, loo saha yai ye. Nawee ma yir nakur klo wo nwo, maa pe yar pe ga cã pe kapee- wãpyeŋ sē yõ ye, pe gbihi

naa n yār Yāhā kānyīi wo.» ³¹ Brama n u pye ma yee: «Pe ma yee pe saa luhu Yāhā kaplāñ nkāy ye ke ma pe ye ye, waa ma sya yir nakur klo wo, ma dur ga yrāñ na pe ye, pe ga yee woofua bya kaplāñ wee cīinde ye.» »

17

Kapee- wāpyeñ tesĕ wātyii ne kapee- foho na
(*Mat 18.6-7, 21-22; Mar 9.42*)

¹ Yesu n maha u kānyārwai pye ma yee: «-Ye yāñ, kapee- wāpyeñ saha kua yāā ye. Wii ma -sĕ u nampyeñ ta u n kapee pye, ufua wīi pee! ² Mpāy pe ma pra kicar wāñ syi, ma ra ta pe Yatĕr, wii ma poo nen waa ta u n yi kāā ra kānde wo, le ga pee woofua na. Pe ma sya cāā ntĕmbangbāñ pua woofua yīntyigi na, ma u gbe miy le wāā langbāñ wo u sĕ yāā loo kapee nde yāā pye ye, ke puar u na.

³ -Ye yii yigi! Ma nampyeñ ma laa tee pye ma na, le pāā u ye. U ma le sya u kadugun ma cā le sĕ yō ye, tyii u kapee fuĕ na ma kuāñ ne! ⁴ U ma sya tee pye ma na tĕhĕ kuasīi per neñ ya wo, ma -sĕ le sya ke tĕhĕ kuasīi byĕ na ma cā le sĕ yō ye, tyii u kapee- foho na ma kuāñ ne ke tĕhĕ kuasīi ngīi byĕ na.»

⁵ Yīñfua Yesu tĕnlĕhĕ ye n ba u pye ma yee: «Kaa taha wo na, Yāhā wīi n waha sronj gboho wo laam wo.» ⁶ Yesu n pe yĕ sya ma yee: «Ye laam wo, ya'a Yāhā ta ye Yatĕr carle ya, ye ga waha pāā katyigi nge ne ye yee: Mii kuā kāā tee nde wo, ma ka maa mii sīi langbāñ wo. Ke katyigi -sĕ ga luhu ye ye, ke le pye cīinde ye yīnde na.»

Tĕntĕle wīi ma lii ne?

⁷ Yesu n maha yee: «Tĕntĕle syi ne pye waa ye ye laam wo, tuu gbe u naa tar war, laa na u naa mbaa naha, u ne u yāā tuu yir tar laam wo ma n pai, u ga u pye la, u pa farfar

u ba nii u loho wo, tuu di? ⁸ Aye rɛhɛ, tuu ga lii pãã u ye u ga yee: «Ta sro soho ra kẽ! N ma ba nii maa di yaliile wo, ma ka maa ma tẽntẽ nayɛ yi kãã, -taa raa le, ma ba naa wãn pye ra kẽ ta n naa n di! N ma ba di wa, ma cã ba di kur kuɛ ye.» ⁹ U tẽntẽle kẽ u ne, tuu u taha nkãy na u n ke pye, u ga maha syaha wãã la u kẽ nantãŋ? ¹⁰ Ye wĩ bya ma ke syi: Tẽ ye taha nkãy byɛ na, ya'a ba koo byɛ pye kua wa, -ye yee: «Tẽntẽ- ya me wo ne; wo tẽn ya sã na too tẽ? Ah lii maha kuee?» »

Nawee ma jaa, u yai u lii pye?

¹¹ Yesu n ta tɛr Yurusalem kãnde ne. U n ba Syamarifa kãntraha yɛrtɛrsaha fla sya, tesẽ Galele kãntraha yɛrtɛrsaha fla ne, ma naa n tɛr. ¹² U naa n dye kusyĩnde laa wo, gber- sãnsye mpãy n u wãã ba, ma ba yɛr deydey. ¹³ Pe n nii n tẽ ma yee: «Yĩŋfua Yesu, wo fɛn di!» ¹⁴ Yesu n pe yãã, ma pe pye ma yee: «-Ye ka, yaa yii yar Yãhã yũndefa na.» Pe n nii n gaha, ma ga jaa kãnde wo.

¹⁵ Poo nen waa, tuu yãã u jaa, u n dur ma nii Yãhã sey n pai fãnga ne. ¹⁶ U n ba kãnklũy gbãã Yesu trɛ tãy, ma yĩŋ kor le ma syaha wãã u kẽ. U dya pye Syamarifa naa. ¹⁷ Loo na, Yesu n yẽ kuã ma yee: «Poo sãnsye mii byɛ pe jaa, pe kuaresyar mii -sẽ ma na? ¹⁸ Waa sã yãã yee gɛ yee u ga dur ba syaha wãã Yãhã kẽ, mii tergaafua nwo ya sã kẽ ye.» ¹⁹ Loo kur ye, Yesu n u Syamarifa naa pye ma yee: «Yir, ma naa n gaha, taa ra ta ma Yatɛr, loo le ma sya yaha.»

Yãhã Yai wãpa yale ga ba nawee- fe gbe

(Mat 24.23-28, 37-41)

²⁰ Pe Farisyẽ n ba Yesu yey Yãhã Yai wãpa yale ne. U n pe yẽ sya ma yee: «Yãhã Yai wãpaŋ sã waha yãŋ n cã ye. ²¹ Ye yee la le ga ba naa n pãã Yãhã Yai ma nwo, laa na

ke ma nwaa? Tee -sẽ le cã ye yee Yãhã Yai ma wa ye telai wo.»

²² U n dur ma u kãnyãrwai pye ma yee: «Cãã gaa ma ke n pai, yaa ba naa u Nawee Puee yĩfar kɛ, le ma sya ga pye per neŋ wãyãã ya. Ye sã -sẽ ga ba u yãã ye. ²³ Ye ga ba naa n luhu nawee- yẽ na, u ma nwo, laa na u ma nwaa. Ye ma n fã taha waa na ye. ²⁴ Ye sã yãã, u Nawee Puee wãdurbaŋ ga ba pye mii yãhã wãyeɛɛ dyaŋ, ke ne yeɛɛ ke ncaha byɛ gbe tã, nawee- byɛ n ke yãã. ²⁵ N -sẽ yai n cãã wãfã yãã gboho, n yai yagaafa n cãã ra wĩi sye.

²⁶ Kai- nkã y ke naa n pye faale wo Nuwɛ cãã na, koo syi kai- ga ba naa n pye u Nawee Puee wãdurba yale wo.

²⁷ Koo cãã na, nawee- naa n di, ma naa n wɔ, ma naa ca sya, ma naa pe pueesyam wãã naam kẽ. Pe naa loo pye, te lafir n sya bii yi tã kãntraha byɛ na ma nawee- byɛ boo tãŋ. Nuwɛ woo n bii sya yaha u salangbãŋ wo, u nna ne.

²⁸ Kai- nkã y ke naa n pye faale wo Lote cãã na, koo syi kai- ga ba naa n pye u Nawee Puee wãdurba yale wo. Lote cãã na, nawee- naa n di, ma naa n wɔ, ma naa wãn par, ma naa tar war, ma naa nwey fãã. ²⁹ Per gii Lote yi Sodõ wo ma tɛr, naangbãŋ tesẽ naatarmiy ne te n yir yãhã yĩŋ kuɛ ye, ma n too le klo na, ma sya pe klofa byɛ suhu boo. ³⁰ U Nawee Puee wãdurba yale wo, ke syi ga ba naa n pye.

³¹ Koo per na, wii ma ba pye u gbegbaha yĩntraha wo, u ma syi yee woo ga tege dye nwoŋ wo, u ga u wãn gbe ke fla na ye. Wii ma ba pye tar wo, u ma syi yee woo ga dur ga u kaha wo ye. ³² -Ye ye laam too lii na le bii Lote cɔɔ* dye.

³³ Wii tuu u ya yĩŋ kɛ, ma suhu u laam wãn ne, woofua ga ba too byɛ kɛ laa; wii tuu -sẽ ga le sya u u yĩŋ kɛ laa, ma

---

* ^{17:32} ^{17:32} Lote tuu bii fã naa n yi Sodõ klo wo u nna ne, u cɔɔ bii sye, ma klaha yãŋ kur ye, ma -sẽ ku ma nii tetege ntãmbege.

suhu u laam wān ne, woofua kē tuu cā ga ba too nde byε yāã.

³⁴ Ta n ye yar, koo per na, nawee- syām ma pye pe wāã sāy nii kasāy wāŋ neŋ na yīmper wo, pe ga ba nen yigi ba ra fla na, pe tyii u nen na. ³⁵ Ca syām ma pye, pe tra tre pe ya tāy, pe ga ba nen yigi ba ra fla na, pe tyii u nen na. [³⁶ Naam syām ma pye tar wo pe ya tāy, pe ga ba nen yigi ba ra fla na, pe tyii u nen na.]»

³⁷ Loo na, pe kānyārwei n u yey ma yee: «Yīŋfua, kai- ngī ga ba pye na?» U n pe yē wāã sya plāhā ne ma yee: «Ye sē yāã, kakugu ma pye na, yān ga te ya wāã koo fla na.»

18

Yesu kakuācran pāã calangusya waa wī na

¹ Loo kur ye, Yesu n maha kakuācran laa pāã u kānyārwei ye, pe waha cā pe naa Yāhā nar yalebyε, pe ma syi pe fāy naa n sya loo ne ye. ² U ba pe pye ma yee: «Klo laa wo, kasāhāfua waa pye. U sē naa n fya Yāhā na ye, u sē naa nawee yāŋ ngaa ye. ³ Loo klo nen ya wo, calangusya waa maha pye, u naa n pai u kasāhāfua fla na, u tāhā wī laa na. U naa u kasāhāfua pye ma yee: «Le kai nde sāhā wo nsoho wo ra napī ne, ta n waha ra tāhā yāã.» ⁴ Le n kuee ma sya ma-, u kasāhāfua sē naa n traha u laa pye ye. U n ba u ya pye ma yee: «Cīinde ne, n sē n fya Yāhā na ye, n sē maha nawee yāŋ ngaa ye. ⁵ CƆƆ nwo ra fāy gboho n tεr, n ga u tāhā wāã u kē, nawee- n cā. Mii loo sē ne ye, n saa wūūsaha yāã ye.» »

⁶ Yīŋfua Yesu n u kānyārwei yar taha ma yee: «Kasāhāfua nwo gε tuu sē n sroŋ ye, tuu lii pāã ye sē le yāã la? ⁷ Yāhā nge gε mpāy ke pe yāŋ yi, poo mii ma ba n wūn pe tāhā wī laa na ke yai ke yīmper, ke saa laa pye la pe kē? Ke ga ma- la mii ke sē koho le pe ye ye? ⁸ Ta n ye yar: Ke

ga pe tãhã wãã pe kẽ le yalebya wo. Ma -sẽ yee u Nawee Puee ma ba dur ba kãntraha na, u ga ba poosyifa mpãy yãã la mpãy syi pe u sronj ta pe Yatɛr?»

Yoo sronj Yãhã ye?

⁹ Mpãy pe naa pe ya yãŋ ma yee poo sronj Yãhã ye, ma yee mpãy pe kuee pe sẽ yõ ye, Yesu n kaplãŋ ngĩĩ kuã cra pãã pe kẽ ma yee: ¹⁰ «Nawee- syãm mpãy ba dugu ga Yãhã kangbãŋ wo, Yãhã narsaha wo; nen pye Farisyẽ naa, nen nwo -sẽ pye kufar wããfua. ¹¹ U Farisyẽ naa n ga yɛr u ya ya, ma nii Yãhã nar ma yee: <Yãhã, nawee- byɛ n yuhu, pe pee ma maha cayɔr le. Ndoo tẽ wee wãcɛŋ pe ne ye, n syaha wãã ma kẽ loo nde wĩĩ na. N sẽ maha wee kufar wããfua nwo dyaŋ ye, n syaha wãã ma kẽ loo wĩĩ na. ¹² Plii kuasĩĩ nsoho wo, n ne plii sũĩ raa yãŋ yi, n ta yẽ tã digi na n saa ngaa di ye. Tesẽ, n ma ngii koo yãã, n ga ke la flɛ sɛnsye, n fla neŋ wãã ma kẽ.» ¹³ U kufar wããfua woo n fya ma ga dey yɛr, u sẽ sya ma yĩntaha gɛ kuã yir wãã yãhãyiŋ kuɛ ye ye, ma nii u ya ntraŋ gbã ma yee: <Yãhã, n ma kapeepyefua, ta fɛn di, ma fĩhĩ ta kapee- byɛ laha kãã ra yĩŋ na.» »

¹⁴ Yesu n maha pe nawee- pye ma yee: «Ta n ye yar, u kufar wããfua tuu dur tɛr u kaha wo, Yãhã ba u yãŋ ma yee u sronj ma ta tɛr u Farisyẽ naa na. Ye sẽ yãã, wii ma u ya ta yĩŋfua draha wo, ufua ga kloŋ. Wii ma sẽ u ya kloŋ, ufua ga kuã yir yĩŋfua draha wo.»

*Yesu kaa taha kicaabir na
(Mat 19.13-15; Mar 10.13-16)*

¹⁵ Nawee- n pa kicaabir ne Yesu fla na, tuu koho taha pe na, u Yãhã nar pe wĩĩ na. Pe kãnyãrwai n pe yãã, ma kuãn pe na. ¹⁶ Yesu n pe kicaabir yee ba u tãy ma yee: «Ye tyii pe kicaabir na, pe n pa ra ye! Ya'a n sye pe na ye! Ye sẽ yãã, mpãy pe ma pra poo wãŋ syi dyaŋ, Yãhã Yai ma poo wãŋ.

¹⁷ Ta n cĩnde nde pãã ye ye: Wii ma yee u sē Yāhā Yai wĩ sya yigi yaha u laam wo kicar wāŋ syi dyaŋ ye, woofua saa dye yāã Yāhā Yai wo ye.»

Nangbām ga waha dye la Yāhā Yai wo?

(Mat 19.16-30; Mar 10.17-31)

¹⁸ Yiifee yĩŋfua waa n ba Yesu yey ma yee: «Yĩŋfuayō, n ga waha lii pye n cĩnde yrā yāã, lii wākuayāã wee le na ye?» ¹⁹ Yesu n u pye ma yee: «Nwa ta ma n yee n yō? Waa sē yō mii Yāhā ya sē kē ye. ²⁰ Ma sē Yāhā kānde katan wūhū cā la, nkāy ke yar yaha ma yee: «Ma'a syi ma cayōr le ye, ma'a syi ma nawee boo ye, ma'a syi ma yuhu ye, ma'a syi ma kawar fua ye; naa ma tuhufua gboho, ma nahafua ne!» » ²¹ U dya n u pye ma yee: «Ta kicar wo, n koo ngĩ byε yigi, ma sya ba waa yagaa na.» ²² Yesu tuu kapān nde luhu, u n u dya pye ma yee: «Katε nen laa kuee ma ye. Ka, ma ga ma koho wān byε par tāŋ, -taa pe war byε wāã tāŋ nawām kē! Loo na, ma -sē ga ba nii nangbāŋ Yāhā ye. -Taa pa, ma ba taha ra na!» ²³ U dya tuu kaplāŋ ngĩ luhu, u laam byε n wlāhā u ye, u tee pye nangbāŋ.

²⁴ Yesu tuu yāã u dya laam ba wlāhā, u n le pãã ma yee: «Nangbām wādye wĩ Yāhā Yai wo, le war! ²⁵ -Ye yāŋ, yūhūmii wādyeyitεr mensān wihi ne, le ma fāhāfāhā ma tεr nangbāŋ wādye yaha Yāhā Yai wo.» ²⁶ Mpāy pe naa n luhu Yesu ye, pe n u pye, a nangbām ma yee pe saa waha pe yīy yi yaha ye, yoo syi -sē ma u ga waha u yīŋ yi yaha? ²⁷ Yesu n pe yē sya ma yee: «Kai lii le nawee yia, le sē Yāhā koo yia ye.»

²⁸ Loo na, Pyar n u pye ma yee: «Yĩŋfua, yāŋ, wii mpāy too -sē tεr wo kānkai- byε yaha, ma taha ma na, wo wĩ ga ba pye mii?» ²⁹ Yesu n pe pye ma yee: «Ta n cĩnde nde pãã ye ye: Wii ma tεr u kaha yaha, tesē u cōō ne, u nampyesey ne, u seefa ne, u pii ne, Yāhā Yai wĩ na, ³⁰ u ga too syi yāã

nanga kântraha nge na, te n sya gboho tɛr. Sukũhũ gaa laam wo, u ga cĩinde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.»

Yesu tɛhɛ tãã wuhu tuu nii u wãku wĩĩ pãã u wãwir wĩĩ ne

(Mat 20.17-19; Mar 10.32-34)

³¹ Nabuar naa n taha Yesu na, u n ba u kãnyãrwai sɛnsye syãm cɛr yi, ma pe yar ma yee: «-Ye yãŋ, wo dugu n gaha Yurusalɛm wo. Faale Yãhã kaplãŋ tɔrfa pe bii kai- nkãy cãã yrũhũ yar yaha u Nawee Puee wĩĩ na, ke byɛ ga pye yagaa. ³² Pe ga ba ra wãã mpãy kɛ pe sɛ cĩinde Yãhã cã ye. Poo, pe ba naa ra lɛr, pe naa ra tyɛhɛ, pe yɛsyɔr tu naa n woo ra na. ³³ Pe ga ba naa ra gbã sãngblã ne, pe ba ra boo. Ta wãku plii tãã wuhu, n ga ba yir gbã wo, n pa gbaafa ye.» ³⁴ Pe kãnyãrwai sɛ -sɛ laa war nde na ye. Ke kaplãŋ yĩntaha tee ba waha tɛr, pe sɛ ba cã Yesu naa lii pãã ye.

Yesu fũũ naa waa jaa

(Mat 20.29-34; Mar 10.46-52)

³⁵ Yesu ba dye gbe taha Yerekɔɔ wo, nabuar pye u ne. Fũũ naa waa -sɛ pye, tuu ba tege nii kãnde yɛ na, ma naa n nar. ³⁶ U n luhu nawee- ne pe gble n pai, u n le yey ma yee nwa kɛ. ³⁷ Pe n u yar ma yee, a Nasarɛtefa Yesu kɛ u n pai tɛr. ³⁸ Tuu loo luhu, u n nii n tɛ ma yee: «Dawide Dya Yesu, ta fɛn di!» ³⁹ Mpãy pe naa n yãr yahasee ye, pe nii n kuãn u na ma yee, tuu yaha le. U n sye, ma cã maha nii n tɛ fãnga ne ma yee: «Dawide Dya, ta fɛn di!» ⁴⁰ Yesu n luhu, ma yɛr, ma pe nawee- pye pe pa u ne u kɛ. Pe n pa u fũũ naa ne, Yesu n u yey ma yee: ⁴¹ «Ma yee n nwa pye ma kɛ?» U n Yesu yɛ wãã sya ma yee: «Yĩŋfua, ta ra n waha naa n yãŋ faale wãŋ syi dyaŋ.» ⁴² Yesu n u pye ma yee: «Naa n yãŋ! Taa ra ta ma Yatɛr, loo le ta ma n jaa.» ⁴³ U yĩmpɛ n ta tɛr yãr ke fla byɛ wo, u n nii Yãhã sey, ma

nii n taha Yesu na. Pe nawee- byε pe loo yãã, pe n nii Yãhã sey pe ya ndoŋ.

19

Lii le ta Sahasye n wã klaha nii naweeyõ

¹ Yesu n ba dye Yerekoo wo, ma le klo yõr yi naa n yaha u kãnyãrwai ne. ² Le klo wo dya waa pye, pe naa n yee Sahasye. U pye kufar wããfa yĩŋfua, ma pye walefua. ³ U naa n kε u Yesu yãã yĩnde ne, u u cã. Nawee- ba wo tã Yesu na. U Sahasye pye nagberle, u sã waha Yesu yãã ye. ⁴ U n gblihi laa, ma fã ga yahasee ye, ma ga dugu nii katyigi gaa na, u waha ba Yesu yãã tãrsaha wo. ⁵ Yesu tuu ba nɔ ke fla na, u n yĩŋ kuã yir, ma Sahasye pye ma yee: «Sahasye, tege yãŋ farfar, n yai n syã ma kaha wo nanga.» ⁶ Sahasye n tege farfar, ma Yesu wãã sya nuhu ne, ma ka u ne u kaha wo.

⁷ Mpãy byε pe le yãã, pe n yee le sã yõ ye, ma nii le pãã, a u dya ka maa nampay le kãmpɛe yãrfua ne. ⁸ Kaha wo, Sahasye n yir yεr u Yĩŋfua Yesu yahasee ye, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, n ga ra koho wãn byε la flε sãnsĩ, tẽ flε naney wãã nawãm kẽ. N ma cã n wii wale sya u ye fufor na, n ga loo syi wale flε resyar dãã ufua kẽ.» ⁹ Yesu n u pye ma yee: «Mboo tesẽ ma kahafa ne, ye sya yaha nanga, ma bya ma Brama kur waa mii ndoŋ, koo kẽ. ¹⁰ Ma sã yãã, nawee- mpãy pe plaha, u Nawee Puee pa pe wãsyayaha yĩmbui ne.»

Pe tẽntẽ- sãnsye pe yĩŋfua sãŋ mii?

(Mat 25.14-30)

¹¹ Mpãy pe ba naa n luhu Yesu ye, u n maha kaplãŋ nkãy kuã cra pãã pe ye. Tuu ba gbe taha Yurusalɛm na, nawee- naa le ga ma yee, laa na Yãhã Yai ga pa le yalebya wo.

¹² Yesu n yee: «Nangbāŋ puee waa ba yir, ma ka deydey klo laa wo yīŋfuangbāŋ fla na, u n gaha fānga sya u ye, u dur ba nii yīŋfua u klo wo. ¹³ Tuu yee u ga koo yrāhā yi, u n u tēntē- nawee- sēnsye mpāy yee ba, maa per nej tēn war la klaha pe nanem byε kē. U n pe pye ma yee: «Nawee nawee woo, u naa cāā troho u war ne, ta n sya ba dur ba.» Loo kur ye, u n tēr.

¹⁴ U dya -sē nwo, u wīi ba pee u klofa ye. Mpāy n yir ma tēnlēhε taha u na, pe ga u yīŋfuangbāŋ yar, a poo wee dya nwo wīi na u nii pe yīŋfua ye.

¹⁵ Loo naa byε ne, pe n ga yīnfār wāā u kē, u n dur ba u klo wo. Tuu ba war wāā u tēntē- mpāy kē, u n pe yee ba loo na, ma ba pe yey pe cāā troho ma war nanii yāā taha.

¹⁶ U wācir n yir ma yee: «Yīŋfua, taa war wāŋ gii wāā ra kē, n cāā troho ke ne, ma te syi wāy sēnsye raa yāā taha.»

¹⁷ U nangbāŋ n woo pye ma yee: «Le yō; tēntēyō kē ma ne. Taa sroŋ kasyīmbεhε wo, n ga ma taha kui sēnsye raa yīŋ na.»

¹⁸ U tēntē syāŋ wuhu n pa, ma ba yee: «Yīŋfua, taa war wāŋ gii wāā ra kē, n cāā troho, ma te syi wāy bua raa yāā.»

¹⁹ U nangbāŋ n maha woo ter pye ma yee: «Mboo na, n ga ma taha kui bua yīŋ na.»

²⁰ Tēntē waa ter n pa, ma ba yee: «Yīŋfua, ma war wāŋ nge. N ba ke gbihi ta fatar wo, ke ma n plaha ye. ²¹ N tee ba fya ma na, ma laam waha tēr. Ngii ke wee ma myaha wāŋ ye, ma ke yey n sya. Tar rii nawee- pe n war, ma n ta pe ma myaha taha re na.» ²² U nangbāŋ n u pye ma yee: «Tēntē nwo, ma sē yō ye. N ga ma sāhā ma yē kaplāŋ ne. Ma yee ra laam waha, a ngii ke wee ta myaha wāŋ ye, n ke yey n sya. Ma maha yee, a tar rii nawee- pe n war, n n ta pe ta myaha taha re na. ²³ Taa yee ke syi, nwa ma sē ka, maa ke war wāŋ wāā fuε na war cātrohosaha wo ye? Loo na tē dur ba, n saa ne yāā la u war see, ta n sya?»

²⁴ Nawee- mpāy pe pye, u n dur yagaa ma poo pye ma yee: <-Ye u war wāŋ sya kãã u ye, ye ke wãã te wāy sēnsyefua kē. > ²⁵ Pe n u pye ma yee: <Yīŋfua, ah woo nwo wee wa la wāy sēnsye ne? > ²⁶ U n yee: <Ta n ye yar, wii ma pye ngaa ne, pe ga ba wãã taha u kē. Wii ma -sē yee u wee ngaa ne ye, car gii ke ma u koho wo, ke ga ba tyīn sya kãã u ye.

²⁷ Ta napīi- mii wīi na, pe ba yee poo wee ra wīi na pe yīŋfua ye, -ye pe yigi ba nwo, ye ba pe boo ra yīnde na! > »

*Nawee- Yesu sey ga dye YurusalEm wo
(Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Nsãn 12.12-19)*

²⁸ Yesu tuu koo pãã wa, u n ta tEr yir, ma YurusalEm kuE kãnde sya. Nabuar naa n taha u na. ²⁹ Pe n ga nO gbe taha GbefasyE tesE Gbetane kusyĩmbEhE kuE ye, yāŋ gaa tãy. Katyir raa ter pye ke fla na, pe naa te yee wolifyE katyir. Yesu n u kãnyārwei syām mpāy lEhE wãã u yahasee ye ma yee: ³⁰ <-Ye ka kusyĩnde ndaa wo ye yahasee ye! Ya'a ga n dye, yaa kãnkonyainge gaa yãã, ke pua yaha nii, waa sē dugu yãã ke na ye. -Ye ke sãhã ba nwo! > ³¹ Wii ma ye yey ma yee nwa ye n ke sãhã, -ye ufua pye ye yee, ke wīi ma wo Yīŋfua na! > »

³² Pe kãnyārwei syām n ka. Yesu tuu ba pe cãã yar yaha mii, pe n ga yãã koo syi. ³³ Pe naa ke kãnkonyainge sãhã, kefa n pe yey, a nwa ta pe n ke kãnkony sãhã? ³⁴ Pe n yee: <Ke wīi ma wo Yīŋfua na. > ³⁵ Pe n ka ke kãnkony ne Yesu kē, ma pe nayrengbāy taha ta ke na, Yesu n dugu nii te na. ³⁶ Pe n nii n gaha YurusalEm kuE ye, nabuar tii te pye te n nii u gboho, ma pe nayrengbāy yaha n gaha le kãnde wo.

³⁷ Yesu tuu ba dye gbe taha YurusalEm wo kãnde lii ne le n yir ke wolifyE katyir yāŋ na, ma tege n gaha le klo wo, nuhu n pe kãnyārwaibuar yigi. Pe n nii Yãhã sey laanwo wūhū nkāy byE wīi na ke pye tEr, pe n yãã yīnde ne. ³⁸ Pe naa n yee:

«Yĩŋfua, mboo wii taa n pai Yāhā myaha ne,
 Yāhā ke kaa taha ma na.
 Yāhā yrĩŋ nɔ wāā wo ye,
 nawee- byɛ pe naa Yāhā miingbāŋ gboho!»

³⁹ FarisyĔ mpāy pye pe nabuar laam wo. Pe n Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ma nawee- ta pe n yaha le.» ⁴⁰ Yesu n pe yĔ sya ma yee: «Poo ma sya yaha le, ntĔmbar gɛ ga naa n gble pe draha wo!»

Yesu wūn Yurusalɛm wī na

⁴¹ Yesu tuu ba crā Yurusalɛm na ma yĩnde taha ke na, u n nii n wūn le klo wī na ma yee: ⁴² «Yrĩŋ wī lii le n pai ma nawee- ye, ke nanga nge na, pe ma ne pye pe ga waha le yāŋ cā pe ya ndoŋ, le ne ga puar pe na! Yagaa, le -sĕ nde, le wūhū pe na, pe saha le yāŋ cā gbaa na ye! ⁴³ Plii raa ma re n pai, ma nawee- napī- ga ba pe klofa gbey le, pe naa naan miy pe na kuɛ byɛ ye. ⁴⁴ Yaliile Yāhā pa ke n pai pe Yurusalɛmfa sya yaha, pe sye ma yee pe sĕ cā ye. Koo kĕ pe napī- ga ba yia pe na, pe pe boo tāŋ, pe le klo yoho tāŋ migimigi, waa saa ntĔmblaha gaa gɛ yāā ke taha ta nii ke nampyerŋ na ye.»

Yesu laam war pe Yiifee- ne ke Yāhā kangbāŋ wī na
 (Mat 21.12-17; Mar 11.15-19; Nsān 2.13-22)

⁴⁵ Yesu n ga dye ke Yāhā kangbāŋ laam wo, ma too pe cātrohofa na, ma nii pe kar n yi. ⁴⁶ U naa pe pye ma yee: «Le ma le yrūhū ta Yāhā sabangbāŋ wo ma yee, Yāhā yee: «Ta kangbāŋ yai ke nii ta seysaha.» Yii -sĕ ke ta yuhudyeniisaha!»

⁴⁷ Plii raa nsoho wo, Yesu naa nawee- klaha ke Yāhā kangbāŋ laam wo. Pe Yāhā yūndefa yĩŋfa, pe Yāhā kaiyarfa ne, tesĕ pe Yiifee- yahaseefa ne, pe naa Yesu kɛ wāboo ne. ⁴⁸ Pe ga pye mii pe waha u yigi boo, pe sĕ le cā

ye. Pe ba fya pe klofa na, poo naa Yesu kaplāņ luhu nuhu ne yalebyε.

20

Yoo kānde wāā Yesu kē u naa kai- ngī pye?

(Mat 21.23-27; Mar 11.27-33)

¹ Too plii nsoho wo, Yesu naa nawee- klaha Yāhā kangbāņ laam wo, ma naa le Yāhā kapāyī wūhū tōr pe ye. Pe Yāhā yūndefa yīņfa tesē pe Yāhā kaiyarfa ne, ma suhu pe wāε ne, poo mii n pa Yesu fla na. ² Pe n ba u yey ma yee: «Kai- ngī byε raa n pye, wo yar ma ke pye kānde lii ne? Yoo kānde wāā ma kē ma naa ke pye?»

³ Yesu n pe yē sya ma yee: «Ta bya, n ga ye yey katε nen laa ne: ⁴ -Ye ra yar yoo tuu ba Nsān lεhε wāā, u n ba nawee- tāā naa n yi loho wo? Yāhā laa, nawee-?» ⁵ Pe n ga nii le klāņ n pāā pe ya ya ma yee: «Wa'a yee Yāhā kē ke ba u nō wāā, u ga wo pye, a nwa wo sē -sē ba u Nsān kaplāņ sya cīinde ye? ⁶ Wo saha yee nawee- me pe u lεhε wāā ye. Mii loo sē ne ye, pe klofa ga wo waa boo ntēmbar ne, pe byε le sya cīinde ma yee Nsān pye Yāhā kaplāņ tōrfua.» ⁷ Loo na, pe n ba Yesu pye ma yee, a wii ruu Nsān lεhε wāā u ba nawee- tāā naa n yi loho wo, poo sē ufua cā ye. ⁸ Yesu n -sē pe pye ma yee: «Ya'a yee ke syi, ta bya, n saa ye yar n kai- ngī pye kānde lii na ye.»

Yiifee- yahaseefa wī ma cra tawarfa wī nde ne

(Mat 21.33-46; Mar 12.1-12)

⁹ Loo kur ye, Yesu n kakuācran pāā pe nabuar ye ma yee: «Dya waa ba defīi katyir tar le, ma te tar yaha tawarfa mpāy ye, ma tēr yrāhā ye ma n gaha ma- ¹⁰ Te defīi pii ziyale le ba nō, u tarfua n kuee, ma u tēntēle waa lεhε wāā pe tawarfa ye, u ga woo lay sya ba. Pe tawarfa n ga u tēntēle gbā, ma u dur wāā kānwai ne. ¹¹ U tarfua n maha

těntěle waa lɛhɛ wãã. Pe tawarfa n maha ga woo bya gbã, ma u tyɛhɛ, ma maha u dur wãã kãnwai ne. ¹² U tarfua n maha těntěle waa lɛhɛ wãã, ke tɛhɛ tãã wuhu na. Pe n ga woo yigi, ma u duai, ma u gbe miy yi wãã te tar nkur ye.

¹³ Loo na, u tarfua n laam ga ma yee: «N ga pye mii? Ta dya nen wii u ntãŋ dye ra tãy, n ga woo lɛhɛ wãã. Laa na, pe n gaha nagboho ta woo na.» U n u lɛhɛ wãã. ¹⁴ Pe tawarfa pe ba u yãã, pe n pe ya pye ma yee: «Wii tuu ga ba nii tarfua woo kě nwo. -Too u boo, te wãn byɛ n ba nii wo wãn.» ¹⁵ Pe n u gbe miy yi wãã te tar nkur ye, ma u boo.»

Yesu n pe yar taha ma yee: «Yagaa u tarfua ga lii pye? ¹⁶ U ga ba pa, u ba pe tawarfa mii boo kãã, tuu te tar yaha nawee- mpãy ye.» Pe nawee- pe kaplãŋ ngĩ luhu, pe n yee: «Yãhã ma n pa le ne ye!»

¹⁷ Yesu n pe yãŋ, ma pe pye ma yee: «Ye laam wo, kapãn nde yĩntaha kě lii ne, kapãn lii le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Ntěmblaha gii nwonfããfa pe ba sye yaha,
koo ntěmblaha kě ke dur yĩŋ yãã
ke nwoŋ wãfãã wo.» »

¹⁸ Yesu n pe yar taha ma yee: «Nawee wii ma too tã koo ntěmblaha nge na, u ga u ya waa yraha ke na. Koo ntěmblaha ma -sě maha too tã wii na, ke ga ufua waa yraha migimigi.»

¹⁹ Yesu tuu koo kaplãŋ ngĩ pãã wa pe nawee- ye, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesě pe Yãhã kaiyarfa ne, pe n nii n kɛ pe Yesu yigi le yalebya wo. Pe tee ba cã poo me Yesu tuu naa n yãŋ ke kakuãcranŋ ngĩ ne. Pe -sě ba fya pe klofa na.

*Nawee yai la kufar wãdãã ne?
(Mat 22.15-22; Mar 12.13-17)*

²⁰ Pe Yāhā yūndefa yīnfa tesē pe Yāhā kaiyarfa ne, pe n nii Yesu kihi n yāŋ. U ma laa plaha pye, pe u yigi. Loo na, pe n mpāy lɛhɛ wāā Yesu ye. Ma'a pe yāā maa yee naweeyōm me. Pe ba pe lɛhɛ wāā ma yee pe ba Yesu plaha yigi kayey laa ne. U ma plaha pāā, pe u yigi ga wāā u klo fāngafua kē. ²¹ Pe n ga Yesu yey kayey nde ne ma yee: «Yīnfa, wo cā ma yee nkāy byɛ taa n pāā, tesē nkāy byɛ ne taa n klaha, ke byɛ sron. Nawee ma sya nii mii syi dyan, le sē kai kua ma ye ye. Ma nawee- klaha cīinde ya ne Yāhā kānde wāyār wī na. ²² Wo yar nde ne: Wo kānde na, wo yai la kufar wāwāā ne fāngafa byɛ yīnfa kē laa, wo sē yai te wāwāā ne u kē ye?»

²³ Yesu -sē ba le cā wa pe n traha pe u plaha yigi. U n pe pye ma yee: ²⁴ «-Ye ntēn war waa yar yāŋ ta na! Yoo yirfua pe pye ta u na nwo, u myaha ne?» Pe n yee, a u fāngafa byɛ yīnfa kē, u myaha ne. ²⁵ Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Ah -ye naa fāngafa byɛ yīnfa dāā u myaha wān ne, -tee naa Yāhā dāā ke myaha wān ne!» ²⁶ Pe sē laa wāpee yāā u kapān nde na, ma ga waha u yigi nawee- yīnde na ye. Le kapān maha pe laam wɔ, pe n sya yaha le, pe sē maha laa pāā ye.

Mpāy pe ku wa pe ga ba yir gbā wo

(Mat 22.23-33; Mar 12.18-27)

²⁷ Yiifee- yahaseefa mpāy pe naa n yee Sadusyē, poo mpāy n pa Yesu fla na. Poo me pe n yee, a mpāy pe ku wa, pe saa ba yir gbā wo ye. ²⁸ Pe n Yesu yey ma yee: «Yīnfa, wo faale wādyaha Musa bii kānde laa yar wo na, le nde: «Naa ma pye cīifua ne, ma ba ku u cɔɔ yaha kicar sē kē u ye ye, u cīifua yai u u cɔɔ gbe, pe n kicar see u lɛfua kē wii tuu ku.» ²⁹ Āhā, dya waa -sē pye cīifa kuay ne. U dya n ba cɔɔ sya, ma ku u yaha, puee sē kē ye. ³⁰ U taha n u calangusya gbe, ma ku u yaha, puee sē kē ye. ³¹ U tāā

wuhu n u gbe. Koo syi ya, koo syi ya, poo kuasĩ byE n ba ku tãŋ u cɔɔ yaha nanem. Nen waa gE sE puee yã see u na ye. ³² Loo kur ye, u cɔɔ n ba ku u ya ndoŋ. ³³ Mpãy pe ku wa, pe ma ba yir gbã wo per gii, u cɔɔ ga ba nii yoo wũũ pe laam wo? Poo kuasĩ byE sE u yã cã la cɔɔ?»

³⁴ Yesu n pe yE sya ma yee: «DriyE nge wo, naam tesE ca ne, pe pe ya sya. ³⁵ Ma -sE yee, naam mpãy tesE ca mpãy ne, pe ku wa driyE nge yaha, Yãhã n pe yãŋ yi, ma pe ta pe n yir gbã wo, ma nii yrãŋ na Yãhã tãy, poo mii saa ba naa pe ya sya ye. ³⁶ Pe saha maha ku nantãŋ ye. Pe ma mii yãhãyĩŋ tEŋlEhE wãŋ syi dyaŋ. Pe yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na Yãhã tãy, pe nii Yãhã pii.

³⁷ Musa gE le yar gbaa na ma yee, mpãy pe ku wa pe ga ba yir gbã wo. Tuu lii yã ngur wambule fla na, ye le cã. Koo fla na, u ma ga Yãhã myaha yee, Yãhã gii ke ma nawee- byE Yĩŋfua, u ga yee Brama* ye Yãhã, Yisyake ne, Dyakuba ne.» ³⁸ Loo na, Yesu n pe yar taha ma yee: «Mpãy pe ku, pe ma yrãŋ Yãhã yĩnde na. Ye sE yãã, nawee ma sya ku, u ma yrãŋ Yãhã yĩnde na.»

³⁹ Loo na, Yãhã kaiyarfa mpãy n yE kuã ma Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ma le pãã yE.» ⁴⁰ Waa sE maha sEr Yesu yey laa ne ye.

Yagaa Yesu pe Yiifee- yahaseefa yey laa ne
(Mat 22.41-46; 23.1-36; Mar 12.35-40)

⁴¹ Loo kur ye, Yesu n pe pye ma yee: «Nawee- pye mii ma yee, a u Yãhã Yĩndefua Crise ma wo faale wãdyaha Dawide kur kuE puee? ⁴² Dawide gE sE bii le pãã la Yãhã wãsey yagaa wo ma yee:

---

* ^{20:37} ^{20:37} Brama, Yisyake ne, tesE Dyakuba ne, poo mii me pe ma Yiifee- faale wãlE. Yãhã ma yee koo ma Yãhã pe ye yagaa, le yĩntaha kE pe wee nakur ye, pe ma yrãŋ na.

◁Yīŋfua Yāhā ta Yīŋfua pye ma yee:

Pa tege nii ra kāndigi koho kuε ye

kai- byε yīŋ na,

⁴³ ta n sya ba ma napī- yīy kor le ma kē,

pe n nii mii ma tānde fyāhā tā pe na.» »

⁴⁴ Yesu n pe yey ma yee: «Dawide gε tuu naa u Yāhā Yīndefua yee Yīŋfua, u Yīŋfua -sē ga maha pye mii u nii Dawide kur kuε puee?»

⁴⁵ Pe nabuar naa n luhu Yesu ye, u n ba u kānyārwai pye ma yee: ⁴⁶ «Ye ma syi ye naa n yāŋ Yāhā kaiyarfa na ye, poo mpāy pe pe ya yi pe nayrengbāy ne, pe le n tay. Pe maha n yāŋ pe naa pe syar nangbāsyaha ne nanihi teebεhε wo. Yiifee- yawāhā nwey wo, tesē nanihi sedi flε wo, niisar rii nawee- byε yīnde le yi n too re na, too syi niisar pe ne kε pe nii. ⁴⁷ Poo me pe calangusyam koho wān byε sya n kāā pe ye, pe dur pe pe pe ya ta naweeyōm dyaŋ, pe Yāhā ka syar kaplāmbuar ne, pe sya ma-. Koo byε wāpēn draha ga ba pe dye, ke la ke sya gboho tεr.»

21

Calangusya nawūū waa ba ngaa kē

(Mar 12.41-44)

¹ Ke Yāhā kangbāŋ laam wo, fla gaa ma nawee- pe ga war le n yaha Yāhā kē. Yesu n yāŋ klaha ke kuε ye, ma walefa mpāy yāā pe naa pe war le. ² U n ba calangusya nawūū waa yāā u ya ndoŋ, tuu ntēn war puabεhε nkāy le, wām syām ya. ³ Yesu tuu loo yāā, u n yee: «Ta n cīinde nde pāā ye ye: Calangusya nwo kla le, ma ta tεr pe nawee- byε yaha. ⁴ War mpāy pe nawee- pe sya le dege, pe wee kla pe yīnde na ye. Cōō nwo u nawān ne, tuu car gii le, koo ya ke -sē pye u ye. Ngaa sē maha wee u ye u n ga di ye.»

*Kayĩhĩ nkāy ke n pai kãntrahafa dye driyĔ n cã kua
(Mat 24.1-21, 29-31; Mar 13.1-19, 24-27)*

⁵ Yesu kãnyārwai naa ke Yāhā kangbāŋ nayōr wĩ pãã, tesĔ te ntĔmbar nayōr ne, tii pe ta ma ke fãã, tesĔ te kayōr tii byĔ ne, nawee- pe wãã Yāhā kĔ pe n ta ta ga ke kangbāŋ na. Yesu n -sĔ pe pye ma yee: ⁶ «Plii raa ma re n pai, Yāhā kangbāŋ nge tee n yãã nge, ke ga ba yoho pye klaha-, ke ntĔmblaha neŋ gaa gĔ saa ba pye ke taha ta nii ke nampyeŋ na ye, te byĔ ga ba traha.» ⁷ Pe kãnyārwai n Yesu yey loo na ma yee: «Yĩŋfua, wo yar ke Yāhā kangbāŋ wātoo yale ne cigege. Kayar lii ga ba ta nawee- n waha ke pyeyale cã?» ⁸ Yesu n pe yĔ sya ma yee: «-Ye naa yii yigi, waa kawar ma syi waha ba ye yĩtar figi ye. Ye sĔ yãã, nawee- busãã ga ba ta myaha taha pe ya na, pe naa kawar fua pe yee, a poo me u Yāhā Yĩndefua, a le yale nɔ wa yagaa. Ye ma syi ye naa n taha pe na ye! ⁹ Ye ma ba luhu pe yee naan ma, tesĔ ye ma ba luhu pe yee mpāy wāhā cĔr, ye ma syi ye fya ye. Koo kayĩhĩ yai ke ba cãã dye, le sĔ -sĔ ga ba pye driyĔ wākuaŋ le yalebya wo ye.»

¹⁰ Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Nawee- tergaafa ga ba naa naan miy ter gaa ne. Yĩŋfua waa ga ba yir u nawee- ne, u ga naan miy yĩŋfua waa ter ne. ¹¹ Kãntraha wāyĕhĕ ga ba pee. Fããpihi ga ba dye kãntraha teebĕhĕ nkāy wo, tesĔ yampeer ne. Kai- nkāy syi nawee- sĔ yãã yãã ye, pe ga ba ke yãã, pe sya fya. Kai- nkāy ga ba naa n pye yāhāyĩŋ kuĔ ye, nawee- n fya.

¹² Kai- ngĩ byĔ yahasee ye, nawee- ga ba ye yigi, pe ye fãy, pe ka ye ne Yiifĕe- yawāhā nwey wo, pe ga ye sãhã, pe ye le nwompihi wo. Pe ga ba ye yigi ga fãnga na, yĩŋfa mpāy yahasee ye, tesĔ fãngafa mpāy ne, ndoo wĩ na. ¹³ Le ga ba nii ye ye kai laa dyaŋ, ye n waha ra wĩ pãã laha pe ye. ¹⁴ Loo na, tee ga ba lii pãã ye wlohoyisaha yãã, -ye ma n naa ntãŋ cĔr loo ne ye. ¹⁵ Pe ma ye yigi ga kasãhãfa fla

na, n ga ba kaplāṅ nkāy le ye yē wo, tesē laantor raa ne ye laam wo. Ye ma ga lii pāā, ye napī- saha yēr pe laa cā pāā pe yee, cīinde sē ne ye wī ne ye. ¹⁶ Ye seefa gε ga ba ye yi fāngafa kē. Ye nampyesey bya ga ba loo pye ye na, ye nwoṅfa ne, ye naambiyām ne. Pe ga ba ta pe n mpāy boo ye laam wo. ¹⁷ Ye wī ga ba fūhū nawee- byε ye ta wī na. ¹⁸ Ye saa ye yīnyoho neṅ gaa gε kε laa le na ye. ¹⁹ -Ye yii waha, loo le ga ta ye n ba waha cīinde yrā yāā.

²⁰ Ye ma ba yāā yaliile wo naan miyfa pe Yurusalēm gbey le, loo yale wo yaa cā, Yurusalēm yohoyale ne. ²¹ Loo yale wo, mpāy pe ga ba pye Yudε wo, pe fā naa n gaha te yāy kuε koho na. Mpāy pe ga ba pye Yurusalēm laam wo, pe fā dey. Mpāy pe ga pye wlε wo, pe ma n pa le klo wo ye. ²² Yāhā ga ba nawee- sāhā too plii na. Kai- nkāy byε ke bii cāā yrūhū yar yaha Yāhā sabangbāṅ wo, ke byε ga pye too plii na. ²³ Too plii nde na, ca mpāy pe ma laha ne, tesē mpāy ne pe ma pii ne pe n wār, pe fēn ga ba gboho tēr. Nawee- ga ba fāy cīinde wāfāy kāntraha nge wo. Yāhā laam ga ba war kāntraha ngefā ne. ²⁴ Pe ga ba mpāy boo yūntruē ne. Mpāy pe ga kuee, pe ga poo yigi fānga na, pe ga pe cāāṅ le wlāhā kāntrahafa byε laam wo. Nawee- mpāy pe sē cīinde Yāhā cā ye, poo mii ga ba troho tāhā tēr Yurusalēm na, koo fānga n sya ba kua pe ye.

²⁵ Kakoryar ga ba pye yai kadye wo, yroṅ ne, tesē yrompii ne. Kāntraha na, nawee- byε ga ba fya muhulangbāṅ wāyεhε mii ne. ²⁶ Yāhāyīṅ byε ga ba wlāhā nii, ke wān byε n naa n ye hε. Kayīhī nkāy ke ga ba driyēfa dye, nawee- mpāy ga ba naa koo wī ga, pe cāā ku fyar koho wo. ²⁷ Loo na, nawee- byε ga ba u Nawee Puee yāā yāhāsyōr na, tuu n pai fānga ne, maha yāhāyīṅ nayōr ne kacān saa pye ye. ²⁸ Koo kai- ngī byε ma ba yir wāpyeṅ na, -ye yii waha, ye yīy kuā yir loo yale wo, ye wāsyayaha yale gbe taha.»

Nasar nkugu ke wo klaha lii ne?

(Mat 24.32-35; Mar 13.28-31)

²⁹ Yesu n maha pe yar kakuācran ne ma yee: «Ye sē nasar nkugu katyigi yāã la, tesē katyir nde byε ne? ³⁰ Ya'a yāã te wampēn fe, yaa cã te wāsa yale nɔ gbe taha. ³¹ Koo syi dyaŋ, ye ma kai- ngīi yāã ke n pye, ye -sē cã Yāhā Yai wāpa yale gbe taha. ³² Ta n cīinde nde pāã ye ye: Yagaafa byε saa ku tãŋ mii, kai- ngīi sē pye poo mpāy yīnde na ye. ³³ Ke yāhāyīŋ tesē ke kãntraha ne, te ga ba kua kãã te saa ba pye ye. Ta kaplãŋ koo -sē na, koo ga nii wākuayāã saa pye ke na ye.»

-Ye naa n nii yrãŋ na Yesu wādurba wīi na!

³⁴ Yesu n maha yee: «-Ye naa yii yigi gbar ne, sēnwɔr ne, tesē driyē nge laangar ne. Mii loo sē ne ye, too nde byε ga ba tɛr ye laam kacãn byε ne. Ya'a yee ye sē yii yigi ye, Yāhā kasāhā per ga ba ye fe gbe. ³⁵ Le ga ba nii mii jɔɔ dyaŋ pe par yaha, ke n too tā kãntrahafa kur byε na. ³⁶ Ye ma syi ye sã wāy faha ye, -ye naa Yāhā nar yalebyε! Loo ya ga waha ta ye n fãnga yāã kai- ngīi na, ke ma ba dye, ye waha fɛr sya, ye ba yɛr u Nawee Puee yahasee ye.»

³⁷ Yai na, Yesu naa nawee- klaha Yāhā kangbãŋ wo. Yai ma -sē ba kua, u ga tɛr, u ga syā wolifyε katyir yãŋ yīŋ kãnkāy na. ³⁸ Yūhū ma syii, sukūhüntāy pēmpēm na, nawee- byε naa n pai ke Yāhā kangbãŋ wo, ma ba naa n luhu u ye.

22

Yiifee- yahaseefa Yesu kε wāboo ne

(Mat 26.1-5; Mar 14.1-2; Nsãn 11.45-53)

¹ Yiifee- gbar tii pe n yee syayaha gbar, te ba dye gbe taha. Pe maha naa te gbar yee gbar rii ncasur bur sē n

di ye. ² Yāhā yūndefa yīŋfa tesē Yāhā kaiyarfa ne, pe naa Yesu wāboo wīi kE, ma -sē ba fya pe klofa na.

*Yuda Yesu wāyi wīi kE
(Mat 26.14-16; Mar 14.10-11)*

³ Le -sē nde, Yuda wii pe naa u yee Syikaryote, Setane n dye u laam wo, ma u yīŋ wā klaha. U pye Yesu kānyārwai sēnsye syām mii waa. ⁴ Yuda n ka, maa pāā ta pe Yāhā yūndefa yīŋfa ne tesē ke Yāhā kangbāŋ sēŋfa yīŋfa ne, tuu ga waha Yesu yi pe kē mii syi dyaŋ. ⁵ Le n tāy pe ye, pe n yee pe ga ba u kē war yē gaa ne. ⁶ Yuda n le sya, ma nii n yāŋ u ga waha Yesu yi pe kē mii syi dyaŋ, pe klofa ma n yi le cāŋ na ye.

*Yesu kur kuE syayaha gbar dir
(Mat 26.17-25; Mar 14.12-21; Nsān 13.21-30)*

⁷ Te gbar rii Yiffee- sē ncasur bur di ye, te n ba nɔ. Koo per cir nawee- yai pe mbapīy boo, pe te syayaha gbar dir di. ⁸ Yesu n Pyar lEhE wāā loo na Nsān ne, ma pe pye ma yee: «-Ye ka yaa syayaha gbar dir yīntaha yi wo kē!» ⁹ Pe n u yey ma yee: «Ma yee wo ga te yīntaha yi fla ngii na?» ¹⁰ U n pe yar ma yee: «-Ye yāŋ, ye ma ga n dye Yurusalem laam wo, ye ga dya waa wāā sya lakugbāi ne tuu tēŋ yīŋ na. -Ye naa n taha u na! U ma ga dye kaha gii wo, -ye dye! ¹¹ -Tee u kahafua pye ye yee: «Wo Yīŋfua yee, nwoŋ gii tuu ga syayaha gbar dir di u kānyārwai ne, ke ma na?» ¹² U ga ye yar nwoŋbāŋ gaa na, ke kaha gbegbaha yīŋ na. Yaa ke nwoŋ yāā ke laam ne, ke gbihi ta nii wa. Koo fla kē tee ga te dir yīntaha yi wo kē.» ¹³ Yesu tuu ba cāā pe yar yaha mii, pe n ka maa yāā koo syi, ma te syayaha gbar dir yīntaha yi.

*Yesu bur rii la defīi wii ne u kānyārwai kē, nwa kē?
(Mat 26.26-30; Mar 14.22-26; 1 Kɔr 11.23-25)*

¹⁴ Sedyale n ba nɔ, Yesu n nii, ma ga di u tēnlɛhɛ sēnsye syām ne. ¹⁵ U n pe pye ma yee: «Tē ga syayaha gbar dir nde di ye ne, n cā ra fɛngbān sya, le sroŋ tāy ra ye! ¹⁶ Ta n ye yar, n saa maha te syi raa di ye ne mii nde yīntaha sē ba yi wa Yāhā yai klo wo ye.»

¹⁷ U n defī sekuyī gbe, ma syaha wāā Yāhā kē ma yee: «-Ye sekuyī nde sya, ye wɔ ye byɛ! ¹⁸ Ta n ye yar, ma gbe yagaa na n saa defī wɔ yāā mii Yāhā Yai sē ba pa wa ye.»

¹⁹ Loo kur ye, u n bur gbe, ma syaha wāā Yāhā kē, ma ke la cɛr wāā pe kē ma yee: «-Ye sya di, ke ma ta kadye draha wo, ta kadye gii ke wāā ye wī na. -Tee ba naa koo syi pye, ke syi ne ye saa faha yāā ra wī ne ye.» ²⁰ Pe wādiŋ kur ye, u n maha le defī sekuyī wāā pe kē pe n wɔ. U n yee: «Defī nwo ma Yāhā naambiyārfān. Too naambiyārfān n waha le ye wī na, ta ntɔr wāwoo kāmāy na.

²¹ -Ye yāŋ, wii tuu ga ba dur yi ra kur ye, u ra yi ta napī-kē, ufua ma nwo tuu wāā n di ra ne! ²² Cīinde ne, u Nawee Puee ga ku mii le ta mii syi dyaŋ. Wii fɛn te -sē ga cā pee, woo kē wii ne tuu u yi u napī-kē.» ²³ Pe n nii pe ya yey ma yee, poo laam wo yoo kē tuu ga ba loo pye?

Yoo ma yīŋ na Yesu ye?

²⁴ Loo kur ye, pe kānyārwei n nii kaplāŋ tyīn pe ya ne, poo ga cā, yoo woo u ma yīŋ na poo laam wo. ²⁵ Yesu n pe pye ma yee: «Kāntraha nge wo, mpāy pe ma yīŋ na, nawee- byɛ n luhu pe ye. Poo mpāy pe -sē ma fānga ne pe nawee- yīŋ na, pe maha n yāŋ pe naa pe yee naweeyɔm.

²⁶ Ye wī wee koo syi dyaŋ ye. Wii u tɛr ye byɛ yaha, ufua yai u nii mii ye cīifua dyaŋ. Wii tuu -sē ma ye byɛ yīŋ na, ufua yai u nii mii ye byɛ tēntēle dyaŋ. ²⁷ Ye sē yāā, wii tuu tege nii sedisaha wo, tesē wii ne tuu te dir soho n pai, yoo woo u ma yīŋ? Wii tuu tege nii sedisaha

wo, woo sē na u ma yīŋ? Ndoo woo na tesē yii ne, ndoo ma mii ye tēntēle dyaŋ.

²⁸ Yii poo na, tē pye wāfāy na, ye sē yi yāā ra kur ye ye.

²⁹ Koo kē, ta Tuhufua Yāhā tuu ke Yai yīnfar ta ra kē mii syi dyaŋ, ta bya n ga ke ta ye kē koo syi dyaŋ. ³⁰ N ma ba nii ta yīnfar na Yāhā yai klo wo yaliile wo, waa ba naa n di wii na, too naa n wɔ wii na ye ne. Ye ga ba nii nangbāniisar wo, ye Yiisɛ ter sēnsye syāŋ ngī nawee- byɛ sāhā.»

Yesu Syimu Pyar yar u ga woo wīi kai tɛhɛ tãã

(Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Nsān 13.36-38)

³¹ Yesu n Syimu Pyar yee ma yee: «Syimu, naa n luhul! Mii pe sepua wee ma sēmuhu yi n kãã u wo mii, Setane ye nar sya Yāhā ye, woo ga ye wee yāŋ ke syi. ³² N -sē Yāhā nar ma kē, ta wīi le waha nii gbãã ma laam wo. Ma'a ba dur n taha ra na, mpāy pe n yār ra kãnde wo, ma -sē fānga le pe na pe n waha kuee ra kur ye.»

³³ Pyar n u pye ma yee: «Tē ma teelii wo yagaa, n ga waha ka ma ne nwompihi wo, n sya ku ma ne.» ³⁴ Yesu n u yē sya ma yee: «Ta n cãã le pãã ma ye, Pyar: Yīmper nge wo, ngupuai saa ba kui wa ye, maa ba ra wīi kai tɛhɛ tãã, ma yee ma sē ndoo cã ye.»

Yesu u kānyārwai yar kayīhī wīi na

³⁵ Yesu n maha ba pe pye ma yee: «Tē ba ye lɛhɛ wãã faale wo, ye sē ba war gbe ye, ye sē ba nkānfaha gbe ye, ye sē ba ntāy gbe ye. Tee ka ke dyaŋ, ngaa ga kɛ laa la ye ye?» Pe n yee, a ngaa sē ga kɛ laa poo ye ye. ³⁶ Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Yagaa, wii ma pye war ne, u pe gbe, wii ma pye nkānfaha ne, u ke gbe yigi. Wii ma yee u wee naanmiy yūntrūhū ne ye, u ga u nayrengbāŋ par, -tuu ga koo yūntrūhū gaa kɛ par! ³⁷ Ye sē yāā, ta n le pãã ye ye, kai laa ma Yāhā sabangbāŋ wo, le bii yrūhū yaha ra wīi na, le yai le pye. Loo kai ne nde: «Pe u tōr kapeepyefa ne

wācεη.) Lii le bii yrūhū yaha ra wīī na, le ga pye yagaa.»
³⁸ Pe kānyārwai n u pye ma yee: «Naanmiy yūntruē raa
 nde wāy sīī.» Yesu n pe pye ma yee: «Te yai ke dyaŋ.»

Yesu Yāhā nar wolifyε katyir yāŋ yīŋ na
 (Mat 26.36-46; Mar 14.32-42)

³⁹ Yesu n ba yi kaha wo, ma naa n gaha wolifyε katyir
 yāŋ yīŋ na, peplii wāŋ syi dyaŋ. Pe kānyārwai naa n taħa
 u na. ⁴⁰ Pe ga nɔ ke flā na, u n pe pye ma yee: «-Ye Yāhā
 nar Setane ma n ba ye tyīn ga kapee- wāpyeŋ kuε ye yel!»
⁴¹ U n pe ta yaha, ma faa dey pe na, ma ga kānklūy gbāā
 kāntraha na, ma nii n pāā Yāhā ne u ya ya. ⁴² U naa n
 pāā ma yee: «Ta Tuhufua Yāhā, le ma tāy ma ye, ma le
 kayīhī yale kuā tēr ra na, lii le n pai nde. N -sē n traha ma
 laam wīī loo le pye, n sē yee ndoo laam wīī ye.» ⁴³ Loo na,
 yāhāyīŋ tēnlεħε waa n yir yāhāyīŋ na, ma fāŋga gaa taħa
 u na. ⁴⁴ Yesu pye fyar koho wo. U n nii Yāhā gbihī n nar
 fāŋga ne. Ntōr n wlāhā u kasyā ne, ma nii n woo kāntraha
 na. ⁴⁵ Tuu Yāhā nar wa, u n yir ma pa u kānyārwai flā na.
 Pe laam ba wlāhā, pe n ba sā wāy. ⁴⁶ U n pe pye ma yee:
 «Nwa ye n sā wāy? -Ye yir, -ye naa Yāhā nar ye ma syi ye
 ba dye kapee- wāpyeŋ wo yel!»

Yesu wāyigi

(Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Nsān 18.3-11)

⁴⁷ Yesu naa n pāā nantāŋ, nabuar raa naa n pai. Yuda
 pye pe yaha ye. Yesu kānyārwai sēnsye syām mii waa ba
 kē u ne. U n yūhū crā Yesu na, woo ga naambiyār syaha
 wāā u kē. ⁴⁸ Yesu n -sē u pye ma yee: «Yuda, maa u Nawee
 Puee syar la naambiyār syaha ne, ma u yi u napīī- kē?»

⁴⁹ Mpāy pe pye Yesu ne, pe yāā lii le ga pye, pe n u yey
 ma yee: «Yīŋfua, wo nawee- mii gbā la wo yūntruē ne?»
⁵⁰ Loo na, poo nen waa n waa kāndigi kuε ndityε gbā cεr
 kāā u kē. Yāhā yūndefa yīŋfua tēntēle ba kē u ne. ⁵¹ Yesu

n pe pye ma yee: «Ye tyii, le yai ke dyaŋ.» U n tɛ u dya ndityɛ na, le n jaa.

⁵² Yāhā yūndefa yīŋfa mpāy, tesē ke Yāhā kangbāŋ sēŋfa yīŋfa ne, tesē wāɛ mpāy ne, pe pa Yesu yigisaha wo, Yesu n pe pye ma yee: «Tee pa ra yigisaha wo yūntruē ne tesē kāhā ne, kapeepyefua la ra ne?» ⁵³ Plii byɛ n pye ye ne Yāhā kangbāŋ wo, ye sē -sē ra yigi koo fla na ye. Yagaa nge na, ye ga waha ye laam wī pye Setane fānga ne. Woo kē u ma wam fānga ne.»

Pyar Yesu wī kai tɛhɛ tãã

(*Mat 26.57-58, 69-75; Mar 14.53-54, 66-72; Nsān 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Pe n Yesu yigi, ma ka u ne Yāhā yūndefa yīŋfua kaha wo. Pyar naa n taha pe na deydey. ⁵⁵ Naa pye le ndyin telai wo. Mpāy pe ba nii klaha ke naa tãy, Pyar n nii wlāhā pe ne. ⁵⁶ Tēntēsya laale n u yāã, tuu tege nii ke naa tãy. U n u gbihi yāŋ ma yee: «Dya nwo bya pye Yesu ne.» ⁵⁷ Pyar n le kai, ma sya le pye ma yee: «Cɔɔ, n sē u cã ye.»

⁵⁸ Saa n pye, waa ter n ba u yāã, ma maha yee: «U Yesu nawee- nen waa kē ma bya ne!» Pyar n u dya yē wāã sya ma yee: «Dya, n wee poo waa ye.»

⁵⁹ Le n ma-, waa ter n maha yir, ma le gbey pãã fānga ne ma yee: «Dya nwo pye pe ne cīinde, u tee n yi Galɛɛ wo.»

⁶⁰ Pyar n maha woo yē wāã sya ma yee: «Dya, taa lii pãã, n sē le cã ma ne ye.» Loo yale wo, tuu naa n pãã nantāŋ, ngupuai waa n kui.

⁶¹ Yīŋfua Yesu n wā klaha, ma Pyar yāŋ wāã. Loo na, Pyar laam n too Yīŋfua kaplāŋ na, kaplāŋ nkāy tuu ba pãã u ye ma yee: «Ngupa cir saa ba kui wa ye, maa ba ra wī kai tɛhɛ tãã, ma yee mboo sē ra cã ye.» ⁶² Loo na, Pyar laam byɛ n wlāhā, u n yir yi ma ga n wūn.

Yesu tesē pe kaplāṅ cɛrfa ne

(*Mat 26.59-68; Mar 14.55-65; Nsān 18.19-24*)

⁶³ Nawee- mpāy pe naa Yesu sēṅ, pe naa u lɛr, ma maha naa u gbā. ⁶⁴ Pe u yīmpɛ paha naa n tā, ma naa u yey ma yee: «Yoo u ma gbā? Le cā mii ya, -taa wo yar!» ⁶⁵ Pe maha naa u tyɛɛ kaplāmpee busāā ne.

⁶⁶ Yūhū ke ba syii, pe wāɛ n pe ya wāā pe Yāhā yūndefa yīṅfa ne, ma suhu Yāhā kaiyarfa ne. Pe n ka Yesu ne pe kaplāṅ cɛrsaha fla na. ⁶⁷ Pe n ga u yey ma yee: «Mboo la u Yāhā Yīndefua Crise ne? Le pāā wo ye.» U n pe yē sya ma yee: «N ma le pāā ye ye ma yee ndoo kē u Yāhā Yīndefua ne, ye ga yee cīinde sē ne ye. ⁶⁸ N ma maha ye yey kayey laa ne, n cā ye saa ra yē sya ye. ⁶⁹ Ma gbe yagaa na, u Nawee Puee ga ba nii kai- byɛ yīṅ na, Yāhāngbāṅ kāndigi koho kuɛ ye.» ⁷⁰ Loo na, nawee- byɛ n yē kuā ma yee: «Yāhā Dya kē ma ne kɛ?» U n pe yē sya ma yee: «Tee le pāā mii, le ma ke syi.» ⁷¹ Loo na, pe n le pāā ma yee: «Wo sē maha laa kɛ waa ye u wīi na ye, wii gɛ u yē kaplāṅ luhu wa!»

23

Pe ka Yesu ne fāngafua Pilati fla na

(*Mat 27.1-2, 11-14; Mar 15.1-5; Nsān 18.28-38*)

¹ Pe nawee- byɛ n yir, ma Yesu yigi ga fāngafua Pilati fla na. ² Koo fla na, pe n nii kawar fua n taha Yesu na ma yee: «Wo dya nwo yāā, tuu naa wo klofa sūū. U naa pe pye ma yee, a pe sē yai kufar wādāā ne fāngafa byɛ yīṅfua kē ye. U maha naa le pāā ma yee, a woo gɛ kē u Yāhā Yīndefua Crise ne, wii u ma yīṅfua.» ³ Pilati n Yesu yey ma yee: «Mboo la pe Yiifee- yīṅfua?» Yesu n u yē sya ma yee: «Ma le pāā.» ⁴ Pilati n pe Yāhā yūndefa yīṅfa pye tesē pe nabuar ne ma yee: «Ta laam wo, dya nwo sē laa kapee pye ye.» ⁵ Pe Yesu napīi- n le gbihi gbey pāā fānga ne ma

yee: «U nawee- sũũ pe yĩŋfa na u kaklaha ne. U cãã yir le ne Galɛɛ kãntraha wo, ma ga yi Yude kãntraha ne. Yagaa u nwo u sya ba nɔ nwo.»

Pe Yesu nɔ wãã Galɛɛ yahaseefua Yɛrɔte fla na

⁶ Pilati tuu kaplãŋ ngĩ luhu, u n le yey ma yee: «Dya nwo n yi la Galɛɛ kãntraha fla wo?» ⁷ Pe n u yar, a Yesu n yi Galɛɛ kãntraha wo. U n u nɔ wãã ke fla yahaseefua Yɛrɔte ye. Yɛrɔte pye Yurusalem wo too plii nsoho wo, koo kẽ Pilati n ba Yesu nɔ wãã u ye.

⁸ Yɛrɔte tuu Yesu yãã, le n tãy u ye. U ba u wĩ luhu, ma naa n kɛ u u wãã sya le yale wãdey. U laam wo u ba yee, laa na Yesu ga yẽkã wĩ laa pye, u n yãŋ. ⁹ U n Yesu yey kayey buar ne, Yesu sẽ -sẽ laa wãã sya u ye ye. ¹⁰ Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne, pe pye ke fla na, ma kawar fua naa n taha Yesu na fãnga ne. ¹¹ Yɛrɔte tesẽ u seraasyi ne, pe n Yesu lɛr ma u pye nafla wãpyerj. Pe la pe nangbãŋ nayreyũhũ le u na, ma u dur wãã Pilati ye. ¹² Yɛrɔte tesẽ Pilati ne pe pye napĩifa. Koo per, pe n wã klaha nii naambiyãfa.

Pe Yiiffee- Pilati ta u n Yesu wãboo wĩ ta

(Mat 27.15-26; Mar 15.6-15; Nsãn 18.39—19.16)

¹³ Loo kur ye, Pilati n pe Yãhã yũndefa yĩŋfa wãã, tesẽ le klo yahaseefa ne, ma suhu pe klofa ne. ¹⁴ U n pe pye ma yee: «Ye dya nwo yigi ba ra fla na ma yee, u ma u nawee-sũũ. Tee nkãy byɛ pãã taha u na, n u yey ye yĩnde na. Ndoo laam wo, u sẽ laa kapee pye ye. ¹⁵ Yɛrɔte bya sẽ laa kapee yãã tuu pye ye, ma sya u dur wãã wo kẽ. Ye cã dya nwo sẽ laa kapee pye, pe n ga waha u boo le wĩ na ye. ¹⁶ Loo na, n ga ta pe n u gbã sãngblã ne, tẽ u miy yaha.» ¹⁷ [Dyɛ- byɛ, syayaha gbar na, Pilati yai u nwompihifua waa yi yaha Yiiffee- kẽ.] ¹⁸ Pe byɛ n nii wãã n tẽ ma yee: «Ta, pe n dya nwo boo, -taa Barebaa woo yi yaha wo kẽ!»

¹⁹ Barebaa ba nawee- mpāy ta pe n wāã yahaseefa ne. U maha ba nawee nen waa boo yāã. Pe ba u Barebaa yigi loo na, ma u tã nwompihi wo.

²⁰ Pilati tuu naa Yesu wāyiyaha wĩ ke, u n maha u faale kapāntee nen ya pāã pe nawee- ye. ²¹ Pe n sye, ma nii n tẽ ma yee: «U kuey mar boo trã na, u kuey mar boo trã na!»

²² Pilati n maha yẽ kuã ma le pāã ke tɛɛ tãã wuhu na, ma pe pye ma yee: «U kapee lii pye? Ndoo sẽ laa kapee yāã tuu pye ye. U sẽ yai u ka boo ke dyaŋ ye. Loo na, n ga ta pe n u gbã sāngblã ne, tẽ u miy yaha.» ²³ Pe n maha sye, ma nii n tẽ fānga ne ma yee, pe Yesu kuey mar boo trã na. Le n sya kuee pe wĩ na.

²⁴ Pilati n yɛr pe wĩ wāpyeŋ na.

²⁵ Pe naa Barebaa wii wāyiyaha ke, Pilati n u yi yaha. Woo kẽ dya wii ne u ba ta wāhã n yir u n sya nawee boo, pe n u le nwompihi wo. Yesu woo na, Pilati n yee pe nawee-laam wĩ ga pye u na.

U fāngafua seraasyi Yesu kuey mar yir yaha trã na

(Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Nsãn 19.17-27)

²⁶ Pe seraasyi pe Yesu yigi naa n tɛr, pe n ga le klo yi yaha, pe nawee- ne. Pe n ga Syirefa naa waa wāã sya, tuu naa n gaha le klo laam wo. Pe seraasyi n u ta u n Yesu kueymartrã tẽŋ fānga na, ma n taha Yesu na. U myaha ba kẽ Syimu.

²⁷ Pe klofa busãã naa n taha Yesu na, ca bya pye pe naa Yesu wĩ wũn. ²⁸ Yesu n wã klaha, ma pe pye ma yee: «Yurusalɛmfasyam, ye ma syi ye naa n wũn ndoo wĩ na ye! -Ye naa ye wĩ loo wũn tesẽ ye pii wĩ ne!» ²⁹ Ye sẽ yāã, plii taa ma te n pai, nawee- ga ba naa n yee: «Cayrey, ma suhu mpāy ne pe sẽ yrã ta yāã kicar kẽ ye, poo ca mii, pe wĩ n tãy!» ³⁰ Nawee- ga ba naa n yee: «Yāy gɛ ma too tã wo na, loo ga puar wo na. Yāybir nde gɛ ma gbe tã wo na, loo

ga tãy wo ye!› ³¹ Ye sē yãã, nde le syi le n pye nankõmper na, nankõnwar wĩ loo -sē ga ba pye mii?»

³² Naam syãm mpãy maha ba pye, pe ba pe yigi pe n gaha pe boo Yesu ne. Kapeepyefa ba me pe ne.

³³ Pe n ga nɔ fla ngaa na pe n yee yĩnkluhu fla. Pe seraasyi n Yesu kuey mar yir yaha trã na koo fla na, ma maha pe kapeepyefa syãm mii bya kuey mar yir yaha trãñ na, nen nwo u kãndigi koho kuε ye, nen nwo u kãmañ koho kuε ye. ³⁴ Loo na, Yesu n yē kuã ma yee: «Ta Tuhufua Yãhã, pe kapee- yee laha kãã pe na; lii pe n pye ra na nde, pe sē le cã ye.» Pe seraasyi n pyer raa pye, ma ga cã yoo ga ka u nayrε wãn fai lii ne.

³⁵ Pe klofa pye pe ba yεr, ma naa n yãñ. Pe Yiiffee-yahaseefa naa Yesu lεr ma yee: «Pe sē yee la u nawee-mpãy sya yaha. Le ma pye cĩinde woo kē u Yãhã Yĩndefua Crise, u u ya sya yaha kε!» ³⁶ Pe seraasyi bya n nii u lεr. Pe n yũhũ crã u na, ma defĩtãhãpihi ta u kē ma yee: ³⁷ «Ma'a pye Yiiffee- yĩñfua cĩinde, mii sya yaha mii ya!»

³⁸ U yĩñ ncaha kuε ye le trã na, pe ba le yrũhũ gbãã yaha ma yee: «NWO KĒ U YIIFEE- YĨÑFUA.»

³⁹ Kapeepyefa mpãy pe ba kuey mar yaha trãñ na pe ya wuhu na, poo nen waa n Yesu tyεhε ma yee: «Ma -sē yee la ma ma u Crise, mii sya yaha mii ya, -taa wo sya yaha kε!» ⁴⁰ U nen nwo n le kuãn u ye, ma u pye ma yee: «Pe ma kuey mar trã na u wãñ syi dyañ, ma n ga ku ma kapee-wãpye wĩ na, ma sē maha n fya Yãhã na ye kε? ⁴¹ Wii ya dyañ pe wo kuey mar trãñ na wo n ga ku, le yai wo ne. Kapee- nkãy too pye, koo foho kē too n dãã. Woo -sē yãñ, u sē laa kapee gε pye ye.» ⁴² U n dur ma Yesu pye ma yee: «Yesu, ma'a ba nii nawee- byε yĩñ na, ma'a n ba faha ra wĩ na ye.» ⁴³ Yesu n u yē sya ma yee: «Ta n cĩinde nde pãã ma ye: Ma sukũhũ yãã wa Yãhã yai klo wo ra ne nanga.»

*Yesu wāku**(Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Nsǎn 19.28-30)*

⁴⁴⁻⁴⁵ Yaiwlan̄ yale syi ba kě, wam mpāy syi n paha tā ke kǎntraha kur byɛ na, ma sya ga yai yǐn. Yāhā kangbān̄ nwonuŋ nwonỹ faasrɛŋ gii ke ba pua tā menmen ke nwonỹ na, ke n fe jūū telai wo. ⁴⁶ Yesu n tē sya fānga ne ma yee: «Ta Tuhufua Yāhā, n ta yrā le soho ma koho wo.» Tuu kaplān̄ ngī pāā wa, u n ku.

⁴⁷ Pe seraasyi yīŋfua tuu kai- ngī yāā ke pye, u n Yāhā myaha gboho ma yee: «Dya nwo ba sron̄ cīinde.» ⁴⁸ Nabuar mpāy byɛ pe ba pa yānsaha wo, pe n ke kai-byɛ yāā yīnde ne. Le sē tāy pe ye ye, pe n sya gbā n le pe ya kě ntraŋ wo, ma dur n tɛr.

⁴⁹ Yesu nacān̄ byɛ pye, tesē ca mpāy ne pe ba yir u ne Galɛɛ kǎntraha na, ma naa n taha u na ma naa tēŋ nkāy tē u kě u kányārwai ne. Poo mii byɛ pye, pe ba dey yɛr ma naa ke kai- yān̄.

*Yesu wāley gbī wo**(Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Nsǎn 10.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹ Dya waa pye pe naa n yee Yosɛfe. U naa n yi Yiifee-klo laa wo pe naa n yee Yarimate. Woo dya pye naweeyō, ma maha ba sron̄. U laam wo u naa Yāhā Yai wāpaŋ yɛhɛ. U pye Yiifee-yahaseefua waa, ma pye pe kaplān̄ cɛrfa waa. U kaplān̄ cɛrwei pe -sē ba lii pāā ta Yesu wāboo wī na ma sya ba le pye, u yē sē pye le wo ye. ⁵² U n yir, ma ka Pilati fla na, maa Yesu nakugu nar u ye. ⁵³ U n ta pe n Yesu nakugu tege le trā na, ma fai maha tā ke na, maa ke le gbī laa laam wo, le ba gbā fer* ntēmlaha fla wo. Waa sē ba le yāā wa loo gbī wo ye. ⁵⁴ Koo per -sē pye kani per ga dye

* ^{23:53} ^{23.53} Le gbī pye nkōŋ pe gbā fer yān̄ mpīy ntēmlaha fla wo, ma le laam ta wleŋwleŋ, le yē ne nwonỹ dyaŋ. Le yē n tā ntēmbangbān̄ ne.

koo yainkɔŋ wo. Nawee- yai pe cãã kani per kai- gbihi yai n cã kua.

⁵⁵ Ca mpây pe ba yir Yesu ne Galɛɛ kãntraha na, ma naa n taha u na, ma naa tẽŋ tẽ u kẽ u kãnyãrwai ne, pe n ka Yosɛfe ne. Pe n ga le gbĩ fla yãŋ, ma Yesu nakugu yãã, tesẽ u wãleŋ ne le gbĩ laam wo. ⁵⁶ Pe n dur tɛr klɛ wo, maa sɛm- kɛ gbihi ta, lasekole ne, poo ga ba woo Yesu nakugu na. Ke kani per ke ba nɔ, pe ca n -sẽ nii ma wũũ. Yiifee- kãnde na, le ma ke dyaŋ.

24

Yesu wãyir gbã wo

(Mat 28.1-10; Mar 16.1-8; Nsãn 20.1-10)

¹ Ke cãwãã per cir* yĩnwɔŋ wo, pe ca n cãã yir, ma ka le gbĩ fla wo, pe sɛm- mpây ne pe ba pye gbihi ta pe lasekole ne. ² Ntẽmbangbãŋ gii ke ba paha tã le gbĩ yẽ na, pe n ga yãã le kloŋ kãã le gbĩ yẽ na. ³ Pe n dye le gbĩ laam wo, pe sɛ -sẽ Yĩŋfua Yesu nakugu yãã ye. ⁴ Pe ca pe ga lii ga, pe sɛ cã ye. Naam syãm mpây n fe yi pe na, pe nayrɛ ne te n yeɛɛ palpal. ⁵ Pe ca ba fya nii, ma yĩŋ kor le. Pe naam n pe pye ma yee: «Wii u ma yrãŋ, nwa ye n ba nii u tay nakur nsoho wo? ⁶ [U wee nwo ye. U yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.] Tuu pye Galɛɛ wo, ma ba lii pãã ye ye, -ye ye laam too le na. ⁷ U sɛ ba yee la u Nawee Puee yai u yi kapeepyefa kẽ, pe n ba u kuey mar trã na u n ku, tuu ba yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na ke plii tãã wuhu na?» ⁸ Loo na, pe ca laam n cã too Yesu kaplãŋ na.

⁹ Pe n tɛr le gbĩ fla yaha, ma ga le pãã pe kãnyãrwai sɛnsye nen ye, tesẽ mpây byɛ ne pe naa n taha Yesu na. ¹⁰ Poo ca mii laam wo, Madalafa Maari pye, Syane ne, tesẽ Syake nahafua Maari ne. ¹¹ Pe kãnyãrwai n yee, pe ca ka n

* 24:1 24.1 Koo per kẽ jimaasyi per ne.

pãã, ma sye pe sê pe kaplãŋ sya cĩnde ye. ¹² [Pyar woo n sye, ma yir ma fã ga le gbĩ fla na. U n kuε tege, ma yãŋ le wãã le gbĩ laam wo, ma te faasyĩmbεhε ya yãã, tii pe ba Yesu nakugu maha tã. Tuu ga lii yãã yĩnde ne, le n laam wɔ u kē, u n dur tεr kaha wo.]

*Yesu kãnyãrwai syãm u wãã sya Yemawuse kãnde wo
(Mar 16.12-13)*

¹³ Koo per bya, Yesu kãnyãrwai syãm mpãy naa n gaha kusyĩnlaale wo pe n yee Yemawuse. Le klo wãdey pye, ma'a yir Yurusalεm wo yaiyĩn na, ma n gaha dye ke fla wo yainkɔŋ wo. ¹⁴ Kai- nkãy byε ke ba pye, pe koo pãã naa n gaha. ¹⁵ Pe n nii n pãã, Yesu gε n ba wãã kũn n tεr pe ne. ¹⁶ Pe n nii u yãã, le -sê nii mii laa dyaŋ pe sê maha u yãŋ cã ye.

¹⁷ Yesu n ba pe yey ma yee, «Lii tee n pãã le kãnde wo?» Pe laam n wlãhã, pe n yεr. ¹⁸ Nen waa myaha ba kē Klεpasyi. U sê cã Yesu ye ma yee: «Kai- nkãy byε ke pye tεr plii nde na, Yurusalεmfa byε le cã. Mboo ya la raa kuee, ma sê ke cã ye?» ¹⁹ Yesu n pe yey ma yee: «Kai- nkãy syi kē?» Pe n u yē sya ma yee: «Ah Nasarεtefa Yesu wĩ loo sê na? U pye Yãhã kaplãŋ tōrfuangbãŋ. Yãhã yĩnde na nawee- ne, u naa laanwɔ wũhũ pye, ma naa nawee-klaha. ²⁰ Wo Yãhã yũndefa yĩŋfa tesē wo yahaseefa ne, pe u ka yigi sãhã ma yee u yai wãboo ne. Pe n u wãã, pe n ga u kuey mar trã na, u n ku. ²¹ Wo laam wo, wo ba yee woo tuu n pai wo Yiisrεfa byε sya yaha. Kai- ngĩ byε pye, ke plii tãã wuhu -sê kē nanga. ²² Ca mpãy pe naa n taha Yesu na wo wãŋ syi dyaŋ, pe n pa, maa wo sroŋ fe gbe laa ne. Nanga sukũhũntãy na, pe cãã yir ga le gbĩ fla wo, ²³ pe sê -sê ga Yesu nakugu yãã ye. Pe n dur ba, maa wo pye ma yee, yãhãyĩŋ tēnlεhε mpãy yi poo na, ma pe pye ma yee Yesu ma yrãŋ na. ²⁴ Wo nampyeŋ- mpãy n ka le gbĩ fla

wo, maa yãã pe ca ba le pãã mii. Pe sê -sê Yesu yãã yĩnde ne ye.»

²⁵ Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Yii nawee-, ye kacãn fihĩ kloŋ cĩinde! Faale Yãhã kaplãŋ tõrfa pe kai- nkãy cãã yar yaha, ye laam fihĩ yĩn tɛr, ye saha ke sya cĩinde ye laam wo farfar ye. ²⁶ U Yãhã Yĩndefua Crise sê yai la u koo wãfãŋ ngĩ byɛ sya, u cã yĩŋ yãã Yãhã ye?» ²⁷ Kai- nkãy byɛ ke cãã yrũhũ yaha u wĩ na Yãhã sabangbãŋ laam wo, Yesu n dye ke wo ma ke byɛ tõr yar pe na, ma cãã gbe faale wãdyaha Musa kaplãŋ fla wo, ma ga yi pe Yãhã kaplãŋ tõrfa mii byɛ kaplãŋ fla wo.

²⁸ Pe naa n gaha kusyĩnde lii wo, pe n ga dye gbe taha, Yesu n ta mii u ga ta tɛr ga yahasee ye. ²⁹ Pe n sye u na, ma u pye ma yee: «Kuee, ma syã wo ne, yai kua wa, yĩmper maha nge ke wɔ wa.» Yesu n dye kaha wo ke wãsyã wĩ na.

³⁰ U n ba nii pe ne, ma ga di. U n bur gbe, ma cãã syaha wãã Yãhã kě, ma ke bur la cɛr ma wãã pe kě. ³¹ Loo na, pe yĩntar n cã yãr, pe n u yãŋ cã ma yee Yesu kě. U n plaha pe na le yalebya wo, pe sê maha waha u yãã ye. ³² Pe n nii pe ya pye ma yee: «Tuu naa n pãã wo ne kãnde wo, ma Yãhã sabangbãŋ wũhũ tõr naa n yar wo na, le sê pye la mii nuhu cãã- dyaŋ ke naa n tar wo laam wo?»

³³ Pe n yir ke fla byɛ wo, ma dur tɛr Yurusalɛm wo. Pe n ga pe Yesu kãnyãrwai sěnsye nen yãã pe pye pe nampyerŋ-mpãŋ ne. ³⁴ Poo kãnyãrwai naa le pãã ma yee: «Wo Yĩnfua yir gbã wo, ma dur ba gbaafa ye cĩinde! Syimu u yãã yĩnde ne.» ³⁵ Poo syãm bya n -sê pe wĩ pãã pe ye, lii le ba pye kãnde wo, tesê pe ba Yesu yãŋ cã yaliile wo tuu bur la naa n cɛr pe kě.

Yesu u ya yar u kãnyãrwai na

(Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Nsãn 20.19-23; Těnl 1.6-8)

³⁶ Pe naa n pãã nantãŋ, Yesu n fe gbe yi pe telai wo, ma pe pye ma yee: «Yãhã n yrĩŋ wãã ye kě!» ³⁷ Pe n fya ma sya n sege. Pe laam wo pe ba yee kusrãhã kě. ³⁸ Yesu n -sě pe pye ma yee: «Nwa ye n fya? Lii gɛ ye n nii laalaa pye ra wĩ na? ³⁹ -Ye ra kluɛ yãŋ kɛ, ta trɛ ne. Ndoos gɛ kě! -Ye tɛ yãŋ ra na, kusrãhã ma la kadye ne ye n ga waha tɛ ke na ta dyaŋ?» ⁴⁰ [Tuu koo kaplãŋ ngĩ pãã wa, u n u kluɛ yar pe na u trɛ ne, pe n te kueysar yãã.] ⁴¹ Le n pe fe gbe, ma nuhu yigi tɛr pe kě pe n sya yee cĩinde sě ne ye. Yesu tuu pe yãã ke dyaŋ, u n pe yey ma yee: «Ngaa ma la ye ye wãdi wãŋ nwo wo?» ⁴² Pe n pa u kě fuawle ne. ⁴³ U n le sya, ma le kaa pe yĩnde na.

⁴⁴ U n pe pye ma yee: «Tě pye ye ne nantãŋ, n sě naa ye yar la ma yee, kai- nkãy byɛ ke bii cãã yrũhũ yaha ra wĩ na, koo ngĩ byɛ ga naa n pye ke sya ba kua? Koo kai- kě nkãy ne, wo faale wãdyaha Musa bii cãã yrũhũ yaha Yãhã kãnde kataŋ saba laam wo, tesě nkãy byɛ ne pe faale Yãhã kaplãŋ tãrfa bii cãã yrũhũ yaha, tesě nkãy ne ke bii cãã yrũhũ yaha Yãhã wãsey yay saba wo.» ⁴⁵ U n pe yĩntar yãr ke syi, pe n waha ke Yãhã sabangbãŋ kaplãŋ war. ⁴⁶ Loo na, u n pe yar ma yee: «Nkãy ke yrũhũ yar yaha ke ngĩ: «U Yãhã Yĩndefua Crise yai u fãy gboho, u ba ku, ke plii tãã wuhu u yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye.» ⁴⁷ Kai- nkãy tuu naa n yar nawee- na, ke yai ke ba klaha kãntɛr byɛ nawee- ye, u myaha ne. Le ga fe gbe Yurusalɛm na. Le ga ba yar nawee- na, pe yai pe le sya pe kapee- wãpyeŋ sě yõ ye, pe ke miy yaha, woo -sě ga ba pe kapee- gbe kãã pe yĩŋ na. ⁴⁸ Yii koo ngĩ byɛ yãã yĩnde ne, ye yai ye ke byɛ tãr yar nawee- na. ⁴⁹ Yãhã ke bii Yãhã Yrã Fãnga gii wãkě wĩ pãã, ndoo gɛ ga ba ke tege wãã ye na. Ye yai ye -sě kuee ke Yurusalɛm laam wo, koo Fãnga n sya ba tege ye na.»

Yesu dur ga Yāhā tāy

(Mar 16.19-20; Tēnl 1.9-11)

⁵⁰ Loo kur ye, Yesu n yi pe ne le klo wo, ma ka pe ne kusyĩnlaale tāy pe n yee Gbetane. U n ga yεr pe ne koo fla na, ma kluε kuã yir wãã, ma Yāhā nar ke naa kaa taha pe na. ⁵¹ Tuu nii Yāhā nar u kãnyārwei kē ke syi, Yāhā fānga n u ta u n kuã yir tεr fãã yāhāyĩŋ na. ⁵² Pe kãnyārwei n u sey ke fla na. Nuhu ba gboho pe laam wo, pe n dur tεr Yurusalεm wo. ⁵³ Pe naa n gaha yalebyε ke Yāhā kangbāŋ laam wo, maa naa Yāhā sey.

YĀHĀ NAAMBIYĀRFĀN SABA

Karaboro, Eastern: YĀHĀ NAAMBIYĀRFĀN SABA New Testament
copyright © 1993 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Eastern Karaboro

Contributor: WBT Central Zone

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Jun 2022 from source files dated 13 Jun
2022

15120496-00e2-503a-8d40-2d7cfd1ba5b